

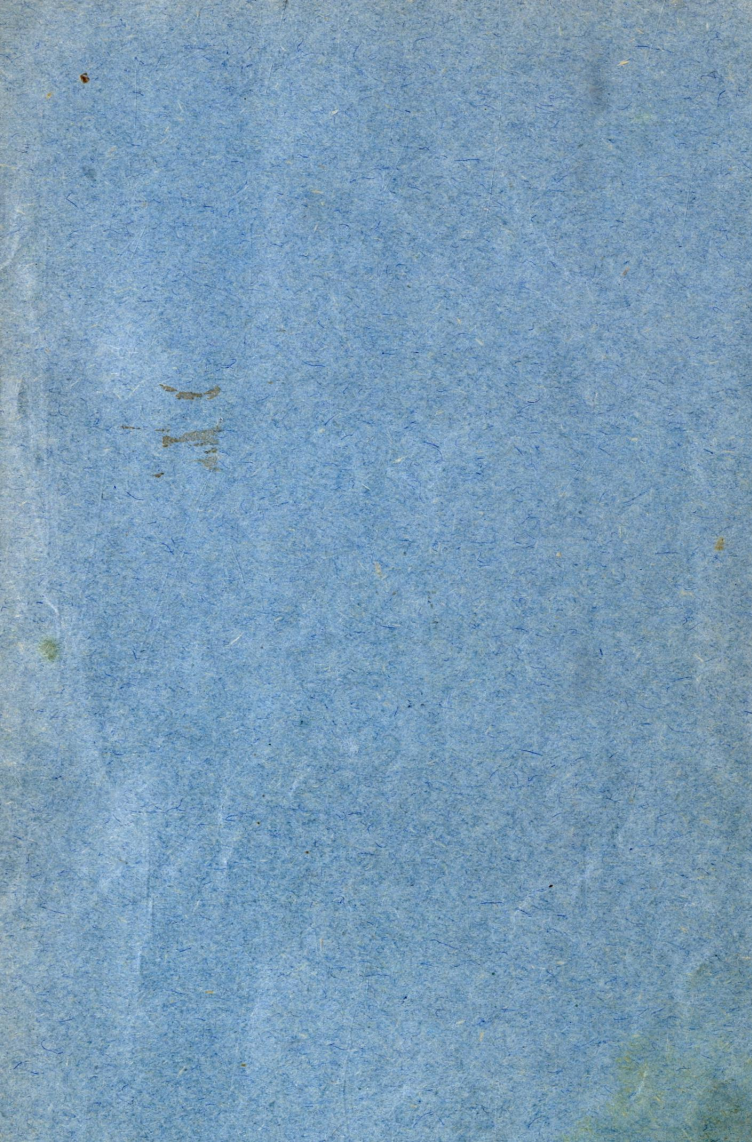
Бібліотека
ТОВАРИСТВА „ПРОСВІТА“

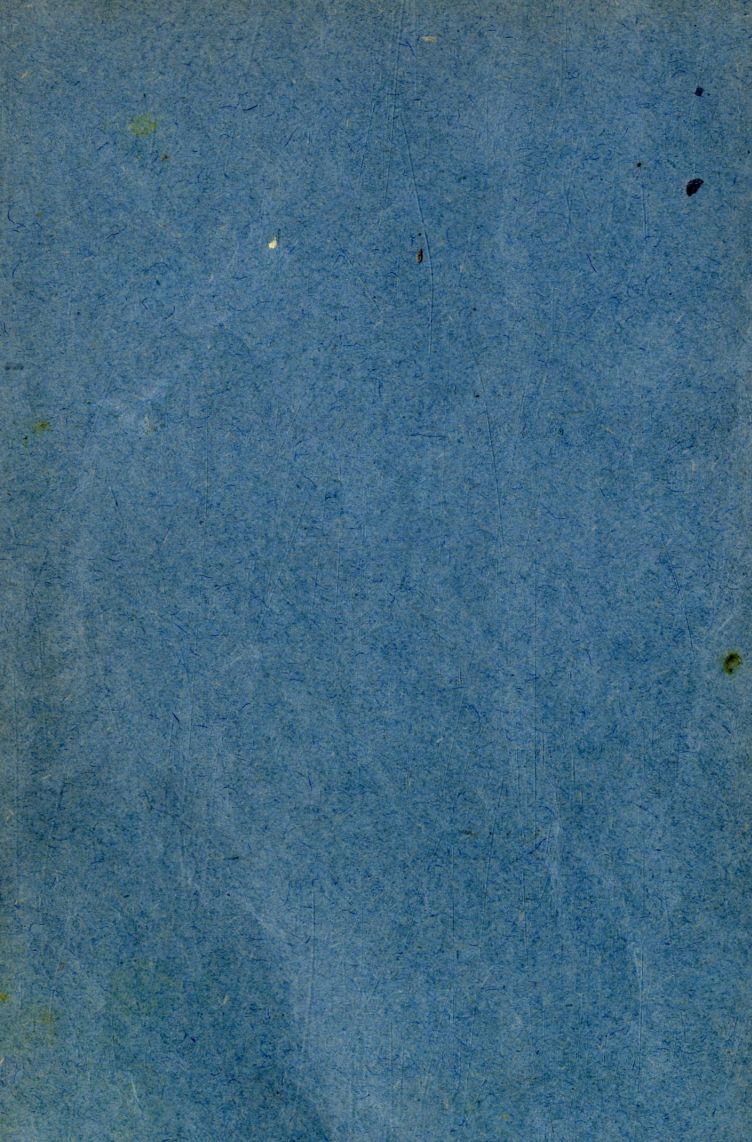
Число

2707

Знак

Я 249

ЖИТТЯ Й ПРИГОДИ ЦЯПКИ-СКОРОПАДА

Написав Антін Вільшенко.

Ілюстрації Осипа Сорохтея.

Львів
Накладом
„Червоної Калини“
1926.

Пишіть сейчас по оказове
число часопису

„Новий Час“

Це одинокий у нас
ілюстрований,
популярний часопис.

Приносить найбільше відомостей
з цілого світа.

Місячна передплата 2 золоті.

Оказові числа висилається
безплатно.

„Новий Час“, Львів Руська 18.

96
107-2704

Львів. Бібліотека
АН. УРСР

44.600

ЖИТТЯ Й ПРИГОДИ ЦЯПКИ СКОРОПАДА

Їх Ясности Вел. Комтура Залізної
Остроги, Генерального Обозного
курія У. С. С. і проч. проч.

Звіршував:

[Антін Тото ~ Долото] Вільшенко

Пресової Кошової Кватири писар

6.-

ЛВІВ ————— Р. Б. 1926.
НАКЛАДОМ ЧЕРВОНОЇ КАЛИНИ

W5(2-8u)5-651

1058.r

— 2

Друкарня ОО. Василян у Жовкві

ПЕРША ПІСНЯ.

Зміст Заспів. Родине село Цяпки. Дивні знаки при народженні Цяпки. Ворожба. Сон панотця. Неньчині радощі. Пригода з гадюкою в колисці. Цікавість малого Івася. Івась у школі. Перша любов. Батько віддає Івася до гімназії в Перемишлі. Тодішні професори і тодішнє життя. Початки Перемишля. Владиче. Друга любов Цяпки. Невдатня сєренада. Лихі наслідки любовщів. Новий рух між учнями вилічує Цяпку. Як Цяпка став меценатом. Сходини кружка в лісі. Цяпка перехитрив поліційного агента. Боротьба за університет у Львові. Цяпка в Відні. З любови Цяпка вписується в ряди буршів. Іспит.

ЗАЧНЕМО пісню зично, згучно,
Зачнемо враз на давній лад,
Про лицаря, що жив бундючно,
А звався Цяпка — Скоропад.
Його діла, його пригоди,

Його лицарську славу всю,
Всіх дум його крилаті ходи
В один вінець я тут зівю.
Ми оспіваємо до ладу
Усе, що він думав, ділав,
Цілого Цяпку — Скоропаду
На славу усусуських лав.
Він вмів із горя меч скувати,
Що рідну гниль нещадно сік,
Він гордий на свої пенати
Рабів огнем терновим пік.
Він вмів сміхом додати духа,
Втоптать противника на спід,
Хоч сам дріжав удати зуха,
Завести ворога на лід.
Про Цяпку треба нам почати
Ладом старим новітній спів,
Нехай іде у рідні хати,
До діл бездільних зве синів.
Хай побратими Усусуси
Мов гордий Цяпка — Скоропад,
Читаючи підкрутять вуси,
Ворожим хмарам на пропад.
Так, зачинаймож зично, згучно,
Новітній спів на давний лад,
Про лицаря, що жив бундючно,
А звався Цяпка — Скоропад.

Стоять в рудецькому повіті
Хишевичі, старе село —
Ще як ми вольні жили в світі,
То вже воно тоді цвіло
Стара Хишевичі громада,
Давно вже вийшло їй із літ,
Там рід жив Цяпки Скоропада,
Там Цяпка наш побачив світ!
І учився там в нищій школі,
Там зріс наш Цяпка Усусус,
Що в вишколі, в Коші і в полі
Прославив свій козацький вус.
Та заки стану вам співати
Всю славу Цяпки у стрільців,
Заглянемо до його хати,
За його ще весняних днів.
Не знаю правда це, чи сплітка:
В цей день, що народивсь Іван
(На це не можу дати свідка!)
Страшний зірвався ураган.
І дуби поломив, тополі.
Здавалося: йде світа скін!
Старі казали: показ долі,
В війні добуде славу він,
Війна буде для нього жниво,
„О, бігме, куме, кажу вам!“
А було ще і друге диво: —

Дзвонив там дзвін від себе сам
А в нічку ясну, зорешливу,
Як все твердим хропіло сном,
В хатину тиху, сном щасливу;
Русалочка ввійшла вікном
По срібнім, місячнім килимі
Легесенько, немов плила
У хмарах білих, наче в димі,
Дитині в дарі подала
Лискучу кінську підкову,
Залізних, білих дві ostrig,
Візницькую пугу здорову,
Чи то, як кажуть в нас, батіг.
Старенька Хима повитуха
Найшла в колисці рано все,
Спершу стояла мов без духа,
А потім взяла тай несе
До батька ці русалки дари,
Дає тай каже: „Ваш синок
Лицарити буде без пари,
І слави надіне вінок.
Або у полі при обозі
Героєм стане хлопець ваш,
Буде під возом і на возі!“
Сказала наче „отченаш“.
Як до хресту вже нести мали,
То радились, як охрестить,

Імення різні подавали,
Та батько все своє твердить:
„Хай сина охрестять Іваном“,
Моє бажання є таке!
А мати: „Зле, як стане паном,
Йому пошкодить певно це!
Бо Іванів пани не люблять,
Хай краще зветься Ярослав,
За ймення просте ще погублять,
А якби панну покохав
З високого синок мій роду,
То, горе, було би тоді
Тоді скачи хоч з моста в воду,
Чи вже кінець роби собі.
Не схоче панна за Івана
О, зле Іваном звати, зле,
Бо не буде з Івана пана,
А я не родила на те,
Щоб мати сина гречкосія!
Коли не стане на моїм,
Всі патли обірву тобі я
Й на хамський плюну я твій дім!
І бувби Йван наш не Іваном,
Все жінка на своє зведе,
Та панотець мав сон над раном,
Хто перший до хресту прийде,
Івана дасть йому імення,

Як тільки буде це хлопя,
Хлопяти в цьому є спасення
І слава теж на все життя,
Як панотець сказав пророцтво
І батькові і кумам всім,
Згодилося уже й жіноцтво:
„Як так, Іваном охрестім“.
І так наш Цяпка став Іваном,
Іванчиком матуся зве:
„Будеш, Іванчику мій, паном,
Тебе жде щастя золоте“!
Співає ненька край колиски,
Чи край лицарських тих нецок,
А розуму вже бачить блиски,
Як кожна ненечка, що крок —
Бо син всміхається до неньки,
Мов знає канву мрій її.
„О, розуміє вже маленький,
Що йде про нього спів її.
І сталась вже тоді новина,
Що стався славний у селі
Івась, маленька ще дитина,
Як той Геракль у давні дні.
У нецках раз найшлась гадюка,
(Івасик спав тоді в садку).
Обняла ненечку розпука,
Як взріла гостю там таку.

Та Йвасик голими руками
Гадюку кріпко ухопив
І лиш всміхаючись до мами,
Її спокійно задусив.
Раділа й чудувалась мати
Тай голосила це усім
І вістка з хати йшла до хати,
Усюди мав Івась вже прім.
„Це чудо диво не дитина“.
Так дивувалися сватки:
„Велика видно йде година“.
Так говорили кумочки.
І ріс Івасик наш у славі
І ліз у ріжні кутки
На запічку, долівці й лаві
Йому минули так роки.
У сонця грається промінні,
Шукає моркви по грядках,
Або в садку в пахучім сіні
Лежить заслуханий в думках.
Бо вже тоді снував він думи
Так дивні на дитячий ум,
Що дивувалися всі куми
І не один казав так кум:
„Дитина ваша чудасія!
І кивав головою все.
А ненька: „В нім моя надія,

Він славу всім нам принесе!“
До всего був Івась цікавий,
Усе пізнати він бажав,
Поважний в дома й забаві,
Усе про все усіх питав.
Чому це так, навіщо, звідки,
Чому це так, чому не так?
Питав у батька, неньки тітки,
А це в дитини добрий знак!
Як вже дали його до школи,
В учителя питав тоді,
Спокою не давав ніколи
І все мотав на ніс собі.
Лицарську вдачу мав вже з ранку,
Лицарський був супроти дам
(Це було в нього до останку,
Аж поки не пропав десь там!)
Звичайно в школі чи на полі
Від хлопців боронив дівчат,
Зневажив хто дівча в сваволі,
Для Цяпки вже не був він брат.
Найбільше з всіх білявка Ксенька
На Йвася мала сильний вплив,
Двома лиш веснами старшенька,
В душі її над всі любив
Над всі сусідськії дівчатка,
У лица набігала кров

Сама про Ксеню тільки згадка,
Хоч він не знав, що це любов.
Та хлопці скоро завважали,
Що Цяпка Ксеню убожав,
Йому і Ксені докучали
В часі діточих всіх забав.
Аж раз, як перебрали мірку,
У злості в руки ухопив
Брудну, ще мокрую ганчірку
І ньюю бив і бив і бив
Хлопят — їх одяги новії
(Бо був Великодень святий!)
Відразу стали так бруднії,
Немов не прані рік цілий.
І диво! хлопці всі юрбою
З плачем від нього утекли!
Так вийшов Цяпка наш горою,
В селі героєм став юрби.
Сміялися з хлопят дівчата:
„Ах виправ, виправ Цяпка вас!“
Збудилась в хлопців лютъ завзята,
Пімститися рішили враз:
Як пожене він коні пасти,
То як вертатимуть дідня,
То горілиць його покласти
І привязати до коня.
Тай на село коня пустити

Нехай піде тоді на сміх,
Бо нам він не дає вже жити,
Малий буде за нього гріх!“
Та Ксеня лиш оце зачула,
Як намовлялись пастухи,
До свого Івася метнулась
Сказала все! А він: Хи, хи!
Нехай, нехай, я їм покажу!
Я, Ксеню, хитрий чоловік!
О, не мене! Я їх розважу,
Найду на люті їх певний лік!“
Стемніло. Цяпка взяв тенета
І коні пасти так пігнав,
Хоч весь дріжав немов трепета,
На пасовиско аж за став.
Дріжав, бо нуж там десь засіли
І з шнурами на нього ждуть,
Та без біди дійшов до ціли
І лекше відітхнула грудь.
Розпняв тенета у темряві,
Засів за ними й тихо жде,
Ховаючи думки лукаві,
Цікавий сам що то буде?
Аж ось і коний тупіт чути
„Вже їдуть вороги мої!“
Радіє Цяпка тай у люти,
Ціпок стискає у руці.

„Ой, бучку, любий ти мій бучку,
Тепер єдиний ти мій друг,
Ти даш напасникам научку,
Як лиш тебе я пушу в рух.
А на дворі страшенна пільма,
Із коний позлазили всі,
В тенета Цяпки скачуть прільма,
А він сміється у душі.
Тут винна їхня лиш дурнота,
Що вийшло добре на моє,
Тепер є бучкові робота!
І з розмахом все бє та бє.
А хлопці в крик: „Нечиста сила,
Ах, Боженьку ай-ай, ай-ай!
За всі гріхи так нас побила,
Пречистая, ратуй, спасай!“
А Цяпка голосом могучим,
Неначе грім той рокотить:
„Чорти ми й добре вас намучим,
Уже на вас смола кипить!
За замисли в душі гріховні
За Цяпку, всіх вас кара жде!“
І удари падуть поновні,
Хлопця із болю аж реве:
„Помилуй нас, нечиста сило,
Ми кинемо думки лихі
Із Цяпкою вже житимемо мило,

Тепер обіцяємо тобі!“

„Гаразд!“ ще грімко гримнув Цяпка
Тай на коня махнув і втік,

Рукою лиш поправив шапку:

„Затямлять вже мене по вік!“

Як рано сонце засвітило,

Тенета бачать пастухи:

„Тенет ти вжила, темна сило,

Як кару нам за всі гріхи?“

Йде стогін рижого Остапка

Дяка Григорія синка.

„Буде сміятися з нас Цяпка,

Що в нас okazія така!“

Так каже присяжного Семко.

„Про це нікому не кажим!

Ще радить Сусиків Артемко

„Усе це в тайні задержім!“

Та ба! Як в тайні задержати

Людий йде гурма із села,

В руках сокири і лопати

І вила і коромисла.

Ідуть гонить нечисту силу,

То Цяпка дав про все їм знать,

До дому, як пригнав кобилу,

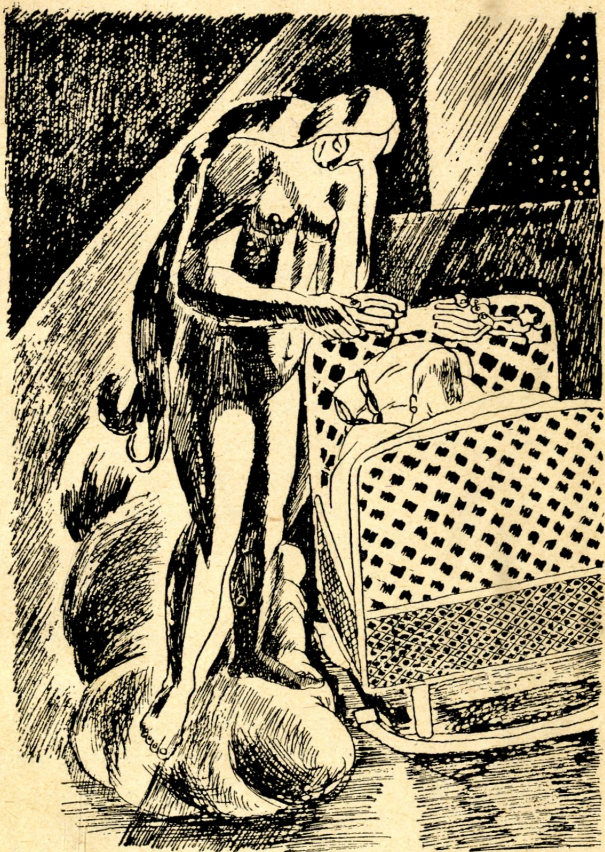
Потім пішов на сіно спать.

З тенет всіх хлопців розмотали

Тай повернули у село,

Одні журились, другі кляли,
Ціле село про це гуло.
А Цяпка наш сміявся в душі,
Зігнав на хлопцях лютий гнів,
Та не оперся теж покусі,
Бо зараз Ксені оповів.
А Ксеня в тайні розказала
Комусь всю правду як було
І так дізналося помало
Про Цяпки збитки все село.
Гей, якже хлопці загоріли
До Цяпки гнівом престрашним
І на квасницю збить хотіли,
Перед вів шевчиків Яким.
Та Цяпка був в не тімя битий,
Ніколи не ходив він сам,
Гуртом дівчат ходив закритий,
Був, знайте взятий серед дам.
Сміялися хлопчиська з Цяпки,
Що він держиться запасок,
Вілюськи, Ксеньки, Варки, Гапки,
Не відступає ні на крок.
Та Цяпка цим не дуже злився,
Часом ще й жартом він допик,
Ходив у школу тай учився,
Вкінці прийшов останній рік
Його наук в народній школі

Учитель все його хвалив —
І в нагороду раз на золі
Ременю Цяпці закупив.
Та дуже батько цим журився,
Що син непевний туть життя,
Бо гарно Йвась його учився,
Був певен долі добуття.
Івась не родивсь для пропаду,
Неначе для різниці віл,
Аж вчитель дав розумну раду:
„Івася дайте ви до шкіл!
Піде з очей сільським хлопцям,
А як приїде паничем,
Будуть його вже шанувати,
Так два хліби нараз спечем.
І Йвасик ваш буде безпечний
І в люде вийде заразом,
Як буде в школі він статечний
То може вийти і послом
До сойму, чи до парляменту,
Бо я кажу вам, ручу вам,
Йдем до великого моменту,
Засяє в славі рідний храм.
Пішліть його у вищі школи,
А чей у люде вийде там
Не пожалієте ніколи,
Принесе славу він Цяпкам“.

Русалочка ввійшла вікном
Дитині в дарі подала—
Лискучу кінську підкову,
Залізних білих дві остріг...

Послухав батько педагога
Тай навантажив повен віз,
Бо цеж далекая дорога,
Аж в Перемишль синка повіз.
В гімназії тоді Григорій
Цеглинський директорував
І молоді там гурт вже спорий
Під оком батьківським ховав.
Гей так недавнії це літа,
А так далекі вже від нас,
Неначе десь на краю світа,
Тепер, не той настав вже час!
Тепер не ті вже директори,
Не ті методи вже тепер,
Не ті вже стали професори,
Померли люде, дух помер!
Нема Цеглинських ні Ільницьких,
Ні тих Недільських не шукай,
Ні тих Борковських, ні Савицьких,
Навіть Харкевичів... Гай, гай!
Змінються часи і люде,
„Таких у нас уже не буде!“
Нові змагання у людей
Аж рветься стогін із грудей.
Із наших славних професорів
Ще дехто віку дожива,
Нема, нема їх славних зборів

І учнів вже таких нема!
Тепер усе то дрібнодухе
Без полету і без змагань,
Без розмаху німе, безрухе,
Аж сум збіра куди не глянь!
Щоб тільки вже вигідно сісти,
Вигідно і спокійно, жить,
Строїтися, смачненько зїсти,
Для себе скористати мить.
До вищих мрій, змагань високих,
До жертв для народу добра,
Ні ясних поглядів широких,
Немов не було в нас, й нема!
Закуте все в холодну кригу,
А світу ясного ні слід,
Щоб крижану стопить веригу!
Ждемо немов з торбами дід
Чей впаде звідкись милостиня
І ці вериги розкує,
Заникла народня гординя,
Хоч нас в лице підлота бє..
Ми гнемося усі лозою,
Рабством прогнили душі в нас,
Ніхто не чується собою,
Огонь до діл давно погас!
Та нам нічого сумувати,
Ні час нам гаяти на сум,

Ми сміх несімо в рідні хати
Міцний, неначе Мрочків рум.
Хай віру в наші власні сили
Розбудить сміх в душі раба,
Берімо хлам на гострі вили,
Наш клич: лиш труд і боротьба!
Та, бачте, я розговорився,
Немов занудить хочу вас,
А тимчасом наш Цяпка вчився
І вже дійшов до вищих кляс.
Хто з вас не знає Перемишля,
Галицький город це старий,
Як ми свого було дишля
Держалися і віз чужий
Не важився ніхто з нас пхати,
Наш Перемишль уже стояв,
Коли повстав, не знаю дати,
А заснував Перемислав.
Стара про це співала дума,
Тепер її вже не знайдеш!
Минуло літ вже тому сума,
Як висів князь зі своїх веж
З жінками, дочками, синами,
Над Сяном город построїв,
Хоч мучився цілими днями,
Назвати города не вмів.
Тоді старесенька бабуся

Князеві каже: „Мишль не мишль.
Я з твого мишлення сміюся
Назвемо город: Перемишль“.
Зраділи, город так назвали
Й валом обвели як і слід,
Ще й частокіл довкола дали,
Аж Сян згордів старезний дід.
Перемишлян як охрестили,
Це також було вже давно,
Тоді Владиче відділили
Владикам нашим на житло.
А як найшлися наші школи,
Тоді Владиче те ціле
Зайняли учні так поволи
І бубнить від тоді мале:
„Puella pulchra“ ну тай „amo“,
Відміна „amor“ йде як слід
І щиро, мов дитини: „мамо!“,
Солодке наче бжілок мід.
Оттак дзвенить усе Владиче,
Аж як скінчиться рік шкільний
Puella pulchra дулю тиче,
Як руер на пасок новий
На ковнірі не став богатший,
А третю ще зафасував
І руер, мов дитина, плаче,
Готов ще скочити у став,

Чи там у Сян наш срібнолентий,
Такий бере його одчай
Та другі дивляться студенти:
Мерщій у хату утікай!
Ой, знав таку журбу і Цяпка,
Хоч „третіх“ він не фасував,
Та була і на нього лапка:
Наш Цяпка Люсю покохав.
Давно забув білявку Ксеню,
(Вона віддалася давно).
Ходив і мрій повніську жменю
Кидав очима у вікно.
І так що вечера, що ранку
На стужі дрегонів весь час
І ждав її в вікні на ганку,
Очима занавіси пас —
В віконце може Люся гляне
І наче сонце усміхнесь
Й зітхне: „Ах, любий мій Іване!“
Вкінці таки колись озвесь
Аж раз попав на добру раду:
„Вже знаю, знаю, що зроблю!
Влаштую Люсі серенаду,
Щоб знала що її люблю
Й діждуся в серці її зміни!“
Тай до другів своїх, як стій:
„Візьміте, хлопці, мандоліни,

Заграйте Люсечці моїй!“

А хлопцям двічі не казати,
Як лиш на землю злізла ніч,
Край Люсечки дзвенькочуть хати
І гонять сон із Люсі віч.

Співають всі „Маєву нічку“,
А Цяпка з ними там сторчить,
Пестить в душі кохання чічку:

„Ах, вийди, вийди хоч на мить!“
Не вийшла Люся, вийшла тітка
І виляла погане щось,

Хоч Цяпка мріяв: впаде квітка,
А мокрому вертать прийшлось.

Ось так немов мармор холодний

Було для нього це дівча,

Хоч любощів він був голодний,

Не мав до серденька ключа.

І чах Іванко і журився,

Любовнії писав стишки,

Покинув книжку, не учився

І фасувати став двійки,

Ярема, що учив латини,

Кархут, що греку викладав,

Вже замічали це що днини,

Що Йвась в науці підупав.

А за сінуси, косінуси

Все Глібовицький Цяпку гнав

Від таблиці і про покуси
Отець Капота споминав.
Професор Куляс, Кміцикевич,
І Цімерман, також Левкевич
Казали: „Тутка щось не так!
Чогось наш Цяпка попсувався
Дивне щось твориться із ним,
Чи в сіть Венери не попався
І йде у пастку наче в дим?“
Так всі журились професори,
Директор Мопс думав, що тут
Можливо винні і амори
Або „Дівочий Інститут“.
Казав: „Нехай самий від себе
Простигне в нім любови жар,
Гасити нам нема потреби,
До цього не вживати кар,
Бо кара тільки там потрібна,
Де злоба діє і злочин,
Деінде вже вона нездібна.
Не правдаж, отченьку Савчин?“
Отець Савчин, чи там Капота
Сказав на те: „Ага, це так!
Тут більше зробить заохота,
Бо він амбітний є юнак!“
І час минав, гоїв і рани
Ще й Люся виїхала враз,

Ходив ще Цяпка мов на грани
І наче на очах пригас.
Та вже прийшли часи новії,
Новий у Львові взявся рух,
Нові родилися там мрії,
Новий тепер повіяв дух.
І Перемишль теж оживився.
У гімназійному кружку,
На труд народний готовився
Гурт молоді. Десь у кутку,
Чи то в ліску, чи то в ярочку
І Цяпка наш також тоді
Носив вишивану сорочку,
В кружку був завжди на чолі.
Промови сипав там палкії,
Про поступ, волю, новий час,
Нові розбуджував надії
І дбав, щоби огонь не гас.
Забув він любку вже холодну
Народне діло полюбив,
І душу ним кормив голодну,
В науці наперед спішив.
Й тоді вже став він меценатом,
Бо в Перемишлі також жив
Чорнило, що усім був братом
І мрій цілі мішки носив,
З пером тоді вже побратався,

Як ще лиш срібні мав паски,
До драм, новель, комедій брався,
Пускав студентські газетки.
І першим його меценатом
Став Цяпка, видав його твір
(Не даром був аристократом!)
А звався твір: „Красний примір
Направив“, а героєм твору
Був простий з бляхи самовар
Шипів на сцені в кожду пору,
Вливав у серця хлопців жар.
І Цяпці до вподоби штука,
Прийшла тож він хвалив її:
„Є в ній утіха і наука,
Її я видам, знай, тобі!“
А був старенький дід в Чорнила,
Що мав денещо грошенят
І (що значить любови сила!)
Прийшов до нього Цяпка хват
І став хвалити твір унука
Тай гроші вимантив на друк
І вийшла в світ ця славна штука,
Пішла по школах з рук до рук
І вславила на все Чорнила
І Вірного вже Тараса
Всю славу раз на все затьмила
Хоч слава була голосна.

І став так Цяпка меценатом
За гроші, правда, несвої,
Та всеж він показався хватом,
Що мав не січку в голові.
Любив тоді уже промови
Кидать палкі мов з рукава.
Чорнило й Цяпка, ані мови
Були це бесідники два.
Чорнило в патос Венгжинівський
В промовах завжди попадав,
А Цяпка мов провідник львівський
На вічу грімко промовляв
І буфонадно і завзято
Промову чуємо таку,
Бо ось Драгоманівське свято
Приготовляє у ліску
Кружок. Підемо разом з ними
З них кожен йти туди готов
На трав квітчастії килими
Послухати розмов, промов.
Ідуть. Дорогами, стежками,
Полями, межами в лісок.
Двійками йдуть, ідуть чвірками
І сходяться в ліску в яроч.
А день чарівний — зелень, квіти,
Журчить струмок по камінцях
Ось посідали молодь, діти

Тиша, лиш захват у очах.
„Чи всі вже є?“ Пита старшина
„Не всі ще?“ Каже другий, — „ще
Заждемо, може хоч хвилину
Бо Цяпка гостя приведе.
Є в нас Косевич аж зі Львова
Про важні справи говорить
Буде! Та не скінчив ще слова,
Як Цяпка з гостем вже спішить
Повагом йде собі бундючно,
Немов міністра він веде,
Вітають гостя хлопці гучно,
Почути раді щось нове
Й живе зі Львова, зі столиці,
Косевич посеред круга
Вже дзвонить словом наче з криці:
„Товариші! Доба нова
Іде для нашого народа,
До ньої готовитись нам
Тепер вже треба, бо свобода
Ось-ось застукає до брам.
Та як ми брам цих не отворим,
Сама не увійде вона
На довго волю запроторим
І не позбудемось ярма.
Оттак то гість промовив сильно
А сонце слалось на зелень,

Упали роси преобильно,
Птички співали... чудний день!
А гість ще говорив про волю,
Про працю над собою всіх,
Про гниль у горі, про недолю,
Малих отсих, що коло їх
Тарас поставив слово рідне
І падали слова в серця,
І серце чулося свободне,
Вливалося нове життя
У душі молоді й дитячі,
Огонь горів тоді в очах,
У такт один серця горячі
Вдаряли, в дебри несли жах.
Аж тут і Цяпка в гору руку
Підняв, що хоче говорить,
Почув душевную принуку,
І вже язик його свербить:
„Товариші! А я вам скажу,
Ми гляньмо в нашу давнину,
Я з родом моїм в ній щось важу,
Мій княжу тямить рід добу.
Ба, що я кажу, що там княжу
Ще в нас не було і князів
Як предок взяв сімю на мажу,
Під Київ з Ірану привів.
Старий мій рід, як видно з цього

І ваші роди теж старі
Та ви не тямите нічого
Про них, бо ви раби в душі.
Рабові-ж, аби пан дав мяса
Не треба більш ніщо йому!
За мясо, знай, рабів все маса
Буде хвалити і тюрму,
А я, я ні, я і в неволі
До волі братчики привик.“
Аж тут Чорнилові Миколі
Вже патос лізе на язик:
„Товариші! Наш любий Цяпка
Наплів полови повний кіш
Князів доба на дурнів лапка
Чи може бути що пустійш
Як величати усобиці
Князів, що різались у-враз
І коромоли без границі
Кували, що згубили нас,
Що нарід бідний угнітали
Про себе дбали тільки все,
Чиж варта ця доба похвали,
Я кажу ми покиньмо це.
Як славить вже, то славить гоже,
Що славив батько наш Тарас,
Ми славмо наше Запороже,
Що волі берегло весь час.

Що буйні голови козачі
За волю клало без ваги
Колиб ми мали їхні вдачі
Дріжалиб наші вороги.
І не стогналиб ми в неволі,
Панами булиби собі
Пропалоб горе, нужда, болі,
Добулиб волю в боротьбі.
Забудьмо ми князів, боярство
Пощо, нащо князі ці нам,
Ми січове хвалім лицарство,
А панський геть покиньмо стан.
На те Цеглинський вже Микола
Як зірветься мов на жарі:
„Товариші! Стара це школа,
Хто цінить вже часи старі
Тепер? Тепер князі й козацтво
Пішли у магазин на хлам —
Нові часи, нове юнацтво,
Лиш чорнороб дасть волю нам!
Пусте, що каже нам Чорнило,
Шевченко теж малий для нас
Й його вже пліснею покрило,
Тепер провідник наших мас
Це Драгоманів, його свято
Тому святкуємо всі ми...
(Як говорив при тім завзято

Стискав Цеглинський кулаки).
Робітник це будучність наша,
А не чубаті козаки,
Нам ворог не султан, не баша,
А наші власнії панки.
Скінчив і „Славно!“ залунало
Аж доокіль озвався ліс,
А потім хвилю тихо стало
Лиш Цяпка крикнув грімко: „bis“
І вправив в сміх цілу громаду
Й Косевич теж попав у сміх,
„Ну й добру справді дав ти раду,
Це думка також нас усіх,
Щоб ще раз нам сказав це саме
Цеглинський, що вже раз сказав
„Шевченка знищив перед нами“ —
Чорнило зі сміхом додав,
Почалося самеє свято
І деклямації і відчит, спів,
Точок всіх було небагато —
Та в серцях всіх огонь горів
Пошани, віри і завзяття.
Косевич свято закінчив:
„Учіться і готовтесь, браття,
До праці серед рідних нив“
Минуло п'ять неділь по святі,
Кружок трудився через край,

На полі, у гаю, чи у хаті,
Освіти сяли розмай.
Раз в вечір тихий і лагідний
Вертався Цяпка із кружка
А вечір гарний був погідний,
У розгарі була весна!
В садках соловії лящали
! сипався вишневий цвіт,
На цвіти теплі роси впали,
А місяць слав землі привіт.
Згадав наш Цяпка свою Люсю
І тужно потайки зітхав,
Ще другу згадав Ганусю
І сум серденько обмотав.
Нараз щось гримнуло зі заду:
„Як се маш, Ясю, чи то ти?
На вашом певне ідзеш раден
Повядай правдею“...
Зі Львова агент поліційний,
Далекий Цяпки він свояк,
Поганий гість і ненадійний,
Для Цяпки це не добрий знак,
Що в Перемишль він показався
І зручно Цяпка річ повів
Й поволі про усе дізнався,
Чого зі Львова він наспів.
Комісар видно мав вже в чубку,

Все щиро Цяпці розказав,
Тиснув його неначе губку,
Про все небаром Цяпка знав:
Комісаря на те прислали,
Щоб тайні вислідив кружки,
Що учні мріяли, думали
І заборонені книжки
Шукати мав між школярями.
Як йно довідавсь — Цяпка в мить
Садком, кущами, вуличками.
Завулками тоді біжить
Аж до Цеглинського до хати,
Там стукати почав нараз,
Аж вийшов хтось і став кричати:
„Чого у ніч, в так пізний час
Товчеться хтось?“ — „Я до Миколи!“
Так Цяпка відповів на те
„До рана ждять мені ніколи,
Не вийде він, то буде зле!“
Мопс лютився іще хвилину
І бурмотів: „Що до біди?!“
Та на кінець почув він; „Сину,
Там жде товариш твій, іди!“
Син вийшов зараз і дізнався,
Що грозить завтра їм усім.
Хоч зразу може налякався
Та каже Цяпці: „Ну ходім!“

Пішли на станцію, де була
Бібліотека і книги всі
Кружка. Вже братія поснула,
Та вся зірвалася раз-два,
Як тільки стук і крики вчула.
Почався клопіт і журба
„Що діяти, де заховати
Папери наші і книжки,
А муситься забрати з хати,
Та як забрати і куди?“
Аж тут підносить руку Цяпка,
„Товариші! я раду дам,
Хоч завтра буде, знаю, лапка,
Однак ніщо не зроблять нам.
Ми разом всі книжки й папері
В мішок в порядку положім
І на окопищі в плен-ері
Мерцям Жидам все полишім.
Нехай в опіці їх остане
Все наше кружкове майно
Поліція там не дістане,
Жидва нам збереже його.
Всі: „Славно, славно!“ закричали
„Ми на окопище ходім!“
В пошівку книги поховали
Й папері. „Ну, тепер несім!“
Понесли, Цяпка по переду

Вже на окопищі усі
Бжілки вже не шукали меду
Сховалися у вулії,
Бо темна все обняла нічка,
Ні місяця, ані зірок
Не видно, тільки Сян наш річка
Блищить сріблистий мов платок
Вложили в яму все майно
„Ну“, каже Цяпка“ ще два слова
Сказати слід, якось воно
Без нього не буде до ладу.
Нехай нам доля береже
Студентську нашу громаду!
Ось тільки скажу тай уже”.
І покотився сміх в темряву
Із десять молодих грудий:
„Ну все сховали ми на славу,
Ось тут книжок не найдуть чей!“
„Тепер тихесенько до дому
Вертаймо хлопці, спать ідім,
Де були не кажим нікому — “
Так Цяпка доповів усім.
Пішли. На другий день ранісько
Виходять дивляться, що це?
Уже Владиче довколісько
Поліція обняла все.
Та Цяпка й другі там не пхались

Була в домівці їх кружка
Ревізія, тай так осталась
У дурнях. „Тут ніщо нема!“
Сказали поліцаї злісно
І повернули із нічим
До Львова, повернули пісно,
Надії їх неначе дим
Розвіяла порада Цяпки,
І Мопс подяку їм зложив,
Що сина витягнув із лапки,
На вдяку вічну заслужив.
І Цяпка легко здав матуру.
І у студенти він пішов,
Попав на Львівську авантуру,
Полилася у Львові кров
Коцка, за нашу вищу школу.
І Цяпку, хоч не був в бою,
Хоч він тоді то за Миколу
Ховав все голову свою.
Чомусь то вигнали зі Львова.
І аж у Відень він забрив,
Там стерегла його Покрова,
Бо університет скінчив.
У Відні Цяпка жив примірно,
Віденку Анерль полюбив.
Думав буде любити вірно,
Раз і цукорок їй купив,

Та як побачив, що з Віденцем
По Рінгу попід пахи йшла,
Віденець був з буршівським денцем.
З ним жартів Цяпка знав, нема.
Тож тільки кріпко сплюнув в люті
І так собі в душі сказав;
„Га, треба Анерль позабути!
Пішов у хату й добу спав.
Тепер аж Цяпка здогадався,
Що треба тут почать йому,
У бурші зараз записався,
Учився в них цілу зиму.
Пізнав як шпадою робити,
Як боронити честь свою,
Як хто схотівби обидити.
„Я поєдинок видаю!“
Вмів Цяпка грізно вже сказати,
Тож всі боялися його,
Тікай хіба мерщій до хати.
Рубає Цяпка — го, го, го!
Тепер не йшло нікому плазом.
Він Гретель вже найшов собі,
Та з офіцером її разом
Побачив десь на Дунаї,
Як в лодці плавала весело
І мило обнімались впас,
У лють страшну це Цяпку ввело,

А жар любови не погас.
Підняв цей „ляйтнант“ рукавицю,
Що кинув лицар для знаку —
Так лев не бореться за львицю,
Як бився Цяпка у ліску.
Пустив він швабикові крові
З лица чимало тай з руки,
О, лютий Цяпка у любови
І вміє датися в знаки!
Покинув Гретель, взялась Міцель,
Кельнерочка була вона —
І „вінерштанглі“ й „вінершніцель“
Він мав тоді, досить вина.
Та раз зайшовши у гостину,
Застав тирольського стрільця.
Вагався Цяпка тут хвилину
„Чи з простим можу битись я?“
А потім сплюнув, вийшов з хати
Й опинився дома аж:
„Віденок не буду кохати“,
Сказав собі „бо це блямаж“.
І взявся пильно до науки,
Усі кодекси перекув.
І кув і бубнив не без муки,
Що аж в кінці усе забув.
Однак до іспиту став сміло,
Бо думав заєдно собі:

„Усе кінець вінчає діло,
Таке буде також мені.
Евентуально здам, чи впаду,
А всеж таки піду вперед,
І марно в світі не пропаду,
Відвага перемог секрет!“
Вже іспит. Вколо професори,
Комісія сидить ціла,
Всі в окулярах, всі доктори,
Надувся кожен мов сова.
Ось ставить першее питання
Професор, Цяпка вже поблід,
Думає: „Це щойно снідання,
А що подасть він на обід?“
Чого він хоче сам не знаю,
Такого досі я не чув,
Тепер ніщо не памятаю
Чи я не вчився, чи забув?“
І Цяпка робить дивні міни,
Кладе два пальці на чолі:
„Ich bin ein Sohn der Ukraine“,
Так каже, спершись на столі,
„Der deutschen Sprache bin nicht mächtig,
Gut antworten drum kan ich nicht.“
Всі професори в сміх: „Ja prächtig,
Jetzt haben wir hier alle Licht.“
Вже ставлять другее питання

Наш бідний Цяпка аж зіпрів,
Було коротке мовчання,
А потім Цяпка відповів:
„Ich bitte um Glas Wasser!“ сміло
Подали воду, Цяпка пє,
Мов лямпочку вина уміло
І граціозно віддає
Послузі склянку, професори
Питання третє завдають
В душі тривога Цяпку боре:
„Пропадеш, Цяпко, верть чи круть“
Та нім почав щось плести Цяпка,
А що казати не знає й сам,
Професор: (звався мабуть Кляпка)
„Стривайте, я поможу вам!“
Узявся Цяпці помагати,
За Цяпку сам все говорив,
Як перестав підповідати
„Ganz richtig!“ Цяпка закінчив.
Думають всі: „Вже впав наш Цяпка!“
І попускали геть носи
Вже пише щось професор Кляпка
„Ну Цяпка впав і не проси!“
Аж як усіх перепитали:
Предсідник так голосить враз,
Ці здали, а тоті не здали
А Цяпка здав. „Ну прошу вас

Чи я не варта може здати?“
Говорить він товаришам
„Ну, Цяпко, мусиш фундувати“
Сказали всі. „Ні я не вам,
А ви мені“. Наш Цяпка каже —
„Бо я сьогодні іспит здав.“
„Гей славно, славно, Цяпко враже,
Веселий гамір залунав.
У „Ратгавзкелер“ всі подались
І серед співу і сміху
Той іспит Цяпки обливали
Вівати сипали йому.
І я там був і пив теж разом
По бороді мені текло,
А потім бачите, пегазом
Мене світами понесло.

ДРУГА ПІСНЯ.

Зміст: Причини світової війни. Січово-сокільський здвиг у Львові. Знаки на небі ворожать війну. Вибух війни. Боева Управа скликає стрілецтво. Цяпка повітовим комісарем. Львів. Воєнна суматоха. Стрий. Цяпка хоче дістатись до любки. Цяпка стає четарем. Цяпка завертає ляндртурму. Наступ на полукупки. Бій під Болеховом. Геройства. Цяпки. Цяпку відсилають до обозу.

Ось так то Цяпка наш ховався,
Так ріс, в науках ум гострив —
Та ще посади не дірвався,
Як світом стряс великий зрив!
Франц Фердинанд з мезаліянсу
Вже купку гарну мав діток,
Що в Австрії не мали шансів
Тому Українців гурток
Занявся ними і посади
Чи то престола став глядіть,
Митрополит Шептицький ради.
Їм зараз добрі дав, тож сіть
Поволи стали вже снувати,

Щоб України гетьманат
Синкові Фердинанда дати.
Максим той звався кандидат.
Почув Трильовський з Коломиї,
Могутній „Січей“ отаман
Про всі ті політичні хриї
Й сказав; „Це бувби нєзлий плян!“
Й Боберському, що від „Сокола“
Прихильне перше шле письмо:
„Нехай пропаде цар Микола,
А ми Максима волимо!
Та заки... добре булоб, брате,
Нам поєднатися усім,
Щоб в згоді, спільно будувати
Собі — і для Максима дім.
Я думаю, що вся незгода,
Що є між нами зникне вмиг,
Як скличемо — (А є нагода!)
Січовий і сокільський здвиг.
Шевченкове тепер століття,
У честь Його ми здвиг зробім —
Злетиться України квіття
І дасть підвалини під дім.
Боберський з Горуком мав раду
І пишуть в Коломию так:
„Ми скличемо свою громаду,
Як з Верховини даш нам знак!“

Трембіту чути з Чорногори,
В зелений йде Бескид луна,
Ліси лунають, звори, бори
Й на долах вже сурмить сурма:
„У Львові Тарасове свято,
Сокільський і січовий здвиг!
Туди, туди спішіть завзято!..“
Йде клич і всі рушають вмиг.
Як Львовом Львів такого здвигу
Народнього не бачив він,
Так води лиш зривають кригу
Коли весна іде в розгін.
Сціпляє зуби все вороже,
Безмежня радість всім своїм
Розперла груди: „Боже, Боже!
Великий в нас вже перелім!
Ми сила вже! Стрілецтво сміле
Нова це наша буде Січ,
Буде і провідництво вміле,
Заблисне воля! Щезне ніч!“
Гей, грає радість в сяйві сонця
І гордість вся у гóру рвесь,
Бе щастям в ріднії віконця —
Брати вже й сестри нарід весь!
Аж грім мов з неба у погоду,
Тривожна вістка тут паде
І в лавах шириться народу:

„Гей, що буде?! Гей- що буде?!
Франц Фердинанда в Сараєві
Вбив Серб і жінку теж його —
Буде, буде війна по жниві,
Криваве жниво!“ Не довго
Прийшлося ждати нам на жниво
Війни. Прийшла! Прийшла страшна!
З жаху надій на дивне диво
Ісплела нам вінець вона!
На стричок батько, син на бої,
Семя йде мучитись в табор,
„Ферретри“ ці, а ті герої,
Йдуть доноси, мов лиси з нор.
І Цяпка кинувши забаву
І в Верховині десь дівча,
Подався здобувати славу,
Покликала Його війна!
Ще заки ця війна почалась
І сараєвський атентат
Тоді на небі показала
Була комета, акурат
І соняшне було затьміння.
Ворóжили: „Страшна війна
На наше впаде покоління,
Гріхів то людських все вина!“
Під впливом ворожби у Львові
Взялась „Управа Боева“

І до війни хоч неготові —
Збраталися стовпи там два.
Один Трильовський з Коломиї,
Преславний „Січей“ отаман,
Що лив на всіх „ксьондзів“ помії,
І той Боберський Бобром зван,
Він голова на всі „Соколи“
І на „Сокільські Січи“ теж,
Попам не докучав ніколи,
В „Соколах“ їм не ставив меж.
Тепер разом зовуть до бою
За Україну нарід, край
„Я при Кирилі кріпко стою!“
Так присягаєсь Катамай,
А при Боберському держиться
Все Русланівець Сень Горук,
Йому вже отаманство сниться,
Стрілецтво все візьме до рук!
По сараєвським атентаті
Усі в „Управі Боєвій“
Урадили узять по святі
Співучасть у війні як стій.
Ось в „Боєвій Управі“ рада,
Хто поведе стрілецтво в бій?
Кирило каже: „Моя рада,
Не вистарчить і провід мій
Та де стратегія, де бої

Не здатний я кажу з гори.
Хоч люблю дуже однострої".
Боберський каже: „Говори,
Не говори, військову школу
Наш мусить мати командант,
Василька нам прохать Миколу,
Хай вожда нам подасть на кант!“
На те озвався Олесницький:
„Думаю є вже вожд готов!“
„Та хто?“ „Це отаман Шептицький!“
Кирило: „Е, це графська кров!
Пощо графів нам зараз брати,
Шукаймо своїх ми людей,
Таж чей, усі ми демократи,
А я радикал ще й який!“
Вкінці згодились: Рожанківський
Начальником буде стрільців —
На прикінці ще Томашівський
Мав виклад, що до тих знаків,
Які явилися на небі
І наворожили війну:
„Комета завжди є в потребі
Як йде гроза на вітчину.
І затьма соняшна від давна
Кривава, це війни є знак!
Про Ігоря в нас дума славна
Старинна теж говорить так!“

„Війна, війна!“ кругом вже чути,
Вже порохом стрільним смердить,
Старі вояки і рекрути,
Спішать під кріс, спішать у мить,
Зі Львова „Боева Управа!“
Скликає молодь у стрільці,
Почалася робота жвава,
Вже рушились повіти всі.
А по повітах комісарі
Назначені, стрільців беруть,
Голосяться народу хмари,
Мов хвилі повіню пливуть!“
Прибув і Цяпка у Комарно,
Комісар він на весь повіт,
Не був комісарем намарно,
Рушав в дорогу скоросвіт!“
З Комарна виїжджав на села
І в кождім голосив селі:
„Громадо! Вістка йде весела,
Вступати вільно у стрільці.
Своє будемо військо мати
І сила в нас буде своя,
Геть ворога будемо гнати,
Нове добудемо життя!
Виж вірні України діти,
Гей голосіться у стрільці,
За пічю сором вам сидіти,

В стрілецькі лави йдять усі! “
Так Цяпка скрізь голосить гучно
І грізно вус мотає свій
В стрілецький однострій бондючно
Зодягнений немов у бій
Готовий вже. Усі дівчата
І молодиці аж горять
До однострою Цяпки хвата,
Думає мати: „Коб так зять
Дочці моїй такий лучився
Вдоволена булаби я!“
Так неодній наш Цяпка снівся,
Та в нього любка є своя:
Попівна в славній Верховині,
Про неї все він думав, мрів,
Найбільше у нічній годині
Про неї мав розкішних снів;
Бо й була краля панна Галя,
У божник би її не жаль,
Всі очі видивляє саля,
Коли було прийде на баль.
Гуляй, гуляй, хоч до загину,
В обіймах в ньої Ти в раю,
Як зір утопиш в глибінь синю
Її очей, то душу всю
Твою в полон вона вже взяла.
Тож Цяпка лиш її кохав,

Зітхав, неначе кіт до сала,
Чи серед праці чи забав.
„Війна, війна! Навколо чути,
Вже порохом стрільним смердить,
Зростає жах вже що минути,
Переполох у край летить.
Здавалось, все збожеволіло,
Нерозум всюди тільки пан,
Завмерла праця, труд і діло,
Нежатий половіє лан.
Тривожні вісти йдуть в країну:
Як де лиш прийдуть Москалі,
То бють, катують Україну,
Чи то у місті, чи в селі.
Тривога скрізь і зойки й крики,
Голосять всюди всі усім:
„Москаль відрізує язики!“
Кидають лсде поле, дім
Й пускаються кудись на втіки,
Куди не знає з них ніхто,
Не спинюють їх гори, ріки —
Це жах жене усіх в одно:
Старі баби з ляку втікають
„Насилує жінок Москаль!“
На Божу волю оставляють
Своє добро, аж глянуть жаль.
Ось мати там веде корівку,

Щоб дітям молоко було,
А Жид дітей, несе й горівку,
Пусте, мов вимів, все село,
А вже шляхи битком забиті
І крик і вайкіт там на них
Ось пан втікає у кариті
І дід у лахманах брудних.
Це божевілля перегони:
Одні сюди, тамті туди
Тікають і страшні проклони
Мечуть на Москалів усі.
Не треба й Москалів! Мадяри
Свої культурні дикуни
Лютіщі , як колись Татари.
Ліс шибениць для нас вони
Готовлять всюди на руїні.
Хто „Рус“ на шибеницю йди —
Ох, горе, горе Україні,
Зазнали ми тоді біди!
Та, всяка все війна війною,
Як, було, Цяпка говорив,
Кому судилось, впаде в бою
Хто вийде ціло буде жив.
Новий настане час щасливий,
Казали люде, по війні
І світ відроджений, правдивий
В щасливім заживе ладі.

І плавом поплило юнацтво
В стрілецькі стрійнії ряди,
Як те колишнє козацтво
Підняло стяги свободи.
І загреміло замість стону:
„Гей сміливо разом в похід!“
Калину піднімем червону
І стане вольний наш народ!“
Стрілецтво злетілось до Львова
Вправляється до боротьби,
Команда вже була готова
У бій, хоч зараз можна йти.
Та вже у Львові суматоха,
Кричать: „Під Львовом Москалі!“
Наїлися страху не троха,
Панни поблідли мов білі.
Біжать до Цяпки, навіть прачки.
Зубами дзвонять, просять враз:
„Йди на Личаків до рогачки,
Бий Москалів, рятуй же нас!“
Зібрав наш Цяпка Усусусів
І за рогачку з ними йде,
Іде, не крутить навіть вусів,
Цікавий сам, що то буде?
Бородієвич і Новіна
Ідуть із ним в четі в рядах,
В Новіни все шляхотська міна,

На ворога упаде страх!
Гей, вийшли в поле Усусуси,
Вже Цяпка розвиває рій,
Нема Москви, лиш білі гуси
Готові з ворогом на бій —
Розправили широко крила
Й сичать, гегочуть страшно так...“
„Оце така ворожа сила!“
Сміється Цяпка, і дав знак:
Гей, як метнуться Усусуси
Всі приступом на ворогів,
В наплечниках найшлися гуси.
Вертає Цяпка вже у Львів
І каже: „Ворогів побили,
Завзятий був за Львовом бій,
Бо були їх великі сили,
Та збив їх мій стрілецький рій“
Складають всі подяку Цяпці,
А він думає: „День гряде,
Мадяре геть погублять капці,
Як їм відсіль тікати прийде!“
Прийшло! тікало все в тривозі,
Немов здурів був Львів цілий,
На конях, пішки і на возі,
Стрільців післали аж у Стрий!“
Гей, хмари там стрільців злетілось,
Огонь у них пала з очей,

На ворога летить хотілось,
Чей волю ми добудем, чей!
Та не судилось всім остати
На ворога піти в рядах,
Боявся ворог наш відплати,
Боявся сили у стрільцях.
(Якось забув я ще згадати,
Що Рожанківський не хотів
Із верндлями у бій рушати
І Галущинський вів стрільців).
Злякався ворог наш відвічний
І доноси до Відня шле:
„Стрілецтво меч це є двосічний,
Із нами може бути зле,
Тоді, стрільців як буде сила,
То перейдуть до ворогів!“
І Австрія вже присудила;
„Всіх годі розігнать стрільців,
Дві тисячі інтелігентів
Нехай остане при стрільцях,
Найбільше молодих студентів,
Щоб їх держати у руках!“
„Но, це, панове, думка добра!“
Зрадів на це пан Лямезан —
Стрілецтва молодь вся хоробра
Піде у бій неначе в тан
У боях тих погинуть може,

Як в купі так у бій підуть,
Війна їх винищить поможе
І нам свободна буде путь
Над „людком“ добре панувати,
Як „проводирів не буде —
Niech chłop powraca do swej chaty“.
І приказ до Стрия іде,
Усіх селян щоб розпустити,
Інтелігентів тисяч дві
В рядах стрілецьких залишити,
На розвіди підуть усі.
Послухав наш начальник волі
Панів з гори і розгонив
Стрільців. Верталися і босі й голі
До своїх сіл, до своїх нив.
А не один із них попався
На стричок, або у тюрму.
Ось так заплати він діждався,
За вірність дяка це йому!
„Така за вірність нам заплата!“
Клине в одчаю молодець,
„Взяли на стричок мого тата,
Мене женуть, такий кінець.
Колись покажемо їм роги,
Прийде і наша ще доба —
Коб ми лиш вміли стать на ноги,
Як в руки кріс нам дасть судьба

І за народ свій скаже стати
Тепер нам зуби закусить —
Подумаймо, що батько й мати,
Як ще живуть, терплять досить —
Щоб ми їм лиха не додали,
На те сусід наш тільки жде,
Щоб ми холодну кров втерiali,
Він нас на стричок поведе“.
А зі Стрия аж за Карпати
Казали вийти всім стрільцям,
Там мали в Горонді вправляти,
Наш Цяпка „фрайтром“ став вже там.
Ой, лютий, лютий, був там Цяпка;
„Комісаря я шаржу мав
Чи є в них чести хочби капка
За те я „фрайтром“ лиш зістав!?
Тай довго так прийшлося ждати,
Нагоди не було ніде,
Стрільці на бій ідуть в Карпати
І „фрайтер“ Цяпка з ними йде.
А серце бється мов голубка,
Постоем стали у селі,
Там через річку Галя любка
Шле незабудьки в даль свої.
Ой, тягнуть, тягнуть любі очі,
Неначе той сильний магнет.
Попівство видно десь на збочі

І церкву... Цяпка мов поет.
У мріях лине у хатину —
В кінці зірвався мов беркут:
„Я мушу бачити дівчину!“
Рве в розгарі волося жмут.
Пішов, доходить до потока,
Ось над потоком Цяпка вже,
Впоперек кладка неширока,
А кладки варта береже.
Не хоче Цяпки „пост“ пустити,
Наш Цяпка дуже лютий став,
Та вмить подумав що робити:
„Пускай, я офіцир!“ скричав.
А пост: „Ні, фрайтер ти“ уперся.
„Я офіцир! Як стій пусти!“
З годину може з постом дерся,
А пост своє: „Ні, фрайтер ти!“
І Цяпка сплюнув тай вертає:
„Зле бути фрайтром тим дурним!“
Зірки срібlistі нашиває
І „рожу“ тай іде як в дим.
Іде до Галі знову в гості
Не фрайтер він тепер марний,
А вже четар, стоїть на мості
Чи там на кладці пост новий
І Цяпка гордо переходить,
Пост честь вже віддає йому,

Нову це думку в Цяпки родить:

„Зірки вже ці носитиму
І четарем я вже остану!“

Так четарем там Цяпка став
В команду звіт як відсилали,
Вже Цяпка четарем був в нім,
Як став ним, в нього не питали,
Та знане це було усім.

Минають дні, минають ночі,
Дріжить від моздрів земля,
А на попівстві там на збочі,
Наш Цяпка серце звеселя.
В обіймах нестрашні ці громи,
Які що дня нам шле Москаль,
Попівства затишні хороми
Так вяжуть, що кидати жаль.
Вертає Цяпка у похмілі
Любовному, до ясних зір
Злітають мрії Цяпки смілі —
Аж глип: це що так гонить з гір?
Ляндштурма з гір взялась тікати,
Злякалась бідна Москаля,
Біжить майор там череватий
Аж стугонить під ним земля.
Летить ляндштурма мов ворони.
Не спинить їх ніхто ніяк,

Пробігли вже з чотири гони,
Наш Цяпка станув як козак,
В гору підняв свою шаблюку
Й що сил у грудях верещить:
„Гей, труси, дам я вам науку,
Всіх розстріляти скажу в мить!
Майора він вкінці спиняє
Й кричить до нього: „Винні ви,
Що ваше військо утікає,
Бо рибу чуть від голови!“
А майор хоче доказати,
Що годі вдержатися тут:
„Москва залила всі Карпати,
І так в один загнала кут,
Щоб вибити нас до нащадку,
Я мушу військо зберегти!“
А Цяпка: „Ні не скрутиш, братку,
Гей боягуз майоре ти!“
А майор лютий вже до краю;
„Як хочеш то провадь їх сам,
Тебе я в цьому не спиняю“...
„Гаразд! Я раду собі дам!“
І кличе Цяпка, що лиш сили;
„Назад, ляндштурмо, на гору!“
І ляндштурмаки поле вкрили
Вкруг Цяпки, Цяпка в цю пору
Палку говорить вже промову,

І всіх закрів до бою знову,
Їм про присягу нагадав
А на кінці таке сказав:
„Побідимо евентуально...
Пропаде ворог круть ні верть,
А ні, то згинемо похвально,
За рідний край солодка смерть!
Солодка смерть і вічна слава,
У бою смерть — вояцький хліб!
Як доля не буде ласкава,
Щоб мали ми готовий гріб,
Копаймо тут! Хто з нас не впаде,
То других голови буйні,
Що впадуть за добро громади,
Засипле в славу Вітчизні!“
І взялись яму вибирати,
Нараз страшний роздався гук
Такий, що випали лопати
З жаху усіх лянштурмі з рук.
Від гуку цього та від жаху.
(Це певно били Москалі?)
Понесло Цяпку наче птаху
На доли, станув аж в селі.

Тут баба Цяпці повідає,
Що „наші“... висадили міст.
Вже Цяпка більше не питає —

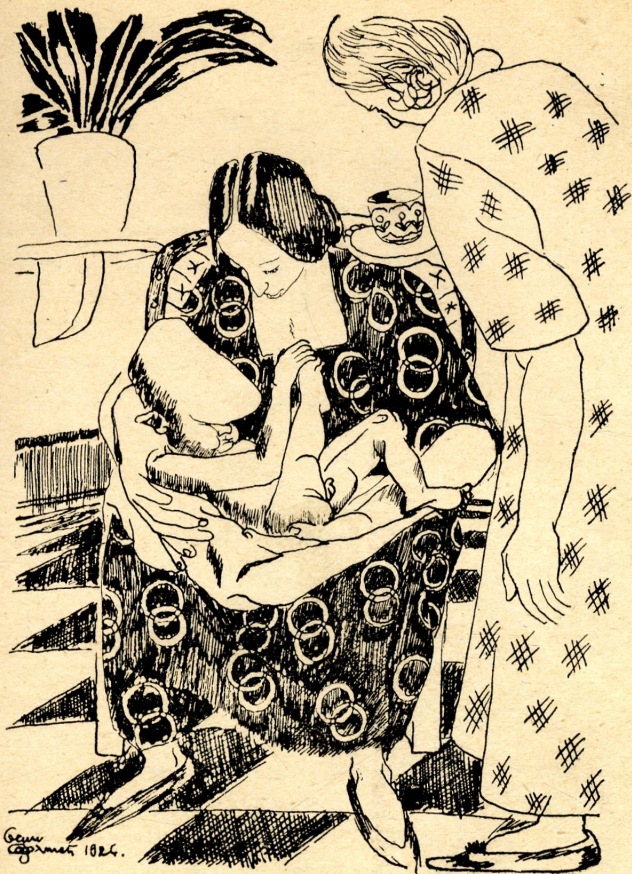
Манила слава, а тут — піст!
Життя воєнне вічна прічка,
Сьогодні тут, а завтра там,
Чарівна місячна нічка
Нераз то збитки робить нам:
Мертві оживлює предмети,
З каміння творить лицарів...
Ось тут вам теми є, поети,
Здобувби славу тут ваш спів.
У нічку милу, зорешливу
Дістав наш Цяпка раз приказ
Занять гору, мабуть що Кливу
Якусь — багато Клив у нас!
Ідуть. Йде Цяпка і Новіна,
І ще разом їде Гнатюк,
Лицарська в кожного з них міна,
Не випускають кріса з рук.
Аж в далі, що це там сіріє?
„Так, Москалі напевно це!“
Сказав Гнатюк — Вже Цяпка мріє
Про славу і говорить вже:
„Гей, хлопці, рушимо до бою,
Гей, на пробій, ура, ура!“
Понеслося „ура“ горою,
Поплило з хвилями Дністра.
Біжать, біжать... Це що за диво?
Чи ворог спить, що так мовчить?

Гей, буде вам червоне пиво,
Дасть Цяпка, дасть Новіна пить!
Прибігли — блиснули вже штики,
А ворог дальше все мовчить —
Не будять його навіть крики:
„Ура, ура!“ Остання мить...
Стрільці аж ахнули із дива:
Цеж ряд полукіпків сторчить!
Саме кінчилися вже жнива,
Полукіпків було досить...
Таке то нічка наробила —
Гей, мали хлопці з цього сміх,
Було сміху в стрілецтві сила —
Не лихо сміх — бо сміх не гріх.
Такі то були всякі дива,
Так Цяпка наш у славі ріс —
Війна-ж свої справляла жнива,
Лягало військо мов покіс.

Ой, не вірли крильми це буються
Не громи в хмарах гуркотять,
Гранатів гук шрапнелі рвуться,
Пушки, гармати там гремлять,
Дріжать поранені Карпати,
Бо чути скрізь: „Ура, ура!“
Ліси аж стали всі стогнати
Зловіщий ворон кричить: кра!

Болехівський двірець в трівозі,
В страху дріжить Болехів весь,
Одна надія тільки в бозі,
А ні, пропасти тут прийдесть.
О, Гошівська Пречиста Мати!
Так молиться в страху народ,
Рятуйже нас і наші хати!
Та тут жене бистріще вод
Із Усусусами наш Цяпка,
Аж лекше відітхнули всі,
Гей є надії ще хоч капка,
Жевріє іскорка в душі.
Команда каже: „Скоропадо,
Ти лицар лицарів усіх,
Вітаємо тебе ми радо,
З тобою матимем успіх!
Нехайже твої Усусуси
Болехів обсадять двірець
Хай всі як ти підкрутять вуси,
Щоб ворога ухопив грець!“
А Цяпка каже: „Я команду
Впевняю, що таки сейчас
Розібю геть усю цю банду!
Прохання ваше нам приказ
Всіх переблю евентуально...
Ворожій матері гарбуз!
А ні, то згину тут похвально,

На цеж родився Усусус.
Він знає лиш дівчат любити,
(Огонь в любови і в бою),
Й ворожу кров, як воду лити,
В бій душу він вливає всю".
І гордо вже розставив ноги
Поправив мазепинку враз
І вуси підкрутив як роги
І grimнув з уст його приказ,
А шабля блиснула запально,
Неначе срібноскірий вуж:
„Ну щож, стрільці, евентуально...
Всі в право в бік і ходом руш!
Ведіте їх, Нагайло й Глушко,
Побийте ворогів у мить,
Я стану тут собі за грушку,
Щоб все докладно прослідить!"
Ой, то не бистрі ринуть води,
Не бжіл густий літає рій,
Поміж сади, поміж городи
Йдуть Усусуси на пробій.
Не йдуть, летять та з осторожна,
Музика-ж вам така що й но!
Кацапська пушка непорожна,
Кидає за стрільном стрільно!
Паде скрізь черепа й цеглини
Й дошки з двірця: ба-бевх, бух grim,

Будеш Іванчику мій паном
Тебе жде щастя золоте...

Стовпами в небо сине, лине
Густими чорний їдкий дим.
Скріз свист, рев, тріскіт, ломіт, лопіт
Неначе жениться сам чорт,
Немов чортів весільний копіт,
На лад давних татарських орд
Москва пливе неначе лява,
Немов у повіні ріка,
Паде за лавою їх лава,
За ними лава йде нова.
А Цяпка пильно за вербою
Льорнетою ураз стежить
Грімкий, широкий театр бою,
А думка лине в тую мить:
„Коби так меч мій був двосічний,
Научку дав би Скоропад,
Тобі, наш вороже відвічний,
Пішовби весь ти на пропад!“
Скрізь чути крик: ура! і стони
„За музику, як ось тепер
О, давби певно міліони
З Америки міліярдер,
Щоб тільки було тут безпечно,
А це лиш пригровка гуде
Не вся музика безперечно,
Стрівайте, що то ще буде!
Це тільки вступна увертура,

А опера ось загремить “
Думає Цяпка й крикнув... „чура!
Давай вина, давай в цю мить!“
„Нема вина, лиш чорна кава“.
Так чура Цяпці у відказ.
„Давай, давай, душе лукава!“
Пе чорну тай говорить враз:
„Ось нашеє життя стрілецьке,
Ось бачите таке воно,
Життя стрілецьке, — молодецьке!
Сьогодні пиво тай вино,
Спів, танці і дівчина мила,
Музико, грай, ти обіймай;
А завтра битва і могила,
Душе, готовся в божий рай!“

Як сонце на полудне стало,
До Цяпки просьба йде нова:
„Благаєм скоро не помало
Переведіть свої війська
У Гошів, там святу ікону
Пречистої ми даємо
Всім Усусусам в оборону,
А ні, то підемо на дно!“
А Цяпка: „Га, коли Пречиста
На поміч Усусуса зве,
Стрілецькая душа огниста

І Гошова боронить все!
І Цяпка вус завзято смикнув,
Буде тепер Москві капут
І мов той лев, мов мерзер рикнув:
„Всі четові до мене тут!“
І вже біжить Глушко, Нагайло
І Степанівна підтюпцем,
Гаврилко суне, теж Михайло,
„На бій новий, як стій ідем!“
Так Цяпка їм усім відразу,
„Тому не гаяти часу,
Ведіть тут сотню до приказу,
Я духа хлопцям піднесу!“
Стрільці стоять, а Цяпка каже:
„Я лицарі, призвав вас тут,
Сьогодні знищим племя враже,
Евентуально нам капут.
То вже така лицарська доля
За волю рідної землі
Кістями стелити рідні поля
Тож, Усусуси ви мої,
Тепер візьмемо в оборону
Ми України лицарі
Пречистої святу ікону,
Що в Гошові у вівтарі.
„Ура!“ всі grimнули аж праліс
В Карпатах це „ура“ почув,

Не „Маріянус я содаліс“
Гаврилко лиш один буркнув.
„На славу я Дажбога й Лади
І Перуна, що мече грім
Готов життя дати для громади,
А Австрію чортам пішлім.
Вона нам мачуха не мати
Пощо нам носа пхати в кліщі,
Пильнуймо ми своєї хати,
Пильнуймо в день, ще більш в ночі!“
А Цяпка каже: „Добре, друже,
Та чув ти чей про Талергоф,
Ми тут одверті будем дуже,
А заплатять за щирість „штроф“
Батьки, неньки тай сестри рідні
Одних в таборах жде, знай, хрест
А стричком другі плату бідні
Візьмуть! Степу широкий жест
Я твій ціню, це знай, Гаврилку,
Фантазію буйну твою
Й полтавську цю козацьку жилку
Та раду дам тобі свою.
„Ви будьте чисті як голуби,
Та разом хитрі як змії“,
В святім письмі стоїть мій любий,
Отсю науку і тобі
Я раджу завжди памятати,

А друге: „На сміття свиням
Жемчугу не носити з хати,
Не відчиняймо ворогам
Ми серць у грозі буйнім вирі,
Замкнімо серця всі для них,
Лиш між собою будьмо щирі,
Пощо до тайн пускати чужих“.
„Я не такий!“ — Гаврилко знову,
„Я правду всюди чешу всім,
Кладімо правди лиш основу,
Коли будуєм рідний дім“.
А Цяпка: „Скажу вже загально:
Бо ти, Гаврилку, все поет!
Тут важне все евентуально:
Раз йдем назад, а раз вперед.
В кого відвага і розвага
В один ісплетені вінець,
Він хоч буде на вид нетяга,
Всіх переможе накінець.
А теє чей з вас кожен знає,
Війни без хитрощів нема,
Хто хитрощів не уживає,
То цього затовче війна.
Ми правда „хитрі Малороси“
Були і досі ними є,
Так як раби ми ще і досі
І того нас недоля бє.

Нам хитрість треба так повести,
Щоб ми могли в чужих очах,
Себе над себе ще піднести,
Щоб ворог мав потому й страх".
Таку то Цяпка дав науку:
„Здовж залізничим йдем шляхом!"
Додав в гору піднявши руку,
„Йдем обережно гусаком".
Гей, бють шрапнелі і гранати,
Та щастя, чудо справді це,
Усі дійшли, не було страти,
Позиції шукати йде
Вже Цяпка, глип, аж над рікою
Військо копає здовж рови,
А Цяпка киває рукою
На гонведа: „Ходи сюди!"
Гонвед прибіг, а Цяпка каже:
„До команданта заведи!"
Гонвед: „Немтудум!" Цяпка: „Враже.
З „немтудум" в нас нема куди.
„Немтудум" я не принимаю,
Я, братіку, не є поет.
Ти в українському тут краю,
Тож „тудум" нас, веди вперед!
Так гримнув Цяпка і рукою
Сягає вже по револьвер
„Вмить будеш „тудум" ти зі мною,

Гей зрозумієш вже тепер?“
І ти і вся немтудів банда
Гонвед лепоче зі страху:
„О тудум, тудум до команди!“
Веде, аж бачать на шляху
Йде майор Бірта*) їм на-проти,
Сам при окопах наглядає
Як знавець пильно він роботи,
Побачив Цяпку закричав
Здалека вже: „Вітаю радо
Тебе, герою, серед нас,
Лицарський Цяпко-Скоропадо,
Богато чув я вже про вас,
Про вас і ваших славних воїв,
Хиба, що в Греції старій
Таких вітали ще героїв,
Вітай, герою, друже мій!“
А Цяпка глипнув лиш запально,
І гордо вуса підкрутив,
„Воно то так, евентуально
Ти, майоре, не чув всіх див?
Мої стрільці то всі герої,
Усі не знають, що це страх,
Що проти них тамті з під Трої,
Розібемо Москву на прах.“

*) Бірта — командант куріня старих ополченців („ляндштурми“).

„Так, так! Тому я вас сьогодні
Попрошу зараз до ровів,
Стрільці одні, я знаю годні
Прогнати відси ворогів!“
Зачнете завтра у суботу,
А ми потому скінчимо
До спілки з вами всю роботу,
Та перше згоду запемо!

Ніч тиха, пахощами пяна
Ніч ясна сплила на росі
Щоб вколисать усіх до рана,
Щоби на бої, на нові
Всіх розбудить. Усе заснуло,
Стрільці вітають дім у сні,
Нараз сто громів десь загуло,
Криваві блиснули вогні.
По небі світляні ракети
Біжать мов змії. „Ах, вражінь
Тут скільки малиб ви, поети.
Коб страх покинули і лінь
Не каварняний дим з цигара
Вдихалаб ваша хора грудь
З гармат і крісів диму хмари
Обнялиб вас, а в незабудь
Не вялі квіти ви дісталиб
А крові теплої по вік

Червоні маки вам осталиб,
За день ви малиб тем на рік!“
Думає Цяпка так у рові,
Опертий ліктем на запік,
Мішається земля у крові
Падуть стрільці як зжятий сніп.
Гей будьте хлопці й обережні,
Щадіть ви молоде життя,
Нас рідні ждуть степи безмежні,
За їхню волю бороття
Тоді вже гинуть буде защо,
За волю рідного краю,
А не за Австрію ледащо,
Що лиш про шкуру дбать свою
Уміє — Цяпка дав науку,
А потім: „Ну готові всі?“
„Готові!“ Шаблю взяв у руку
„Лиш гарно справтеся мені!“

Чи є де кращі музиканти.
Хоч ти усінський світ зійди,
Як наші усусуські франти.
Вони сміються із біди.
Пливе Москва мов сіре море,
Пливе без міри, без кінця,
Усе залле, усе поборе,
Гремить грізне: „Ура, ура!“

Дійшли, доплили вже по дроти,
З закупу Цяпка враз кричить:
„Гей Усусуси до роботи!“
Як крикнув зараз в тую мить
Заграли кріси й скоростріли,
Літають кулі наче град,
Московських трупів гори-вали!
Псують в роях московських лад.
Аж тричі в наступ виступала
Москва і завертала враз
І тричі трупів полишала
Аж запал в них вкінці погас.
А тимчасом, уже зірниця
Зарумянила неба схід,
І соловейка пісня ллється
І жайворонок в небозвід
Вже мячиком помчався сірим,
І зорі й місяць вже погас,
А Цяпка каже: Хлопці, змірим
Ми місце на могилу враз
Для тих, що в бою лютім впали,
Ми славно поховаєм їх,
Щоби нащадки пам'ятали
Могили лицарів своїх.
Взялися хлопці за лопати
І вмиь готовий гріб чорнів,
До темної вложили хати

Більш трицять вбитих там стрільців.
Ще висипмо друзі могилу,
На пам'ятку для всіх живих,
Щоби цінили нашу силу“ —
Сказав так Цяпка і затих.
Стрільці землиці наносили
Немовби для соток мерців
Калину в головах садили
І заспівали „Журналів“
А Цяпка шапку зняв мовить:
„Товариші, друзі мої!
Велика віра чуда творить!
Хоч сили в нас тепер малі,
Та віра в грудях в нас безмежна,
Що ми не даром тут падем,
Що Україна незалежна
Буде, ми збудемся ярем!
Тому, друзі, спокійно спіте.
Що впали тут за нарід свій,
Про волю долю тихо сніте,
Аж до сповнення наших мрій.
Жертв ваших, друзі, рожецвіти
В серцях народу розцвітуть
З них запах волі будуть діти
Вдихати і на сонця путь
Полинуть вашими слідами
Й лавровий зложать вам вінець.

Разом всі вольними руками.
Ви сівачі, народ ваш жнець!“
Скінчив, а тимчасом кріаво
На небо вплив сонця круг,
Крівава й ти стрілецька славо,
Бо ворог ти темряви слуг.
Потім стрільці ще заспівали,
Аж офіцерів суне ряд
Мадярів — Цяпку повитали:
„Ваш спів послухать кожен рад!“
Так Бірта майор: Спів тужливий
Ваш все нагадує мені,
Як я малий ще жив щасливий
На пушті нашії пісні.
А Цяпка каже:“ Друже Бірте,
Я скажу думку вам свою,
Мені ви вірте, чи не вірте,
Пісень — плачів я не люблю.
Народи здобувають волю.
Все не плачем, а лиш мечем,
А хто лиш плаче на недолю,
Остане в вік попихачем.
Вперед йде тільки вдача вперта“
На це германець відповів:
„Тепер не меч, а груба Берта
Панує, гордий Берти спів“,
А Цяпка каже: Німче, друже,

Ти в Берти всемогучий рик
Я кажу це, не вір так дуже" —
Та враз вкусився за язик. —
„Не Берта знай народ німецький
До перемоги доведе,
А той завзятий молодецький
Дух Зігфріда, що в нім живе.
Вам перемогу дасть не Берта —
Поправив Цяпка — не переч,
А розум ваш і вдача вперта,
Це Зігфрідів могутний меч!“
Враз „Славно, славно!“ закричали.
Нехай нам Скоропад живе
Усі майори й генерали,
За ними й низче чином все.
А Бірта: „О, пропаде „Муска“
Як Мадяр з Германом враз став,
Пропаде й цяця теж французська,
Жадна роскошів і забав“.
Аж тут як заревуть гармати
Московські, в опері мов бас,
Падуть шрапнелі тай гранати
І риють ями раз пораз.
Дріжить герой наш з уст ні пари,
Боїться: „Прийде мені край!“
Аж зирк: „А деж мої, Мадяри,
Егеж! Як звав їх, споминай!“

Куди? Чи де під землю впали,
Чи невидимки натягли
Ба ні! Ще видно мчать гень в далі
Аж чує Цяпка: ги, ги, ги!
Стоїть це Німець і сміється:
„Нема союзника, утік!“
З сміху аж за боки береться
„Чванькам найкраще куля лік!“
Так каже Цяпка тоном зуха,
Бо вже відзискав дотеп свій,
Влив сміх відразу Цяпці духа,
Він знову йти готов на бій.
Аж вістовий зве Скоропада
В команду тай голосить враз.
„З гонведів боку є вже зрада,
До Москаля пішли від нас!“
І бачить Цяпка йдуть Мадяри
Простісенько в московський стан,
Неначе вівці із отари.
„Гей скоростріли наші в тан!“
Як гримне голос Скоропада —
„Ні одного не пропустить,
Безкарно не мине їх зрада,
Вже чорт на них наставив сіть!“
Стрільцям два рази не казати,
Заліз Немтуд їм добре в бік
Гей, як візьмуть гонведів прати,

Ані оден їм не утік.
Як вістка злинула в команду,
Що наш завзятий Скоропад,
За честь стояв так „фатерлянду“
Сказали: „Слать його назад,
А ні, пропадуть всі Немтуди,
Як він так прати тут буде
Й Немтудів гнать на „Божі суди“
Нехай біда в обоз іде.
І так казали написати:
„За буйство славний Скоропад,
Обозним нашим має стати,
Завести у доставах лад!“
А Цяпка каже: „Слава Богу,
Встаючи бачиться ступив
Сьогодні я на праву ногу,
Не бачить му кривавих жнив.“

ТРЕТЯ ПІСНЯ.

Зміст: Цяпка їде до коша. Пригода з конем у ставі. Зустріч із вуйком Романом. Цяпка гріється в вуйка на печі. Страшний сон Цяпки й душі наслідки того сну. Думки Цяпки про женячку. Клопіт із одягом. Клим ратує Цяпку в біді. Ідуть до харчівні. Радість у харчівні ізза появи Цяпки. Цяпка оповідає історію свого старинного роду. Поединок Цяпки з Новіною. Цяпка й Новіна запивають згоду в Мрочка. Хто там був на цьому пирі. Цяпка оповідає свої пригоди в обозі. Виїзд Цяпки з Коша в Вишкіл.

І виїхав наш Цяпка славно
На сивому своїм коні,
Був кінь повільний, ще недавно
Возив полевії кухні.
Та Цяпка тільки сів на нього,
То зараз голосно сказав:
„Ти, Сивий, роду є давного,
Ще як княжив князь Святослав,
Твій пращур виносив на бої
Мойого пращура уже,
Мої всі предки то герої,

Свої були їм вірні все
І ти мій Сивий, будеш вірний
Мені, думаю, все життя,
За те й овес буде добірний
І сам не підеш в забуття,
Бо наші славні Усусуси,
Як славити будуть мене,
Й мої козацькі довгі вуси,
Тебе теж слава не мине.“
Так Цяпка говорив коневі,
А кінь весело заіржав,
В очах мав іскорки вогневі,
Як лиш побачив в далі став
То нагло забажав скупатися,
Бо спека була престрашна
Й курява стала підніматися,
Вкривала хмарами коня.
Кінь ніздрі розтворив широко
І до ставу біжить трухцем,
Прибіг над воду, над глибоку
Тай бух у вир разом з їздцем.
А Цяпка в крик: „Ратуйте люде,
Ще утоплюся у ставі!“
І серце молотом бе в груди,
І кінь качається в воді.
Тепер аж Цяпка про остроги,
Що мав на чоботах згадав

Під сам живіт запхав він ноги,
Коня острогами карав.
А кінь від болю диким махом
На беріг вискочив з води
Й по оболоні гонить птахом,
Нової Цяпка жде біди.
Бо перед ним є яр глибокий,
Що терням весь густим заріс,
А кінь туди звертає скоки,
Ніхто не зна ні чорт, ні біс,
Чого то гонить він тудою,
Ось-ось вже над самим яром,
Вже, Цяпці, смерть... Та Бог з тобок,
Не будь, герою, дураком!
Стягни коняку за вудила
Завернеш ще його назад!
Сказало Цяпці щось, що сила
Стягнув вудила Скоропад,
Аж кінь від болю станув дуба,
Мало не злетів він з коня:
„Ось тут прийшла моя погуба,
Мабуть в обозі згину я!“
Так Цяпка думає в трівозі,
А кінь чвалом пустився вже,
Одна хіба надія в Бозі,
Що поміч відкілясь прийде,
І чує крик: „А Гов, Іване,

Та що це за пекольний тан?“
А Цяпка — ледви оком гляне,
Пізнав: То вуйко наш Роман,
Той Леонтович бородатий;
І Цяпка в крик: „здержіть коня,
Потім будете вже питати,
Ратуйте перш моє життя!“
І вуйко до коня прискочив
Схопив за поводи коня,
А Цяпка в небо звівши очі:
„Ти, вуйку, спас мені життя!“
— А вжеж, — так вуйко повідає
І гладить бороду свою —
„Та з тебе ще вода стікає,
Ми на квартиру йдем мою,
Там ти обсушишся прикладно,
Загрієшся чаєм, як слід
Тай оповіш усе докладно,
Потім вже підем на обід.“
Пішли. Взяв Цяпка за поводи
Коня, сідати не хотів,
Щоб не було нової шкоди,
Горів лицарський в ньому гнів.
Бо Сивого за всі ці збитки,
Колиб не вуйко бувби бив,
Та мокрий був цілий до нитки
Тож обсушитися спішив.

Вже скинув Цяпка на квартирі
Зі себе мокрій однострій,
А вуйко каже: „Спи у мирі,
І тіло на печі загрій!“
Послухав Цяпка вуйка ради,
На піч вже витащився вмить,
Огорнений в тепла принади
Солодко вснув і вже храпить.
А вуйко вивісив сушити
Весь одяг Цяпки на дворі,
Сказав щоб Цяпку не будити,
І сам пішов у майстерні
Був командантом від варстатів
Усіх в коші здавна уже.
Тоді не слав ще вуйко сватів,
Женитися не думав ще,
Тож був веселий і щасливий,
Не знав ні горя ні журби,
Він Запорожець був правдивий
До жартів і до боротьби.
А Цяпка спить, храпить завзято,
Хоч мухи лізуть до очий,
І в рот налазить їх богато,
Він спить солодко так аж гей!
І сниться сон йому дивненький,
Що він в Хишевичах іще,
У батька ненечки маленький,

А Ксеня теж при нім живе.
І мило так і сонце сяє,
А друге сонечко при нім
Це Ксенечка, його кохає,
Сповняє щебетом весь дім.
Аж тут нараз, як чорна хмара,
Страшні десь сунуть вороги,
Всі чорно вбрані, мов отара
На Цяпку пруть, кричать: „Гей ти
Віддай нам Ксеню свою любу,
А ні пропадеш сам на вік,
Віддай, а ні, то жди на згубу!“
А Цяпка хап за самосік
Предківський і на всі боки,
Зірвавшись рубає тне!
Вже крови з ворогів потоки
Течуть, а він січе й січе.
Чомусь то з Ксені сталась Люся,
Нераз за неї бивсь тепер
За тебе, Люсю любя бюся!“
І ворогів на порох тер.
Кричить: „Не дам, не дам вам, Люсі!“
І сміло йде на боротьбу
У сні він, бодрий все на душі,
В руках тримає коцюбу
І ньою мов мечем махає,
Валить по всьому доокіл,

Вкінці на мисник попадає,
Перевертає лави, стіл.
„Агетьте, вороги прокляті,
Не дам Олюсі вам, не дам:“
Кидається по всенькій хаті,
Дісталосся в кінці й вікнам.
Бо стали шиби вилітати,
До долу з дзенькотом падуть,
А на городі грались діти,
Почули дзенькіт, в хату йдуть!
І зараз наробили крику,
Аж господиня вчула їх,
І боротьбу узріла дику:
„Ах, Боже, за який це гріх
Ти тяжко так мене караєш —
Нема мисок, нема вікон!
Гей чорте, що ти виробляєш!“
Від Цяпки відлітає сон,
Він протирає свої очі:
„Ах де я, що зі мною тут?
Ага, я ворога у ночі,
Розбив тепер йому капут!
Тепер ми вольні, Люсю мила!“
І господиню обніма,
Цілує, горне так що сила
А господиня хоч стара
Була, до любощів ще жвава,

Забула вікна і миски
І в мить зробилася ласкава...
Та в хату рип старшин аж три,
Ввійшли, неначе з неба впали,
Наш вуйко з ними Свіст і Клим
І з дива разом закричали:
„Ов! Цяпка! що це сталося з ним?“
Тут господиня чмих із хати,
А Цяпка в білю все стоїть
На середині, протирати
Почав лиш очі, сміх умить
Збудив його нараз з просоння,
До тямки вже прийшов зівсім,
Ще тільки очі тре долоня,
Аж вуйко загремів мов грім:
„Гей Цяпко, що це тут з тобою?
То ти у хаті наброїв,
Миски тай вікна коцюбою
Побив, звідкіля в тебе взявся гнів
На шиби і на цю посуду?!“
А Цяпка сумно: „Ех брати!
Це сон на очі дав полуду,
У сні я шиби бив, миски,
Бо Ксені боронив і Люсі
Від диких чорних ворогів!
Й сміху піддались всі покусі,
В побитих шибах сміх звенів:

„Ха, ха! у сні до господині
Лицар лицятися почав!“
Сміявся Свіст: „Та чи по спині
Від ньої Цяпка не дістав?..“
Питає Клим — „за миски й шиби?“
„Щож“ каже Цяпка: „Заплачу
За шкоду, у любови триби
До цього ще її візьму
На вудку молодиць я вмію,
Повірте вхопити аж ну,
Розбуджу і у ній надію
На розкіш любощів смачну
І так собі її зеднаю,
Що жить як в маслі буду тут
Аж поки не дійдем до краю
Й війні не зробимо капут!“
Зробивби мудро любий друже!
Колиб вже раз ти жінку взяв,
„Хоч мудро булоб та не дуже
Бо або пан, або пропав!“
Говорить Цяпка, Свіст знов каже:
„Ти бачу, антифемініст
Та світ, бач без жінок поляже,
Й тобі туди мостити міст“.
Тоді спокійно будеш снити,
Спокійно завжди спати-меш,
Не будеш шиб ні горшків бити“.

А Клим собі: „А вжеж, а вжеж!“

Та Цяпка їм на те від себе

Лягаючи на печі знов:

„Женячка добра лиш тебе,

„Бо я не вірю у любов!

Женивсяби хиба з рахуби,

Та трудно пару так найти,

Щоб не довела до погуби...“

„Якоїж жінки хочеш ти?“

Так Клим його спитав відразу

„Богата, гарна і дурна

Коли буде тоді в екстазу

Любовну впаду зараз я.“

Ще довго всі так розправляли

Й компанія сміялась вся,

Аж поки шлунки не сказали,

Що на обід іти пора.

І каже Свіст такої речі:

„Ну Цяпко, підем на обід,

Злази уже з своєї печі,

Разом рушаємо в похід!“

І вуйко наш пішов із хати,

Щоб Цяпці одяг принести

Нема! Почав його шукати

Попід хліви, попід плоти..

„Не бачили де однострою?“

Питає вуйко діточок.

„Он свині, затагли до гною“...
І дійсно у гноївці мок.
Що було діяти в нещастю?
Ніхто порадити не міг,
Так скоро склалось, все як в казці.
Та добрий Клим в кінці побіг
До себе, на свою квартиру
І свій новіський однострій,
Приніс, бо мав він душу щиру,
Для других вигодить як стій.
Зодягся Цяпка пишно, гарно,
Хоч одяг не зовсім пристав.
А на дворі було капарно,
Болото, дощ як з цебра лляв.
Йти Цяпці важко, ноги вражі
Тягнулися хоч пропадай
Та як прийшли то на менажі
Вітали всі грімким: „Вітай!
Вітай, вітай і слава, слава!
„Ти на покуті в нас сідай!“
Додав піднесено Варава
„Як ти між нами, справжній рай!“
Засів вже Цяпка на покуті
І при веселому вині
Пустив пегаса в бляги путі,
Буяв у мерхлій давнині:
„Прапращур мій, мої ви кохані.

Евентуально звався Хиш,
Був родом Перз і жив в Ірані,
Про що в Сосенка кожен взриш*).
Написано там все докладно
Хишм люти, шалу був демон
Й мені евентуально складно,
Бо був у Персії закон,
Що батька йменям звали сина,
Тож як у демона Хишма
Родилась першая дитина
(А була лютая зима).
Хишем синка, тоді назвали,
Хрестини справили гай-гай!
Музика грала, пирували,
Розпережися тай гуляй!
Цей Хиш, чи Хишм свої взяв вежі,
Жінок увесь добуток взяв
Тай втік поза Уралу межі
Аж над Дніпром обозом став.
Там Хиш син Демона й богині,
Податків зовсім не платив,
Збивав він гривень повніські скрині,
Ліку не знав він своїх нив.
Ще у Хиша був кінь крилатий,

*) о. Ксенофонт Сосенко, дослідник старо-
ранських впливів на український побут.

Від батька демона теж дар,
Кінь бистролетний, завзятий,
Що ніздрів сипав все пожар.
В Хиша жінок було багато,
То і діток числа не знав,
Хоча усім був добрий тато,
Та вже зі всіх найбільш кохав
Мізинчика Хишка малого,
Тому і білого коня,
При смерти передав для нього
І меч також, що мав імя
„Всесамосіка“ дав у спадку
Тай Комарнянщину цілу,
І дім кидровий мов палатку
В Хишевичах таку, що ну.
Як Кий під Київ заблукався
І город Київ заснував,
Десятий вже Хишко плекався,
Девятий саме помагав
Наш Злотоверхий будувати,
Позичив для Кия гривень
На стіни, кумирі, палати
І пили могорич пять день.
Як Хиш шіснацятий родився
Тоді пятнацятий Хишко,
Під Царгородом з Греком бився.
Князь Олег так цинив його,

Що як прийшла князю охота
Прибити свого щита
На Царгородській ворота
В Хишка позичив молотка.
А ще забув я вам сказати,
Що не загиб і кінський рід,
Кінь демона Хиша крилатий
Мав свій довжезний родовід.
Був рід Хишенків славний, давний
Множився, славився і ріс,
Все при князях служив в булавній*
Беріг у боях княжий віз.
Було Хишків слаутніх сила
І кожен був в біді не трус,
Хоч доля рід в кінці побила,
Плекали всі козацький вус.
Усобиці і коромоли,
Що нищили колись народ,
Той рід ізнищили поволи,
В степи пішов шукать пригод.
І на степах буйних широких,
Покозачів боярський рід
Шмигляв по морях по глибоких,
На бісурмен ходив в похід.
Я не згадав ще вам ніколи,

*) Булава — штаб, булавний — штабовий.

Це треба теж мені згадати,
Що як Хишевичі кидав
Хишко останній, в розі хати
Грамоту роду закопав,
А під вербою тисячилітний
Шолом, панцир і щит старий,
І меч двосічний, самоцвітний,
Боярський пергамен цінний
Із золотими печатками,
Прикривши каменем важким,
Усе те він сховав до ями
Й на Січ помчав немов у дим.
Потім на смерть він закохався
В шинкарці Гандзі, удові
І оженивсь й незле попався,
Бо мав на Січі коршмі дві —
А був від спекулянта Мрочка*)
Зручніший він, що не кажим,
Не мав синів, була лиш дочка,
Він їй лишив шинки тай дім.
А була Прися красавиця
І знала в хаті добрий лад,
То й скоро стала молодиця, —
Її засватав Скоропад.
А Скоропадів рід був славний,

*) Мрочко — кантиняр в коші У. С. С. був меценатом музи. Видавав »Самохотника.«

Здавна, де Богуслав, сидів
І був таксамо стародавний,
Казали тямив ще князів.
Відкіля назвище дістали,
Не скажу того вам у лад,
Вони сами оповідали,
Що в предка кінь був скоропад
Пять миль робив він на годину
Від нього назва роду йде,
На Січі-ж иншую причину
Найшли, відкіля рід веде
Це назвище. Казали:

„Тому так зветься їх сімя,
Як предки на коня сідали,
То скоро падали з коня“.
Як там було, не знаю певно,
Та знаю певно це одно,
Що Січі всі служили ревно,
А знала Січ їх рід давно.
У молодих літах зі школи
Й наш Скоропад утік на Січ,
Там став попом, був і в неволи,
Та добре знав турецьку річ,
Тож перебрався він за Турка
І з Царгорода метко втік,
Тай попрощав Стамбул на вік.
І став попом він Богуслава,

Маруся була в них дочка,
Послалась доля їй ласкава,
Красуня була ще й яка,
Тож стала жінкою султана,
Як лиш попала у ясир,
В гаремі жила наче п'яна,
П'янив її кохання пир.
А був в Марусі братчик любий,
Джигун такий, що диво див,
Носив усе жупан голубий,
Штани червонії носив,
А сап'янці носив зелені,
На шапці кутас золотий,
Пистолі й шабля золочені,
А пояс слуцький, дорогий.
Коли сестра в ясир попала,
Він зараз вирушив в поход
Із Січею, бо Січ рушала
Тоді в чайках на Царгород.
Сестра жила якраз в гаремі
Султанському мов у раї,
Чи там по їхньому в едемі,
Султан над все кохав її.
Марусю всю обсилав злотом
І в самоцвіти прикрасив
Тай окружив її почотом,
Що забажала те й робив.

Прийшов Семен грізний і лютий
„Віддай сестру!“ до султана
Він крикнув так, що було чути
Цей крик аж гень до лимана.
Султан таки злякався трохи
І каже: „Заплачу тобі
Хоча Маруся й має фохи,
Без ньої вже не жить мені“.
Семен подумав: „Гм! Так, добре!
Й сестрі незле буде, бігме!
У ньої серденько хоробре,
У карби султана візьме!“
Забрав в султана срібло, золото,
Повніський навантажив віз.
„Тепер гуляй, гуляй, голото!“
Радів, й на Січ майно повіз.
На Межигорський Спас третину,
Третину він на бурсу дав,
Третину на тяжку годину
Для себе потайки сховав.
Тоді на Січі Хмель узявся,
Збирав козацтво на Ляхву
Із Хмелем Скоропад злигався,
У боях участь брав живу.
Аж раз його до себе кличе
У канцелярію гетьман,
Бумагу в руки йому тиче

І каже: „Чув я, що султан
Твій шурин, послужи для мене,
В посольстві ти до нього мчи,
А не пожалуєш, Семене,
Лиш добрі вісти привези!
Подай султанові бумагу
Зайди також і до сестри,
На нашу справу їй увагу
Зверни, про все поговори.
Сестра твоя гарему рожа,
Богато зможе в султана,
Бо меткістю на тебе схожа,
Творила чуда вже здавна.
Любов пестливими словами,
Вона розбудить в кожний час
Обіймами, очей огнями,
Як у чужинців, так і в нас!
В Атенах, в Трої тай у Римі
Політику вела вона,
Була також в Єрусалимі,
Єгиптом теж вона трясла.
І наше славне Запороже
Відчуло вже її нераз,
Хоч жінка там вітать не може,
Найшло кохання перелаз.
А привези нам гарні вісти,
Дружбу султана сераю,

Щоб міг козак спокійно сісти
У себе дома, як в раю."
Семен тоді помчав до дому
І зараз осідлав коня,
Нічого не казав нікому,
Прибув в Стамбул іще за дня.
Гей, як Марусечка зраділа,
І як вітав його султан!
Семен зразу забравсь до діла,
Що поручив йому гетьман.
Провів Семен там дві неділі,
З сестрою все обміркував,
Минали дні в гульні в похміллі,
Султан Вкраїні другом став.
Богацтвами із Туркестану
Султан вози наладував
І гетьманисі і гетьману
З посольством в Чигирин післав.
Вертав Семен тепер у славі,
Прибув бундючно в Чигирин,
З почотом в злоті, злотоглаві.
І все те злото й кармазин
Посли вклонившись у ноги
Зложили гетьману в дарі
І інших теж подарків стоги,
Було усього мажі в дві.
Гетьман Семенові в подяку

За труд заплату дав таку:
„Сідай Семене на коняку
Й гони від світу досмерку.
І кілька ворон кінь обіде,
То все буде твоя земля,
Це все для тебе в дарі піде
Ліси, сіножаті й поля.
Тож завтра вранці з сонця сходом
Спіши як стій до майдану,
Ставай конем перед народом,
Між свідками і я буду!“
Як в ранці сонце засвітало,
Явився вже Семен з конем,
Зійшлося народу там чимало,
Коневі з ніздрів бє вогнем.
Пустився з вітром в перегони
Вороний мов на крилах мчав,
А свідки йшли, значили гони
Палями скрізь. Кінь чвалував,
Багато вже оставив в заді
Палів отих, а все ще в чвал,
Попасши хвильку на леваді,
Гонив вперед серед похвал.
Зійшла вечірняя зірниця,
Зачервонила неба край,
Конева праця вже кінчиться
Тепер на лаврах спочивай.

Дав грамоту гетьман Семену,
Печать і підпис приложив,
На став, дібровоньку зелену,
Пшеничних піль до сімсот нив.
В полковника засватав дочку
Семен, майно так потроїв,
Повісив шаблю на кілочку,
Терем розкішний построїв.
Таких двірків у нас вже мало
Марнується, старовина!
Ніяке з поколінь не дбало,
Щоб заховалася вона.
У війнах пропада в сварах
Вся наша гордість і краса,
На попелища йшли в пожарах,
Церкви й палати — слава вся!
А ми покірні, голі, босі,
Йшли будувати над Неву
Чужі палати, так і досі
Чужинцям славу все нову
Згортаєм нашими руками,
Із вірного раба клеймом,
А пан глузує ще над нами
Та й дякує нам канчуком "...
Тут Цяпка відітхнув глибоко,
Вина перлистого попив,
Ліве приплющив своє око,

А потім даліше говорив:
„Впровадив в хату жінку любу
Семен і сіл ще прикупив
Тай став магнатом на всю губу,
Не знав вже ліку своїх нив“...
„Дивіть, як гарно Цяпка вивів
Увесь свій славний родовід“ —
Сказав Новіна — „диво дивів,
Який то давній в нього рід!“
„Він ще вам виведе в цій хвилі,
Чому то зветься він Іван —
Тож слухайте ви друзі милі“...
Зареготався вуй Роман.
А Цяпка: „В мене й це готово,
Читав я у Сосенка так:
Іван — старе іранське слово,
По нашому: герой, юнак!“
В нас ворожба була вже здавна.
Як ще княжив князь Ярослав,
Явилася ворожка славна,
Перун мабуть її післав,
Вона то так наворожила
І ясно всім сказала те:
„В іменні Івана буде сила,
Що рід наш в гору піднесе!“
„Та хоч копи їх лічить,
Однак дізнатись було годі,

Що Цяпка в Іванах сидить!“
Озався знову пан Новіна,
Та Цяпка не зважав на те,
Лицарська, горда в Цяпки міна
Мовляв, нехай собі плете.
І дальше каже: „Тож Іваном
Також Семен синка назвав,
І мріяв все щоби гетьманом
По Хмелеві Іванчик став.
Семенові сповнились мрії,
Його Івась гетьманував,
Та були це часи сумнії,
Коли Мазепа славний впав,
А в запорозьській славній крові
Купався п'яний цар Петро,
І Україну взяв в окови,
І тілами гатив Дніпро.
Як цар указ дав, щоб негайно
Був обраний новий гетьман,
Полуботка всі одностайно
Бажали, але цар тиран
Спротивився: „Буде халепа!
Бо з нього вийти ще готов,
Непевний дух, новий Мазепа,
Щоб знову не полилась кров
Я дам вам щирі царську раду
І скажу волю вам свою:

„Найкраще вибрать Скоропаду,
Його за гетьмана даю!“
Немолодий вже був, похилий
Гетьман, та жінку молоду
Красуню мав. Всі говорили,
Що Настя носить булаву,
А пан гетьман у плахті ходить.
Дивного тут ніщо нема,
Так і сьогодні чорт заводить,
Що жінка дому голова,
А чоловік іде під ноги,
Не стоїть і за помело,
А часто носить він і роги —
Таке з Іваном теж було.
За ніс старця гетьмана водить
І Настя й зять її Чорниш,
Чорниш на цім з добром виходить,
Бо лиш про сало і про книш
Для себе дбає зі сімею,
Як з ласки гетьманихи став
Ще й генеральним він суддею —
Собі й своїм усе згортав.
Він правду кинув у порога,
Неправді брами отворив,
Горнув як тільки була змога,
Нагарбав золота та нив!
Та був в гетьмана брат Данило,

Він кривди їм не дарував
Їдке від нього слово плило,
Сатирую їм докучав.
На гетьмана й на гарну Настю
Він насмішні складав пісні,
Як гнеться він під Насті властю,
Як їздить наче на коні
На ньому пані гетьманиха
Як підганяє нагаєм,
Та цим надбав собі він лиха,
Грозив Чорниш: „Його ми вб'єм!“
І доноси царю Петрові
Разпораз слалися нові,
Що він із Орликом у змові
Снує все зраду в голові.
Було вже цього за багато
Данилові і він їм всім
Здовж, впоперек наклав завзято,
На все покинув рідний дім.
„Піду собі на Запороже,
Усунусь їм усім із віч,
Хоч там під Турком жить негоже,
Та всеж таки там мати Січ“.
Пішов в ночі і не прощався,
Ні з братом рідним, ні з ніким
І без пригод на Січ дістався
Та став небаром кошовим.

Був частим гостем у султана,
Тайком для нього приносив
Горілку, мід, вино й до рана
Султан крадьком усе те пив,
Бо алкоголів бісурманам
Не вільно явно пить ніяк
Ні беям, ханам, ні султанам,
Тож кожен пе лиш тайком так.
В султана донечка кохана
Краса була над всі краси
І раз якось зустрілись зрана,
Коханню замків не даси.
Султана підпоїв Данило
Тай євнухів його усіх,
Що всі немовб їх зачатило,
Хропіли як ковальський міх.
Данило викрав зручно милу,
І на коні із нею втік,
Любов кріпила любків силу,
Хоч сонця жар і голод пік.
Вкінці у Пінщину добились,
Купив Данило там село,
І зараз в церкві повінчались.
Село на болотах було
Вам знані Пінськії болота
Із світової вже війни,
Була і Німцям там робота.

Бо гнали Москалів туди!
Там замок побудував Данило
На островці серед болот,
Думав зажити тихо й мило,
Бо тут спокійна сторона.
Кріпкий був замок, товсті мури,
Високі башти довкруги,
Було в нім військо, служба, чури —
Кругом болота... Вороги!
Не легка вам із замком справа!
Ще тайний вихід також там,
(Колиб так доленька лукава
Віддала замок ворогам,
Тудою утікати можна)...
Підземний вхід аж гень в лісах
Мав вихід. Хатка тут порожня
Стояла. Говорили страх
По ночах страшить в темнім гаю.
Й ніхто не заходив туди
Лиш вірний сторож стежку знає.
Щоденно в хату загляда.
Минуло кілька літ, спокійно,
Данило з жінкою прожив,
Майно уже збільшив подвійно
І ліса прикупив і нив.
„Біда по деревах не ходить,
Біда для нас судьби устав,

Біда біду говорять родить “ —
Ще Котляревський так писав...
Прийшла біда і на Данила
Царя Петра на лови зве.
Якась туди нечиста сила
Під замок як на зло нове.
„Хто тут живе?“ так цар питає
„Тут наш Данило Скоропад!“
Сказали люде. Затирає
Цар руки дуже цьому рад:
„Ага, візьму тебе на муки,
А ти думав, що втік мені.
Підеш, небоженьку, на муки,
Не пущу я тебе, о ні!“
І гонців розсилає всюди,
Щоб військо вже зібралось тут
Й готувить на Данила суди.
(Не мав Данило ще тих скрут!)
Вже військо бє! Однак даремні
Зусилля, замок не даєсь
Мов сили там якісь таємні,
Данило наче лев той бєсь!
Лютує цар, казиться, злиться...
Дарма! Всі башти, мур стоїть
Залога вперто не дається,
Боронить Скоропадів віть.
Зі славою усім на диво

Наш попереду Скоропад
Бо меч його криваве жниво
Усюди косить. Рад не рад
Цар відворот трубіти каже,
Кидає громи і шляки:
„Рознесу я кубло це враже,
Коли підійдуть козаки!“
Данило повертає з бою,
Три цяпки крові на лиці,
Узріла жінка тай рукою
Хотіла змити. Цяпка ні:
„Бо тут, пророцтво каже бабки:
Колись прийде в борбі ущерб,
Рід змінить назвище й три цяпки
Додасть у свій родинний герб!“
І Цяпкою назвусь Данило:
„Не буду більше Скоропад“
Казав „бо й згадувать немило,
Назвуся Цяпкою назад“
Йде цар на замок з козаками,
Гармати прикотив: „Стріляй!“
Дух каже: „Бийся до безтями!“
А розум каже: „Утікай!“
Набрав Данило срібла злота
І жінку взяв тай хідником
Утік, бо знав, пуста робота,
Як цар обставив козаком.

Втекли, в Хишевичі дістались,
Данила ріднее село,
Не дуже там і торгувались,
Купили предківське кубло
І відкопали серед тиші
Нічної камінь край верби...
(Хоч пергамен поїли миші
То все остались печатки)
Всю зброю: меч, щити, панцері
Усе немов нове найшли,
Зраділи разом серця щирі,
У піря наче поросли.
Привітну хатку збудували,
А стиль її це був барок,
Хоч Нарбута іще не знали,
Ніхто ще не писав книжок
Про архітектів і мистецтво,
Ще Моля в світі не було,
Аж видало його стрілецтво,
А з ним і критика в село
Пішла на все, що клав Нагірний
Без стилю у Галичині,
Тепер найшовся суд примірний
Та в цій далекій давнині
Усе стилеве будували,
Як і Цяпки цей домок свій —
(У нім роки мої минали

І дні моїх щасливих мрій!)
І жили, жили, повмирили
І дітям поле, млин і дім,
Й предківську зброю передали
А діти, дітям знов своїм.
Всі тямили з якого роду,
Бо їм казала збруя все,
Що в жилах мають кров не воду,
Що Цяпків в жилах кров пливе!“
„Ха, ха! Ха, ха!“ сміявсь Новіна
„Що? В тебе, Цяпко, синя кров?!
Ой не шляхотська в тебе міна!
Я шляхтич!!!“ Цяпка грімко знов:
„Новіна шляхтич ходачковий,
А я старинний боярин!“
Мов півень той у бій готовий
Новіна: „Ти є вражий син!“
Кричить бундючно по шляхоцьки
І шаблю вже бере до рук
„Те що Сінявські і Потоцькі,
То це й Новіни із Розлук!“
І кинув рукавичку Цяпці
(Не дуже чиста вже була!)
„Це певно спадчина по бабці,
(Цяпка піднявши з під стола)
Її ще видно бабка прала —
Ти, Льоню, будеш свідок мій,

Ой дасть наш шляхтич певно драла
Як лиш пічнеться наш двобій!
Ну, пане шляхтич, хто за свідка
Буде в двобою цім тобі?“
„Коби так тут була Маргітка —
Купчиньський каже, — в боротьбі
Своєму милому Новіні,
До перемоги помогла!“
Новінаж гордо робить міні:
„У лісі, де старезний граб
Двобій наш буде! Секундантом
Моїм Щуровський!“ А цей так:
„Я раджу все пустити кантом!“
Та Швунг подав незначно знак.
І він пристав. На револьвери
Рішили битися оба
І розійшлись свої папери
Впорядкувать, бо боротьба
Йде завтра люта і одному
Із них в день завтрашній не жить,
Лиш трупа принесуть до дому —
Та майже в цю саміську мить
Щось радили і секунданти,
Так що про те ніхто не знав,
Вони оба дотепні франти,
До жартів скорі і забав.

Івасик голими руками
Гадюку кріпко ухопив
І лиш всміхаючись до мами
Її спокійно задусив...

На другий день, вже рано вранці,
Не звала ще вставать сурма —
Спішать до ліса як на шанці,
Новіна, Цяпка, Швунг. Нема
Лиш лікаря. На Білозора
Всі ждали, та в кінці і він
Прийшов задиханий мов змора.
Взяли пістолі. Ще поклін
Собі дадуть і гримнуть стріли...
Ні!.. Льоньо знак дає нараз
І каже: „Тут не має ціли
Стріляти, як звичайно в нас...
Оба стрільці ви знамениті,
Вам через дуб оцей стрілять
Крізь дуба хто зуміє вбити,
Ми тому крикнемо — „сполать!“
Уставили обох. Ціляють:
„Грим!..“ стрілили в цей мент оба.
Вже секунданти підбігають:
„Уже рішилась боротьба!“
Ідуть до граба: обі кулі
У серці грабовім зійшлись
Немов други два щирі, чулі,
„Будете й ви такі колись!“
Так Льоньо слово їм голосить
„У згоді жити треба вам,
Бо спорів вже між нами досить“.

Сказали кулі правду нам!
Ти, шляхтичу, ти, боярине,
Собі подайте руки раз,
Нехай вражда між вами згине,
На спори в нас тепер не час!“
І диво дивне межи нами!
(Це вміє тільки Усусус!)
Оба обнялись раменами
І Цяпка притулив свій вус
До губ безвусого Новіни:
„Тепер між нами вічний мир,
На знак, що вже не буде зміни,
Даємо в Мрочка нині пир!“
Та на менажі вже снідання,
Тож наша чвірка йде туди:
„Буде в кантині пирування! —
І просять кожного — прийди!“
Стоїть в кантині меду бочка,
А на покуті там сидять
Новіна й Цяпка. Наче квочка
Шинкар вертиться наливать.
Раз-пораз доливає меду
Всім старшинам, а як стрілець.
Зявиться: „Ну, і він не з леду!“
Гукає Цяпка молодець
Прийшов Перчинський, Клим Кузьмович,
Що „Самохотника“ пускав,

Мав прізвище ще Книш-Попович
(Нема його вже! Він пропав
У лютих боях на Лисоні,
А шкода хлопця, був талант
В „фухспьоху“ впав при телефоні!)
Є й Поперечний „діштифрант“,
Що над усе кохав гітару,
А з ним також Андрій Бабюк,
Поет, що мрій пускав отару
В нірванни сміх, що й досі з рук
Пера не випустить в Канаді
Прийшов на свято він ото,
Бо гостям були дуже раді
Явивсь і Тото-Долото
Що голови усім лоточив
У „Самопалі“ й „Усусу!“
А потім в „Самохотник“ скочив,
Хоч без зубів їв ковбасу
І „цвібак“ гриз. Усе те прості
Й підстаршини, зі старшини
Було також досить. Як гості
Були й цивілі, що кантини
Ніколи даром не минали.
Оттак то разом всі гуртом
Здоровля Цяпки випивали
Греміло „Слава“ покотом.
І Цяпка знов набрався духа

При „много літа“ й „хай живе!“
Він вуси закрутив за вуха
І згадувать почав давне.
Про коней там розговорились,
Про перегони кіньми теж,
Зі сміху трохи не дусились,
Бо Цяпки слів не розбереш:
„Була у мене раз коняка,
Граф Скарбек мав також незлу,
І раз до мене він балака:
„У заклад з вами я піду
Що вашу перегоню Сиву
Я бистрим каштаном своїм“
Як пустить він на вітер гриву,
Жене немов Перунів грім.
Я кажу: „Ні, я перегоню,
Бо Сива, то іранська кров!
Вже їдемо на оболоню,
До скоку кінь мій вже готов!
Ми гоним, гонимо що сили —
Аж тут нараз поперек рів!
Острогами боки кобили
Я бю і бю, аж весь упрів.
Вонаж... не слухає нічого
Як врита стала Тьфу! агій!“
Тут всі спиталися: — „Для чого?“
„Мабуть, що не хотілось їй!..“

І знов піднявся регіт в салі:
„Гей, говори но, Цяпко, ще!“
І Цяпка вуси крутить, далі
Оповідати став таке:
„От, раз дістав я наказ в полі
Щоб вигнать ворога з села
Команди приказ, приказ долі
Рекурсу жадного нема.
Я вибравсь з хлопцями в дорогу
Йдемо, йдемо, йдемо, йдемо...
Всі по стрілецьки, справно в ногу,
Вкінці приходимо в село.
Тут зараз я поглянув в мапу
І не виходить щось мені:
Село чи ні... Я здержав шкапу,
Чи там коня! Бо на коні
Сидів я! Зустрічаю жінку
Була ще гарна, молода,
Мене хопила за печінку:
„Чи це село?“ Питаю я!
„Село!“ Впевняє молодиця.
„А є там, жінко, вороги?“
„Ой є! Там дуже ворог злиться,
Ах, пане, вже нам нікуди!“
Гм! думаю і обережно
Іду щоб ворога вхопить,
Завзяттям горимо безмежно,

Та треба вміти штуки вжить...
Вже під селом, як загорлаю
З всієї сили наче грім:
„З села втікайте, бо стріляю!
А ні то смерть буде усім“.
І всі утікли до одного...
Тут дивом дивувалось все:
„Втекли від крику лиш самого?
Ніхто вже не повірить в те!“
„Стривайте, все будете знати!
Не ворог був, свої були,
Австрійці, щоб реквірувати...
Тому у баби вороги!
Значиться так евентуально
Хто реквірує, ворог є...
Бо розуміти слід буквально,
На нашу користь не бере
Австрієць збіжа, лиш для себе
Тож бабин ворог, ворог наш
Ми дбаймо про свої потреби
Чужим скажімо раз: „шабаш!“
„І щож зробив ти з „ворогами?“
„Зробив нічого, бо втекли!
Приймала баба пирогами
З побідою вернули ми!“
І знов гремлять сміху каскади.
І Цяпці „Слава!“ всі кричать

„Нехай жеє нам для розради!“
Година йде неначе мить.
Оттак то Цяпка жив в обозі
Весело плили йому дні
То на квартирі, то на возі
Часом бував він і в огні.
Та Цяпка вмів огонь прогнати
Від себе, захист певний мав,
Як лиш почали десь стріляти
Він тіло в захисток ховав,
А духом ворога бив важко,
Колиб так ворог близько був
Що булоби вгадати тяжко,
Колиб на час він не чкурнув.
Бо Цяпка наш ніколи дармо
Не любить місця уступать
І аж буває дуже парно
Тоді збирається втікати.

* * *

Жиють весело, пють, гуляють
В обозі, аж і вістка йде,
Австрійці пильно утікають
По битві їм зробилось зле.
Це була битва на Лисоні,
Цій славній біля Бережан,
Стрільців багато у полоні,
А інші наче зжятий лан

Снопами, вкрили чисте поле,
Не за своє, чуже добро,
Лукава ти стрілецька доле,
Даєш нам кольку під ребро.
Стрільцям остання бе година,
Чи їх війна проковтне всіх?!
Мала лиш розбитків частина,
І то з обозу більшість їх,
У кіш спочати прямувала
А Цяпка вказував їм шлях
А ворог лле за шкуру сала,
Ступає Цяпці по пятах.
Прикази здались на нінащо
Старшини дармо всі кричать:
„Гей в ряд ставай мерщій ледащо
А ні дістанеш двацятьпять.“
Аж Цяпка сміло показався
(Затихли стріли вже були)
І гримнув: „Наперед хтоб рвався
Шукав собі в огні біди,
Чи йшов в село між молодиці,
І нам в рядах псувавби лад,
Все має, знай свої границі,
Чи йдем вперед, чи йдем назад —
У війську карність мусить бути,
На безлад не позволю я,
Хто кари хоче оминати

Хай лад в поході зберіга!
Хто лад псувати ме в поході
„Анбінди“ ждатимуть його
На дереві, інакше годі —
Тут не pomoже вже ніщо!“
Ідуть співають „марш обозу“
Лісами йде гучна луна,
Аж ось ріка жде перевозу
Пристали. Дивляться нема
Стрільців п'ятох! В село чкурнули
До молодичок і дівчат,
На другий день в обоз прибули
Бо кожен стрільчик знаний хват —
Розвеселить жіночу душу,
Тай каже, що пора назад:
„В обоз вертати зараз мушу,
Бо Цяпка дуже любить лад“.
Справник дає вже Цяпці знати
„Вернуло наших п'ять стрільців?
Де я їх маю прив'язати?“
А Цяпка грізно відповів:
„Тут прив'язати всіх негайно!“
На те справник голосить знов:
„До п'ять дерев евентуально
А я лишень одно найшов!“
„Ага, значить аж п'ять їх буде
Тоді зголосиш ти мені!“

Вже їдуть даліше, гамір всюди
Гремлять стрілецькії пісні.
Ось ліс густий, рясний минули,
Не голосив обозний там,
Про кару мабуть позабули,
Та Цяпка не питав і сам.
Аж як були на чистім поли
Тоді у справника спитав,
„Чому не голосив ніколи?“
Справник сміливо відказав:
„Бо пять самих дерев не було,
Лиш був дерев ціліський ліс,
А в мене вухо добре чуло,
Хоч і скрепів нещадно віз:
„Де пять дерев там привязати!“...
А пять дерев ще не було —
„Як так то даліше поганяти!
І так заїхали в село.
В селі дівчата, молодиці,
Цікаві оглядять стрільців,
А серця у стрільців не з криці,
Очима кожний кралі їв.
Стрілець один так задивився,
Що віз загальмувать забув,
І віз з гори у діл скотився
І полонивсь, бо яр там був
Глибокий, так що бідні коні

Ломили ноги на палі,
А Цяпка в гніві та проклоні
Кричав зловіщо: „О вже ні!
Тепер я мушу покарати,
Веди у близький березник
Сам можеш дерево обрати!“
Стрілець повів. Пішли в базник,
Де низький кущик ріс берези!
І тут стрілець мов свічка став
Та в Цяпки появились слези
Нечайно гнів кудись пропав.
Стрілець слухняно вже голосить,
Що вибрав дерево собі
Тепер лиш приказати просить
Щоби піддатися судьбі.
„Ти за слабу взяв деревину
Цей куш як бачиш за малий!“
„Пожду аж виросте!..“ „Ні сину!
Нема часу, приказ такий:
Щоб до коша прибуть негайно!
Ми їдем далше — час наглить
Розлютив ти мене вже крайно
Щезай від мене в тую мить!“
Поїхали. І знов лунає
Обозний марш, співає все
Як в мапу Цяпка заглядає
Куди то шлях у кіш веде.

В коші вітали Цяпку славно
А кошовий таке сказав:

„Буде у нас тепер забавно,
Бо Цяпка майстер від забав“.

„Запізно Цяпко ти родився,
Колиб в середній віки,
Напевно королям годивсяб,
Взялиб тебе в весельчаки!“
Промовив батько Чумчихаха, —
А Цяпка в відповідь йому:

„Не з вашого я поля птаха
І хліба вам не відберу!“

І гримнула сміхом менажа:

„Гей, славно, славно, Цяпко наш,
Нехай пропаде мати вража,
Хай Цяпки в нас живе кураж!“

Та не пропала вража мати
Не довго Цяпка був в коші,
Прийшлось у вишкіл мандрувати,
Та хоч була не подуші

Для Цяпки ця неждана зміна

У вишкіл сміло поманджав,

Й коневі взяв вівса і сіна,

Собі лишень консерв набрав.

У вишколі його вітали,

Пішли веселі балачки“

Обозний марш гуртом співали,

Звеніла пісня і склянки.

ПІСНЯ ЧЕТВЕРТА.

Зміст: Цяпка у Вишколі. Проголошення Польщі. Зневіра в стрілецтві. Цяпка не тратить духа. Сходини старшин у Білозора. Цяпка про свій рід. »Залізна Острога«. Цяпка великим комтуром. Цяпка оповідає свої пригоди. Свячення лицарів »Залізної Остроги«. Новобранці ідуть з Вишколу в поле. Золота Липа. Невинні романси.

Прийшла зима. Морози люті!
Така скрізь студінь, що аж страх!
Стрільці невдягнені, невзуті
Померзли — знати по зубах!
Однак вправляють ще завзято,
Та запал в них не той, що був.
Зневірились, бо цісар „тато“
Тепер усіх підманув,
Німеччина проголосила
Крулевство польське вже вільне.
Галичину відокремила
Австрійська мачуха на те,

Щоб край той Польщі дарувати,
Як Кароль сяде на престіл
І в Польщі стане панувати,
Тоді прийде смертельний стріл...
Та Цяпка, бачте, у зневіру
В такій хвилі не попав,
Казав: „Держім лиш сильну віру,
Отворить доля нам рукав!“
А тут зима казиться люта
І за морозом шле мороз,
Вправляє Цяпка наш рекрута,
Все синіє немов той боз
І нарікають новобранці:
„Мороз аж з тіла душу пре,
А тут ставай іще у ранці“.
Почує Цяпка вуса дре
І каже: „Забажав кіт сала!
Ти хочеш, щоб команда ще
Тобі подвіря ogrівала?!
Пожди весна аж надійде,
Буде тепло евентуально!
Бо хто терпен, той і спасен!
Ти хочеш, сину, ідеально —
Без трудів не буде хосен!“
Ось такто Цяпка грів словами
В морози лютії стрільців,
І так минали дні за днями

І мріями себе він грів.
Розмріяна його уява
Буяла гень в часи давні,
Коли то рід вітала слава,
Як ще багатства мав сильні.
Згадав минуле, що не було,
Лише в фантазії цвіло,
Тепер усе стрілецтво чуло
Про Скоропадів, їх село!
Який то рід колись був славний,
Які колись багатства мав,
І досі замок стародавний
Пишноту свою заховав.
Блищить там збруя старосвітська,
Щити, панцирі та мечі,
Дружинна тай отроцько-дітська,
Людей лякають у ночі
Ще духи власників Комарна,
Що мають панцирі й мечі,
В опівніч ходить пані гарна
У білім платті, золоті, —
У пані на руках кайдани,
Бліденьке личко у сльозах,
А в серці рани, рани, рани,
В очах тривога, біль і жах.
Як ще маленький був наш Цяпка,
Як спав у спальні тільки сам,

Йому являлась прапрабабка,
Давала ключ до замку брам.
Та як у ранці пробудився,
Ключа у нього не було,
Пізнав по цім що сон лиш снівся!
Та вірив твердо, що воно
Йому колись таки сповниться,
До слави роду візьме ключ —
Він — Цяпка, тож приготувиться,
Пора, щоб стать не голіруч.
Сумні, важкі для нас події
В старшин також сумний настрій.
Бо гаснуть вже колишні мрії
І вяне цвіт усіх надій.
У лікаря, у Білозора
В зимові тихі вечери
Старшин-стрільців громадка спора
Сиділа часто й до зорі,
Всілякі вела там розмови
Про важні справи світові,
Про наш чужим податок крові,
Снувала пляни вже нові —
Що на будуче нам робити,
Що діяти, що починать,
Чи поміж дощ отак ходити...
І каже Швунг: „Вся наша знать,
Боярство наше все пропало,

Тому в нас розуму нема,
І дипломатів в нас так мало!
Без проводу лишень юрба
Ми всі тепер...“ Щуровський каже:
„Ти, Льоню, правду кажеш тут,
Наш розмах дух раба все вяже,
В сліпий нас заганяє кут!“
„Душа народу дуже хвора,
Їй ліку треба, вір мені!“
Сказав на те курат Пшепюра
„Робітник наш іще у сні!“
Говорить зі Старої Соли
Пан Старосольський соціяліст
А Льоньо Швунг з нової школи,
Червоний, лівий монархіст:
„Руки сильної“ — каже — „треба,
Щоб в карбах нас держала всіх,
Лиш той піде до волі неба,
Хто первородний змиє гріх
Незгоди і крамол завзятих!
Сильної треба нам руки,
Бо ми потомки цих чубатих,
Що були скорі на сварки!“
Вітовський на кінці озвався:
„Нам треба щось придумать вмиль
Колиб то час до нас примчався,
Де умирати або жить,

Від нас самих буде залежне,
Чи жить ми схочемо і де!
Те „щось“, щоб було обережне,
Аж поки слухний час прийде
Бо щож? Нас гурт тут Усусусів,
Ми капля в народі оцім —
А якби час приспів, щоб мусів
Держать з нас кожен рідний дім
За всі угли — чи стане сили
На діло те у нас самих —
Ось тут, щоб ми не поблудили..
Багато є в полках чужих
Людей з високою душею,
Та ходять, блудять одинцем
І рвуться гинуть за ідею...
Чи їх, брати, ми поминем?!
Думаю, ні! У мене гадка,
Щоб тайну спілку заснувать
Отак, як тут нас є громада,
Не ждять, а зараз починать!
Від нас потім розпняти сіти
Неначе спритний той павук,
В австрійську армію глядіти
Й російську теж узять до рук!
Коротко: де лиш Українці
Старшини, в арміях чужих
Усіх в одно зібрать по жмінці,

Миж серцем щоб були для них...“
Не раз, не два такі розмови
У Білозора вечером
Велися — тайної основи
Нової спілки, всі разом
Таке думали. Раз у свято
І Цяпка був зайшов до них
І там почув думок багато
Для нього також ненових.
Утішила його нарада
І він вмішався до розмов:
„Евентуально Скоропадів
Пливе у моїх жилах кров...
Гетьманша Настя наробила,
Що рід мій з України втік,
Бо не злюбила страх Данила,
Що правду їй у вічі сік
І геть на Пінській болота
Переселився мій вже рід,
А звідси їм прийшла охота
Та перейшли болото в брід —
Аж гень де Рудки і Комарно!
Там поселилися на все
І тут собі зажили гарно
І досі рід мій там живе
І досі ще стоїть палата,
На стінах збруя в ній стара, —

Князі, графи, в мого тата
Гостили, прийде ще пора...“
Хтось перебив: „Низенька хата,
Що вийшло їй давно із літ
Це княжий двір, — „твоя палата
Й поломаний довкола пліт“...
А Цяпка встав і знову каже:
„Я прошу не перебивать —
Ніхто мені з вас не докаже,
Щоб мав я вам коли брехать...“
„Ні, ні! ні, ні!“ — нараз загуло.
„Евентуально правду все
Говориш ти, тож як там було?“
Добавив Льоньо Швунг на те
Та втратив анімуш вже Цяпка,
Махнув рукою тай сказав:
„Я знаю, це на мене лапка,
Щоб я вас трохи забавляв,
Та ми вернімо вже до справи:
Як рятувати наш народ,
Як вивести його до слави
На певний шлях із цих болот,
В яких він гряз цілі століття?
Як зерно кинути нове
Здорове, щоб зацвіло цвіття
Там де будяк тепер цвите?
Ми говорімо раз поважно,

Як слід дозрілим мущинам —
Бо в очі лихові відважно
Глядіти треба лицарям!..
Нехай баби старі сльозами
Облегчують недолі біль,
Ми будьмо в горю все мужами,
Що ясну мають гадку й ціль!
Нехай не ломлять нас невдачі,
Лишень завзяття додають,
Та чей нащадки ми козачі,
Відплачуймо, коли нас бють...
Здавна, здавна про те я мрію:
Лицарський заснувать орден
Тепер сповню мабуть надію
І пущу в діло мрій човен“.
І Цяпку всі гуртом просили,
Щоб докладніше їм сказав
Про свій орден. По добрій хвили
Знов Цяпка говорити став:
„Орден такий, щоб і в забаві
Всі духа гартували ми,
Кохалися у правді й славі
І стали справжніми людьми!“
І вияснити став вже пляни
Широко й ясно довгий час:
„Орден бальзам буде на рани,
Що горе ними вкрило нас!“

Признали всі, що добра гадка
І разом заснують орден
Рішилася старшин громадка.
Вже копу всяких тут імен
Орденів зразу давали,
Та погодитись не могли
Й довести до кінця ухвали,
Аж Цяпка каже: „Ну, коли
Вам браття погодитись годі,
То може я тут раду дам:
Ви знайте, що в мойому роді
Комтурський чин, признаюсь вам,
Ще від князя від Святослава
Немов наслідний був усе
І роду звязана з ним слава,
Родинний літопис несе:
„Орден „Залізної Остроги“
Ще заснував князь Святослав...
Як кінь його серед дороги
Неначе вритий дуба став
І рушити не було сили...
Аж Хиш остроги придумав
І кінь тоді немов на крилах
Буйним степом почвалував,
Як дав острогами князь сильно,
Тоді сказав Хишеві так,
В рамя поклепавши прихильно:

„Ти заснуєш орден, а знак
Його нехай буде острога —
На память тих моїх ostrig,
Нехай лицарський внук Дажбога
Кладе все ворога до ніг!“
І від тоді в мойому роді
Наслідним став контурський чин,
Тому хоч вам рішитись годі
Журитися нема причин:
Орден „Залізної Остроги“,
Що дала слава нам стара
Ми знову піднесем на ноги!..
І крикнули усі „Ура!“
Нехай живе наш комтур Цяпка!“
А Цяпка думає ураз:
„Ось дала ключ вже прапрабабка,
Прийшов, тепер мій слухний час!“
За вибір дякує галлянтно
І річ голосить вже таку:
(А вуса смикнув елегантно)
„Тепер, друзі, ви старшину
З між себе виберіть поважну,
Хоробру, дружню як один,
Розумну, певну, непродажну,
Щоб славила старий наш чин...“
Почався крик і шум і гамір
(Вибори знаєте у нас!)

Хоч є у всіх і добрий намір,
Та більшість дивиться ураз
Не так на те до чого здібний.
Лишень, чи милий він мені,
А часто чи мені потрібний —
Оце й причини в нас сварні!
Та тут були всі други щирі
І спорили лишень над тим,
Чи здатний в ділі і на пирі.
І так став комтуром малим
Білозор, лікар Усусусів,
Великим канцлером зістать
Добриня Старосольський мусів,
Чин волхва згодився принять
Духовник вишколу Пшепюра.
Він знавець доброго вина
І щирая наскрізь натура.
Для нього „швунг“ не новина.
Пращур-Щуровський став підчасим
А достарчать всіляких страв
Преславним острожанам нашим
Ілько Цьокан заєдно мав.
Його то стольником обрали.
Нема без коней лицарів —
Тож чин конюшого віддали
Миколі Стронському, щоб вів
Він стайню славної „Остроги“,

Лицарським бардом-бояном
Що звеселяти мав чертоги
Поїти духовим вином.
Купчинський Ромко мусів стати
Щоби великих лицарів,
У своїх думах величати,
І заєдно плекати спів.
Щоб все було в красі гармонії,
Щоб скрізь порядок був і лад
Мав дбати майстер церемонії:
Тут Льоня Швунга Скоропад
Порадив лицарям обрати
А їм це було по душі:
„Про лад зі „швунгом“ буде дбати!“
Сказали лицарі тоді.
Вже Цяпка знову крутить вуса
І знак рукою подає,
Що говорить взяла покуса —
Усе наперед браво бє...
„Ви приятелі мого серця!“
Великий комтур каже їм
І ліву руку край реберця
Лівого він кладе при тім:
„Усю вже маємо старшину,
Тепер збільшити нам орден,
Тому на завтра в цю годину
Великі збори наших звен

Скликаю тут я на менажі
Загальну участь в ній візьмуть
Оба лицарства вищі стежі,
Бо й непохитники прийдуть.
Та в раді будуть всі мовчати,
Бо лицаря закон лиш зве
У раді чинну участь брати...
На раді ми життя нове
В старії маєм влити форми
І церемоніял зложить
Й прийняти певні треба норми,
Кого у лицарі святить...“
Тут Льоньо Швунг підняв правицю
Ліву на серці на поклон
Поклав, а потім каже: „В крицю
Ми мусим наш скувать закон,
Тож прошу вашу Ясність дати
Основні рямці на усе,
Щоб ми, як прийдемо до хати
Над чим подумать мали вже!“
І каже комтур: „Думка гарна!
Основу я подам як стій,
У замку моім край Комарна
Колись в бібліотеці моїй
Я правило найшов ордену,
Старий наш літопис, між ним
Маленьку книжечку вложену,

Уставом списану давним.
На превелике моє диво
У ній лицарський був устав,
Для моїх мрій було це жниво,
Бо від тоді я все думав
Орден „Залізної Остроги“
В нас відновити з давнини,
Орав я мрій цих перелоги
Іще далеко до війни...
Бо треба лицарі, вам знати,
Що в замкові оцім старім
Графи гостили тай маґнати,
Отвором все стояв наш дім.
Бо в батька було серце щире,
Гостинність наша страх давна,
Були бенкети, були й пири,
Лилось там меду тай вина.
Графи уміли випивати,
Наш брат до цього не привик —
Гей, сипались тоді вівати!
Було граф Скарбко черевик
Візьме до рук моєї мами,
Налле у черевик вина,
І пе так за здоровля дами
Тай випиваючи до дна,
Кричить: „Гей, віват господиня!“
Із графом Скарбком молодим

Друзі були ми, ба й гординя
Граф Лянцкоронський побратим
Мій вірний був, ми на чужину
Із ним у подорож оба
Пустились. В Ніцці раз дівчину
Мій граф найшов собі. Та ба!
Кохавсь в ній сербський королевич —
Краса вам була над краси,
Хіба що Ксеня із Хишевич
Рівня була їй та коси
Такої не було й у Ксені,
Мов лялечку бери й неси!
А стан тонкий, уквивби в жмені!
Гей, любі були це часи.
І признаюсь я закохався
Й вона мене кохала теж,
І кріпко у дружбі держався
Й не виходив ніколи з меж.
От, раз то королевич Юрій
Щось мого графа обидив —
Я бачу ходить граф похмурий,
Такий ніколи не ходив,
Питаю: „Що з тобою, друже,
Чого отак змінився? Га?
Признайся любий! Не байдуже
Мені відкіль твоя нудьга!“
Признався! Зараз поєдинок

Юркові видаю як стій,
Бо-ж друг у мене не патинок
І назначили ми двобій.
Ми мали битися на шпади,
Бо я у Відні буршував,
Не дасть мій королевич ради
І моцюватись забажав.
Тай тут не виграв він зі мною,
Зразу поклавсь на лопатки
Я вийшов витязем з двобою,
А королевич — на втіки!
Із Ніцци гень помчав світами,
Бож сором!.. Ми оба пішли
До Африки, аж де лісами
Блукають слони, тигри, льви.
Найбільше я любив діброви,
Де криєсь гордий цар звірів,
Оттам то славні були лови,
Я денно бив по десять левів,
Евентуально й більше було...
Гієн і тигрів не лічу,
Тоді завзяття серце чуло...
Одну пригоду не змовчу:
Ішов я сам, зблудив з дороги,
Аж йде на мене двацять левів
За пояс давби другий ноги,
Я ні! Стою, мов остовпів,

Спокійно дивлюся... Аж блище
На стріл до мене льви прийшли
Я глип: це що? Найбільший львище, —
Ви бачили таке коли? —
Іде поважно у короні,
Що з самоцвітів вся була
І з золота. Тож в обороні
Я станув сміло проти льва.
Рушницю наготовив швидко
Й цареві в око мірю враз,
А цар в ту мить надумавсь видко
І львам немов дає приказ
Між ним і мною муром стати
І льви так станули в цю мить —
Цар лев зза них бересь скакати,
Думав мене осьтак вхопить,
Та я рушницю відкидаю,
Беру ловецький ніж до рук:
Лев скочив — ніж у серце пхаю
І гине цар посеред мук.
Собі на голову корону
Його кладу і ось диви:
На вколішках всі до поклону
Довкола мене стали льви.
Я зрозумів, мої піддані
Вони бідняки вже тепер,
Пігнав я їх отак і в стайні

Неначе баранів запер.
Потім тих львів як дар післав я.
В цісарський звіринець-город
А в нагороду зажадав я,
Щоб цісар дбав про мій народ.
Й дістав від цісаря писання:
Він дякував, прирік в тсй час
Загальне дать голосування
У парлямент зате для нас.
Тимразом він додержав слова,
Це мабуть відоме і вам
Та як про вдяку йде тут мова,
То дяка не мені, а львам!
Та я відбивсь евентуально,
І що то мав я вам сказать,
(Нам треба думати реально!)
Ага, я плян мав тут подать...
Авжеж, вволю я вашу волю
Бо це сказать забув я вам,
Як був я з графом в Неаполю,
В масонських льожах був я там!
Евентуально пізно може —
Подам цей плян на другий раз...
Як добра доля допоможе,
На те знайдеться певно час“.

* * *

Почалося велике діло
І прибувало лицарів
Бо горі всіх важке насіло
За тих сумних, понурих днів.
Защо боролися ми досі?
Навіщо здавсь орлиний лет?
Щоб клались мов трава в покосі,
Щоб ріс по нас будяк, осет?
Таке казали нам невдачі —
У той важкий, поганий час
Та душі рвалися козачі
Із пут зневіри разураз.
І от „Залізная Острога“
Зробилась захистом для всіх
Кого боліла ця знемога,
Кого жура валила з ніг.
Та до лицарського ордену
Лиш непохитних і кріпких
Приймали. Душу хто студену
Мав для братів оцих малих,
Що їх Тарас казав обняти,
(Щоби на братнєє тепло
Заплакана всміхнулась мати) —
Таким там місця не було.
А всеж таки росла „Острога“
І непохитників нових

Прибуло сила. До чертога
Лицарства ввести з поміж них
Велика порішила Рада
Найкращу з вибранців частину.
Прийшов їх день вже накінець
Вже мають стати за хвилину
Всі „приятелями сердець“.

* * *

Вечірня вже горить зірниця —
Вже лицарі на збори йдуть
І непохитник теж спішиться
І гість туди звертає путь.
Цеж свято досі небувале,
Цеж свято неабияке —
Та в нас... гей, що в нас не без „але!“
І тут також було таке.
Одні поважно брали свято,
А другі брали на посміх,
Хоч, правда, було небагато
Таких — Гаврилко над усіх.
Він Цяпки все не брав поважно,
Де міг там його висмівав
І тут „Острогу“ легковажно
Як Цяпки твір на кпини брав.
Невірний був Тома він всюди
І докоряв за все усім,
Усюди бачив блуди й бруді,

Так було теж і в ділі цім.
Казав: „Їм ходить про забаву
Найшли собі чужий звичай,
Чужий закон — ворони в паву
Не зміниш, як не прибирай!
Навіщо нам чужих законів,
Чужої віри нащо нам,
Не було в Запоріжжі тронів,
А було чей лицарство там.
Вертать нам до старої віри,
Дажбога внуки чейже ми!
Як ми Дажбогові офіри
Складали, були ще людьми.
А як вже влізли у чужину
Вмить внук Дажбога на раба
Змінився, в собі вбив людину,
Людина він на вид хиба,
Душаж його рабом воняє,
А раб чужий хвалить звичай...“
Ось так Гаврилко докоряє
Та сам іде на свято, знай.

* * *

Простора саля вся червона,
Остроги чорні скрізь по ній,
Червона краска також трона —
Тиша на салі, маком сій!
Окличник Давосир-Ревуха

Зі щитом вже іде туди,
Бє тричі в щит, хай кожен слуха!
„Лицарський зборе, увійди
В хором!“ Окличник грімко кличе,
За ним великий майстер йде
І граціозно палку тиче:
„Великий комтур тут гряде!
Вже збір отворений! Кріпите
Лицарські серця, важний час,
Нехай любов і щастя світить
По віки вічні серед вас!“
Гейнал заграли фанфорони
А чури отворили двер
Йде комтур серед охорони
Всіх чинів, ряд увесь запер
Гурт скоморохів. Біля трону
Став комтур. Майстер каже так,
Як ленту подавав закону:
„І облечись в заліза знак
І крови!“ Ленту взяв від нього
Великий комтур і сказав:
„Один за всіх, всі за одного!“
А хор лицарський заспівав
Свій гимн Залізної Остроги:
„Не сміє бути в нас страху!“
І Цяпка вус напняв мов роги,
Мов громозводи на даху!

Тут церемонієр кирею
Подав і каже: „В сили знак
І єдності окрийся нею!“
На це великий комтур так:
„За всіх нас і за нашу справу!“
Хор пісню заспівав нову
Про волю, про любов, про славу.
Дав канцлер меч і булаву
А комтур меч дав цілувати
Всім лицарям. Тоді встає
Великий волхв, щоб пригадати,
Що їхня тайна вічна є.
Праву підніс тут майстер руку,
На серце він поклав ліву —
(Ордену знав вже він азбуку)
І тне орацію нову:
„О, ваша ясносте! Закона
Великий комтуре! звели
Своєю волею із трона
Цих непохитних, що прийшли
Усіх в лицарський стан увести,
Хай приятелями сердець
Будуть і до любови й мести
Хай кожен буде молодець.“
А комтур: „Лицарі закона!
Чи не збільшитиби наш круг,
Щоб Україні оборона

Була, щоб ріс лицарський дух?“
Лицарство грімко: „Слава, слава!“
Вже непохитників веде
Великий майстер. Стала лава.
На серцях руки, мовчки жде...
„Чи бодрі духом, сильні в вірі
Ви годитесь оборонять
Закона славу й честь, в офірі
Майно і кров за нього дать?“
„Ми годимось!“ рекли святочно,
Великий волхв „Амінь!“ додав
І вмить вже вирівнялись точно
І на „позір“ кожний струнко став.
„На вічну славу Україні
За честь, за волю, за добро!“ —
І приклякнули на коліні,
Всі непохитники в одно.
Потім дав комтур цілувати
Кінець залізного меча
І став мечем тим дотикати
По тричі правого плеча.
Лицарська дама йде до праці
І дві невинні панночки —
Вони обносять в срібній таці
Червоно-чорні кокардки.
Потім оця лицарська дама
Почала з комтуром танець,

Пішла між гістьми потім фама
Про залицяння їх сердець...
Та це неправда, Цяпка вірний
Був попадянци своїй з гір,
Бо він коханець був примірний,
Зітхав немов поет до зір —
Голубив в мріях безнастанку,
І одну лишень любив.
Так прогуляли аж до ранку,
Як вже не стало вин ні пив
Десь Цяпка ще найшов бутилку
Тай закінчив з Гаврилком пир:
„Ну“ каже „випиймо Гаврилку,
Нехай між нами буде мир!“
Гаврилко каже: „Добре, друже,
Таж я не ворог, Цяпко, твій!
Хай цей орден лиш вірно служе
Все Україні дорогій!“

* * *

Не довго в Вишколі сиділи
Лицарське братство тай стрільці,
Небаром прикази наспіли,
Рушати в поле мають всі.
І вийшли стрійними рядами,
Повів їх Кікаль отаман.
Земля дудніла під ногами,
Ряди стрілецькі наче лан

Пшениці, хвилювались плавно
„Старая война“ в поле йде
Старі стрільці. Не так то давно,
Два роки в осени буде
Як перші рушили у поле,
Веселі, повнії надій —
Лукава ти, стрілецька доле!
Ах скільки то розбилось мрій!
Стрий... Закарпатська Україна...
Маківка... Галич і Дністер
І Липа, Стрипа і руїна
Усіх цих наших мрій тепер.
І посумніли новобранці
Також невеселі ідуть —
Чиж диво?! Чули вже про шанці,
Про драти, про криваву путь!
Пішли. За ними плач луною
Дівчат, ба навіть молодиць!
Бо скільки їх не верне з бою!?
Нема жалям краю, границь!
По заду тягнесь віз за возом —
Аж курява під хмари йде,
То Цяпка їде вже з обозом —
У поле знов обоз веде.

* * *

Приїхали у Бережани —
Там Липа Золота і став,

Колись поете Маркіяне,
І Ти знання отут шукав.
Старезний ратуш, він багато
За протяг більше як сто літ
Мужів що за народ завзято
Стояли, випустив у світ.
Хоч це й не наша була школа,
Та мала славу вже свою
Бо вчила гордо нести чола
На честь народу і краю.
Старий шамбелян Соневицький
Батьків і внуків там ховав
Чи панський син, чи то мужицький
Усіх однако цінував.
Тож хто загляне в Бережани
З колишніх учнів, не мине
Його могили. Тихо стане
Там на могилі й помяне
Його, як батька, тай згадає
Щасливі юнії роки.
Тепер стрілецтво тут вітає
І купка учнів теж таки
Між ними бережанських була,
Що знала майже кожний кут
І хоч зима сліди задула,
То гарно почувались тут.
Не рухався Москаль зимою

Безжурно дні ішли стрільцям,
Широкий став манив собою
На лід, щоб праці дати ногам.
Не тільки лід, ще більш дівчата,
Бо бережанські панночки
Займали нашого все брата
Хапали теж за печінки.
Хоч Цяпка лижвів не старався,
Ніколи не ходив на став,
Та Сян йому не раз згадався
І Люсю теж не раз згадав.
Невинні й тут були романси
Та не сягали флірту мір,
Хоч мав у панни Олі шанси
Був вірний своїй любці з гір.

ПІСНЯ ПЯТА.

Зміст: Весна під Бережанами. Революція в Росії. Нові надії серед Усусусів. Цяпка готується до нових діл. Цяпка та граф Сціпійо. Великдень 1917 р. Офензива Керенського. Полонені Усусуси в Києві. Формування корпусу Київських С. С-ів.

ВЕСНА. Ах, кільки вже співали
Про тебе, весно чарівна!
Сонети, станси, мудраґали,
Тобі на славу неодна
Поетова душа огниста
У захваті складала вже.
Не двіста тому літ й не триста,
А від віків і будуть все
Тебе хвалити й величати,
Краси вістунко і надій,
Бо запах щастя в бідні хати
Несеш богине наших мрій.
Та ця весна, що я співаю,
Вона над весни всі весна ---
Бо рідного весна це краю,

Народ збудила і зі сна.
Як лиш запахло в нас весною
Пішли стрільці з під Бережан
(Бо сподівалися вже бою)
В околиці села Курян.
Чарівний краєвид Опілля
Весною чари подвоїв,
Земля скидає сніжне білля,
Вже визирають з під снігів
Новісінькі зелені шати —
Муріг свіженький наче пух.
Вже діти квіти йдуть зривати
Усюди радість, всюди рух —
В городі, в полі, в гаю, в лісі!
Там вють гніздечка вже птички,
Горобчик теж гніздиться в стрісі,
Ось-ось, повернуть ластівки
І бузько верне довгоногий,
А жаби трахкіт заведуть...
Стрілою знявсь над перелogi
Вже жайворонок і пливуть
Ніжненькі струї його співу —
Мов теплий дощик кличуть враз:
„Господарю, спіши до сіву,
Орати, сіяти вже час!“
Нема господаря ні сина —
Тож господиня йде сама

(Й синок малий, іще дитина)
Над плугом стала тай дума:
„Ой, треба плуга поладнати,
Бо проситься земля під плуг
Аж Усусус виходить з хати
І каже наче добрий дух:
„Гей, не журіться, господине!
Я плугові вже раду дам,
Вам нива в бурянах не згине,
Я виорю й засію сам!“
„Ах дяка вам, бо справді годі
Вже раду всюди дасть самій
Доволі труду в огороді,
Й дітей доглянуть, праці рій!“
І поладнавши плуг, хлопчину
Бере з собою Усусус,
Запряг вже коні й за хвилину
Узяв віжки, погладив вус,
Тай ниву виїхав орати.
Чужу — „О, ні! Цеж все одно!
Не панське, а селянське, брате,
Може й мені там зоре хто?“
І скрізь по полі доокола
Стрілецькі бачиш ти шапки
Й стрілецька пісня там спровола
Пливе й вертає у хатки.
Вечірній сумерк як лягає

Й сурма як кличе на спочин,
З вечерою там дожидає
Вже господиня. Наче син
Уже стрілець для ньої рідний.
На приспі посідали всі,
У вечір зоряний погідний
Вечеряють. У всій красі
Вкруг нічка пахощами дише,
А стрільчик дітям казочки
Говорить. Ненечка колише
Найменше й слухає мовчки.
А Цяпка, теж в своїм обозі
До праці в поле шле стрільців.
„Чужий шукає збіжа в стозі,
Готове матиби хотів
А нам, стрільцям слід помагати,
Самим про хліб слід дбати нам
Чи ж не зове земля нас-мати:
„Оріть мене, я раджу й вам“.

* * *

Гей, вчасно, вийшла на левади
Весна, насіяла квіток —
Й гаям додала теж принади
Співучих скликала птичок:
„Цвітять квітки, птички співайте:
Сповняйте поле, гай і ліс,
Мене, княгиню, прибирайте,

Йде березень і повен віз
Везе він дарів для народів,
Пропаде вже на вік зима —
Ніщо не спинить бистрих водів
Звалиться крижана тюрма“.
Все заворушилось в природі,
Нове життя вже почина:
„Гей, браття, вже терпіти годі,
Вже досить, нащо нам війна!
Вже стільки крови нам забрала!“
Сказав Росії весь народ.
Весна усім терпець урвала.
Бистрійше від весняних вод
Зірвались народи Росії:
„Настала воля, геть царя!“
Великі злинули події.
Визвольний прапор бунтаря
Підняла перша Україна.
І впав царат, звалився цар.
Заграла радістю руїна,
Радів народ: „Я володар!“
Поплила радість та світами,
Луною вкрила теж і нас,
Червоно цвила між стрільцями
Калина мрій в великий час.
Почув і Цяпка в своїй крові
Новий розгульний доплив сил

До діла, до вина, любови
Почув і розмах бистрих крил.
Скрізь своїм родом величався,
І вже готовився нараз
До діл нових, усім звірявся
Із мрій своїх у п'яний час.
Була дивізія мадярська,
Граф Сціпіо був командант,
До нього справа господарська
Належала. Був маркерант
Він, не господар. Вчув про Цяпку
(Мабуть сказав полковник Гриць
На сміх, щоб взяти графа в лапку,
Що Цяпка в ділі тім мистець)
Він Цяпку все просив до себе
І з Цяпкою проводив час,
Про господарськії потреби
З ним розбалакував нераз:
„Щоб то посіяти такого,
Що найлюбійше воякам?“
А Цяпка: „Гм, так, тее, того...
Крупи посіятиби нам!“
І навозив граф круп возами
Тай гайда зараз засівай
Лани гречаними крупами!
Тепер лиш жнива дожидай.
Та жде і жде, сліду не видно

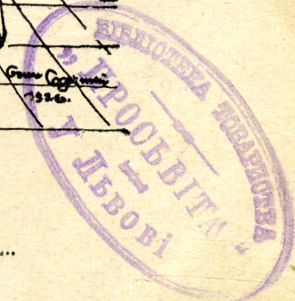
Виходить в поле разураз,
Аж вже і ждять йому обридло
І шле до Цяпки він приказ.
„Явиться зараз!“ Цяпка сміло
До Сціпія іде як стій,
Цікавий дуже в чому діло,
А цей йому: „Щось, друже мій,
Крупи не посходили наші!“
„Якіж вони?“ „Гречані все...“
„А так!!! в цей рік не буде каші,
Воно на другий рік зійде.
Так Цяпка викрутився сіном,
У графа мав і дальше вплив
Правим був Сціпія коліном,
Чи там рукою. Виводив
Ще Сціпія не раз у поле
Й за впливом графовим потім
Він на верхи діставсь поволи
І в руки графа взяв зівсім...

* * *

Прийшли вже великодні свята,
(Великдень третій на війні!)
Далеко десь від мами й тата,
Та хоч у своїй стороні.
Лицарство мало тайну раду,
Яку не скажу я тут вам,
На важне щось не на параді

Співають всі »Маєву нічку«
А Цяпка з ними там сторчить
Пестить в душі кохання чічку:
»Ах, вийди, вийди хоч на мить!«...

Зійшлися певно, шию дам...
Субота великодня нині.
В барвінку там Христос лежить..
На плащениці квіти сині
На церкві сонічко блесить.
Горять свічки. Стоять на варті
Стрільці мов викуті в скалі
Не ворухнуться, бо у гарті
Муштровані у вишколі,
Калатал стукіт йде з дзвінниці,
На цвинтарі вогонь горить...
Там вартові глядять зірниці,
Щоб радість світові звістить.
Чарівна ніч! На небі зорі
І ясний місяць шле срібло!
Неначе горе тоне в морі,
Від правди утікає зло
І в чарів моря ринуть мрії,
Шукають щастя жемчугів,
І розцвітається надія,
Манить до волі берегів.
Чарівна ніч і Цяпка мріє
„Гей, де ви, молоді літа?!
Моя ти, Ксеночко леліє,
Моя надіє золота!
Колись і я так на дзвінниці
В калатало щасливий бив“...

Отак зі спогадів криниці
Шукає Цяпка чарів-див...
Зірниця тимчасом на сході
Малює вже небесний край,
Забилось серденько в народі —
Немов ключі найшов у рай.
Вже панотець ключем у двері
Ударив тричі, мов з небес
Понеслося в весни етері
Величчє: „Христос воскрес!“
Ось-ось заграють радість дзвони
Та що? Чого мовчать вони?
Нема! Забрали! на канони
Перетопили їх в огни...
І сум повіяв доокола
Хоч сонце сяло на квітки.
Святять паски вже... (Ой, мозола
Була всім заки щось муки
Придбали!!) Вже ідуть до хати.
І там невесело усім —
Де брат, де батько, син, не знати
Святкують у краю чужім,
Одні аж в Альпах недосажних,
А другі в Сербії сумній?!
Туга і смуток на поважних
Вітає лицях — гасне мрій
Рожева заграва про долю...

І просять в хату всі стрільців.
Вони немов не знають болю,
У них і сміх, у них і спів.
Та хто їм в душу там загляне!
Вониж оставили також —
Той батька, неньку, той кохане
Серденько дома, але щож —
На бої вища ціль позвала,
Народу рідного добро
І України воля й хвала
Далекий Київ і Дніпро!..
І Цяпку просить господиня
І теж товаришів його —
Накрита скатертю вже скриня:
Лиш паска й яйця більш ніщо..
Тоді покликав Цяпка чуру:
„Ще щось з кантини принеси!“
Знав чура Цяпки вже натуру,
Приніс кавальчик ковбаси —
Пів келішка приніс Мрочківки
І меду повний келіш,
І з цього наварив горівки,
З кишені виняв пампушок,
Бо вже тоді із України
Навезли білої муки
Торговці всякі сахарини —
Мосори тай Данилюки.

Засіли за свячене разом
І господиня й діточки
І чура Цяпки за приказом,
А Цяпка повними грудьми
У руки яєчко свячене
Узявши, grimнув: „Свято свят!
Сьогодні в вас, також і в мене!
Бо я між вами, рідний брат,
А ви усі моя родина!
При цім свяченому яйці —
Бажаю хай прийде година
Свободи, наче заяці
Нехай тікають з України
Всі вороги! у згоді ми
Ратуймо край наш від руїни
Всі спільним трудом, не слізми!
А вам бажаю, господине,
Щоб ваш вернувся чоловік,
Нехай усе лихе загине,
У щасті прийде довгий вік“.
І жінка підняла запаску —
І очі витирає з сліз
А Цяпка став ділити паску
І це, що чура тут наніс.
На хвилю десь дінулось горе,
Журба на хвилю утекла
За гори може, чи за море,

Мов глянули в рожеві скла
Усі і радість десь найшлася
(А соняшний цей випав день!)
Газдині донечка Мелася
На просьбу Цяпки і пісень
Співать взялася, потім разом
Під хрест свободи всі пішли
Городами і перелазом.
Скрізь люде мов бжола гули.
На горбі хрест і лип чотири
Нагадують унукам вже,
Не радощі, бенкети, пири,
А нагаї, ярмо чуже.
Ту панщину, що в ній віками
Стогнав народ наш і терпів,
Що нам раба лишила плями
У спадщині й тужливий спів.
„Жучка“ дівчата й „Кострубоньки“
І „Зельмана“ виводять там,
Гагілка веться по легоньки
І пісня ллється... любо вам!
Здається старина воскресла,
Дажбог унукам шле тепло,
Весна птичок, квіток нанесла,
Стрибог шле леготи в село.
Там парібки „Вола“ виводять,
„Дзвіницю“ знов будують ці,

А інші новину заводять:
Військові вправи. А стрільці
Проводять вправами хлопцям,
Стрілецька пісня там несесь,
А Саджениця, вже дівчатам
Всі писанки відняти пресь.
Він, знаєте, герой з Маківки
Що вславила по вік стрільців
До кріса жвавий і до дівки,
А лютий ворог ворогів.
І сміхи й реготи довкола
І жарти сипляться ураз,
А Цяпка ходить ізпровола
„Нема“, думає „як у нас!“
Нарешті Льоньо Швунг з'явився,
Писунцьо Мойсейович з ним,
Що з апаратом все носився
Й усе світлив ладом одним.
Світлив тепер оцю гагілку
Вже вмиль уставив апарат,
Щоб знять стрільців, й дівчат на спілку.
Прийшов туди й Гаврилко хват,
Що був тоді уже жонатий,
Мав титул князя Усусу —
У шапці чорній, волохатій
Ходив від давнього часу.
Талант це був з природи даний,

Мистецтва щирий боевик,
Його для Київа чей знаний
Усім Шевченка пам'ятник!
Був і маляр при тому добрий,
Також і хист мав як поет
Й стрілець із нього був хоробрий
Й сатири сипав до газет.
Одно лишень, чужих він впливів
В культурі рідній не терпів,
Тож Перунів, Дажбогів, Дивів
Вернути віру знов хотів.
Недаром був Полтавець родом,
А вдачею наскрізь козак.
І так пішли всі до могили
Стояла гордо на горбі,
Мурава вже її покрила.
„Ми сипали її в борбі
Отсю могилу, знайте, друзі,
Серед шрапнелів і гранат!“
Сказав так Швунг: „І честь заслужі!“
Озвався Цяпка Скоропад.
Світливець всіх уставив складно,
Вже Цяпку в середину дав,
Вже Цяпка крутить вус принадно,
Аж тут Писунцьо закричав:
„Хтось із старшин без мазепинки,
Я у малярці не світлю!

Хай геть іде від мої скринки,¹
А то, не дай Біг, покроплю!
Хто це, по імені не скажу,
Бо це подія засумна!“
І мусів мазепинку „вражу“
Вложити „штребер“ старшина.
А в харчівні вже стіл накритий
Духовник посвятив паски
І все що їсти було й пити...
На гостей ждуть лишень лавки.
Столи пишаються свяченим,
По середині як гора,
Поміж вареним і печеним,
З муки з над нашого Дніпра,
Біленька паска гордо сіла
Стрункі уставились при ній
(Ой, мав пекар тут досить діла?)
В рядах, немов ідуть на бій,
Баби, що в очіпках із люкру
А тіст солодких там гай-гай,
Пішло яєць, пішло і цукру
Бакалій всяких через край!
Були там тіст всілякі сорти,
Крухих, нукатів всяких гук —
Та перше місце взяли торти,
Тут втяв Мережко штуку штук!
(Мережко майстер був в цій штуці,

Не простий він собі мистець!
На своїй визнавсь азбуці —
Та слави заслужив вінець
На віки вічні в мурах Львова,
(У перших боях там упав).
Мистецька тортів всіх будова,
Мистець цілу в них душу вклав:
Ось тут „Маківка“ наша слава,
До приступу ідуть стрільці,
Орлами рветься молодь жвава
Крізь перепони дротяні.
Ось тут упав стрілець ранений,
А там старшина десь паде —
Там Москалів, глянь, гурт ражений
Гранатою, а там іде
До приступу нова їх лава —
А тут „Семиківці“, там „Ключ“
Там „Стрипа“, а це вже забава:
Обняв Маргітку обіруч
Новіна тай до серця горне...
Там на „штіцпункті“ також він,
Лице в Новіни все гонорне,
Мовляв: „Я шляхтич хай вам хрін!“
При „фаерлінії“ Боберський,
Косак за ним Шевченка дух,
Муштрує там стрільців Свідерський,
Немов живий, пізнати рух!

Грицько Косак на Катіліні,
Музика „Стрипа марш“ гремить,
(Це кінь був славний по коліні)
Ось-ось він дуба стане вмиць.
Держися, батьку отамане!
Держися кріпко за важки!
Бо впадеш і тебе не стане,
Тоді зрадіють Дідушки.
А дальше всяке там мясиво,
І з боку на „жолудки лік“
Горілка, мід вино тай пиво
І яйця й хрін! Щож, раз на рік!
Сидять усі вже за столами,
Вітовський взяв таріль до рук
З яйцем свяченим, і словами
Промовив під гарматній звук:
(Стріляли, та в гору гармати
Австрійські і московські враз,
О дайже Боже так стріляти
На славу нам у добрий час!“)
„Вітаю вас, ви друзі милі,
З оцим Великоднем святим
Щоб щасні нас вітали хвилі
Яйцем поділимось малим.“
Пливуть літа не мов години,
Четвертий добігає рік,
Від цієї памятної днини,

Як на кривавий вийшли тік
Ми рідне молотити жниво.
Важка була це школа нам,
Не диво а червоне пиво
Лилося нашим ворогам.
Ми досить хмелю завдавали!
Та з поміж нас немало ми
Від цього хмелю повтеряли,
Отих що вірними дітьми
Були народу. Щирі друзі!
По них ми в тузі не будем,
Вином червоним честь заслужі
І вірній службі піднесем.
Бажаю й нам велику зміну
Як впасти рішить вже судьба,
Щоб впали ми за Україну —
Як вольні, не з клеймом раба!
А Цяпка (стіни аж дріжали!)
Гремить: „Підчаший, лий вина,
За тих, що за Україну впали,
Червоне випиймо до дна!“
Налив підчаший, з місць повстали
Тай душком пють усі вино
„За тих, що ще живі остали
Ще гляньмо медові на дно!
Нехай життя їм йде солодко
І палко, кріпко так як мід!

Чи довго жити, чи коротко
Щоб все змагати наперід!“
Підняли з медом чари в гору!
„Не буде рабства в нас й гріху“
А хор співав у тую пору:
„Не сміє бути в нас страху!“
Аж щось торохкотить на мості,
Усі поглянули в вікно:
„Косак і Дідушки у гості,
До нас прибули, що воно?“...
Уже всі три вони в кімнаті
Й відразу кажуть: „Ми до вас,
Щоби порадитись при святі,
Бо гості вчора були в нас“.
— Що гості? Та які? Від кого?
— А мали в гостях Москалів.
— Нічого тут нема дивного
В них революції є сів!
Нові збудилися там сили?
Та диво, бачите, не в тім!
А нас до себе запросили,
Що маєм відповісти їм!
Тоді на те Вітовський каже:
Що треба їхати туди —
А хтось: „Та як у військо враже?
Шукать пригоди чи біди?“
Грицько Косак озвався знову —

Щож, брате, Цяпко, ти на це?
Вже Цяпка приготував мову
І бомбастично як усе
Почав він говорити запально:
Що треба діло тут рішить?
Чи їхати евентуально
Чи зразу справу залишить.
„Лицарська наша рішить рада
Бо справа бачите слизька
Ще скаже Австрія, що зрада
Потім не вилізем з мішка!“.
І була в вечір рада тайна
Самих поважних лицарів,
Бо справа була незвичайна,
Тож знать про це ніхто не смів.
По довгій раді і розвазі
Запросини таки прийнять
Рішили всі, бо в кождім разі
Тут можна тільки скористать.
Чей і „Залізная Острога“
Діяльність теж поширить там!
Як буде наша перемога,
На користь вийти може нам!
І взяла верх розважна гадка.
На другий день ще до зорі
За фронт пішла старшин громадка,
Між ними комтур й лицарі!

Гей, як їх щиро там вітали
Який там справили їм пир!
І пили, їли та співали
На „много літа“ і на мир.
Гучних, лицарських та стрілецьких
Співали наші старшини,
Старих, козацьких молодецьких
Разом завели всі вони.
Злучилися в одному хорі
Розлучених братів пісні
І линуть в вольному просторі
Понад поля, ліси, гаї...
Посипались відтак промови.
Вітовський палко говорив,
До братньої усіх любови
Взивав для щастя рідних нив.
І відповів йому запально
Полтавець, мабуть генерал,
Про Галичан казав похвально
І викликав новий запал.
І Цяпка теж, піднявши голос,
Про спільну справу говорив:
„На рідній ниві спіє колос,
Пора готувитись до жнив!“
Тамті усе розповідали:
Який у Києві запал,
Як український стяг підняли —

Ворожий скинули навал.
Коли вже наші повертали,
Прощались рідні мов брати,
Частіш сходитись обіцяли —
Щоб мир до діла довести.
Минули Великодні свята,
Минулася вкінці весна,
Та не минула ще завзята
Австрійсько-російська війна.
З промовами Киренський їде
На кожний відтинок і фронт,
Вогонь розносить до побіди
Язик його неначе льонт.
І сталися дивнії дива —
Неначе армія нова,
Пішла наново офензива
Під самії уже жнива.
Пішла. Наперли ураганом,
В ночі зайшли стрільців якось,
В ровах стрілецьких вже над раном
Стрільців багато не спаслось
В полон попалися! І з ними
Пішов завзятий Черник теж —
Подались маршами спішними
До київських кудись там веж.
Гей, як в Тернополі вітали
Там наших радісно стрільців —

Підйому там стрільці набрали
І залунав стрілецький спів.
А як у київські ворота
Ввійшли, то радощам краю
Не було! Гей росла охота —
Стрільці почулись мов в раю.
У Києві „Центральна Рада“
Узяла владу вже до рук,
Була там вже народня влада,
Кінець знущань, терпінь і мук.
І стали корпус формувати
Січових київських Стрільців —
Щоб з України розігнати
Всіх ворогів на сто чортів.

ШЕСТА ПІСНЯ.

Зміст: Берестейський мир. „Центральна Рада“. Війна з Москвою. Німці на Україні. Вибір гетьмана. Цяпка не тратить духа. Парадний похід Цяпки на Одесу. Цяпка пізнається з удовицею по генералі. Двобій. Плач Галичанок. У. С. С. на Україні. Цяпка мріє про родинне життя. Усуси на Буковині.

Гей зашуміло на Вкраїні!
Вже паном наш народ своїм!
Цвіте тройзілля на руїні,
Будуємо свій рідній Дім,
Свою Доржаву! Нові сили,
Що ниділи в чужій тюрмі,
Весняні леготи збудили:
„Вже жити хочемо самі!“
И універзал уже голосить:
„Творім самі своє життя!
Війни усі вже маєм досить —
Вже час на мирнее буття!“
І дивиться Москва трівожно,

Пропаде Україна нам,
До мира допустить не можна
І грозить вже Киренський там,
Що він придавить Україну,
На суд зове секретарят,
Та кожний чув і в ньому зміну,
Пізнали всі: Москаль не брат.
Тоді то Німці та Болгари
Австрійці, Турки так разом
Сказали: „Залишім пожари,
Центральна Рада дала руку
Союзникам новим своїм,
Щоб закінчить народів муку
І Волі будувати Дім.
І гордий знак в гору підняли,
Що дав колись Володимир
Тай у Бересті підписали
Найперший з всіх народів мир.
Розлючена Москва мов лява
На Україну вже жене,
Московська все душа лукава
Кричить: „Вас кара не мине!“
Центральна Рада радить ради,
Що діяти і що робить —
Та вже тепер кінець „паради“,
Тут треба діл, як хочеш жить.
Почався заколот в народі,

Безрадна рада в цім усім:
„Самим нам туть порадить годі,
Підмоги в Німця попросім!“
Й на Україну Німців полки
Пішли, щоб гнати Москалів,
Повезли теж нитки і голки,
Щоб намінять за них харчів.
Безрадність взрівши та безладдя
Вони до своїх рук беруть —
Усе — а тут неначе гаддя
До них із доносом ідуть
Пани ворожі Україні
І підривають бодрий дух.
І Німці їм ідуть на руку,
Мадяре як звичайно теж
Беруть Україну на муку —
Нема терпінням краю, меж —
Безрадна Рада радить далі,
В балачці все бере рекорд,
Так щож! Базіканням у салі
Не проженеш московських орд.
Й недовго радощі бреніли
Прийшла пора розчарувань,
Народ кидається без ціли —
Із Києва золотистих бань
Понесло сумом у трівозі —
Центральну Раду розігнав

Вже Німець. Нарід у знемозі
Спершу лиш зуби затискав.
Та Німець Раду розігнавши
Про гетьмана в той мент згадав,
На Скоропадського попавши
Він булаву йому віддав.
І посумніли Усусуси
На вісти невеселі ці,
Крутив лиш Цяпка довго вуси:
„Гей, не сумуйте так, стрільці!“
Сказав, як вчув, що Скоропада
Зробили гетьманом — „Ні, ні!
Я кажу вам! Найдеться рада,
Гетьман цей родич є мені!“
І їде вже до кошового
В команду повен любих мрій:
„Я, Ніцьку тут прибув для того,
Щоб ти у книзі головній
Моє, вже доповнив порекло,
Я звуся Цяпка-Скоропад!
Гетьман свояк мій! Грім і Пекло!
Я мушу зватися назад
Знов Скоропадом!“ Кошовому
Тоді так Цяпка голосив,
„Старую — назву мого дому,
Що Україну захистив
Не смію дати на поталу!“

А кошовий почув тай в сміх:
„Помалу, Цяпко мій, помалу
Я документів жду твоїх!
Як що їх даш мені, я зараз
Твоє „порекло“ доповню,
А так даремний твій амбарас
Без них нічого не зміню!“
„Га, документів тут не маю,
У замку мойому вони...
Чи ще остали я не знаю,
Бо може в хаосі війни
Евентуально всі згоріли?
Ти вір на слово боярина!
А в мені є боярська кров!
Правдива кров шляхотна сина,
Ти сам признати це готов “
„Папері, Цяпко, мусиш мати,
Тоді на зміну згоду дам,
Бо можуть ще мене чіпати,
Колиб змінив я в книзі сам
Твоє порекло Скоропаде —
Та кинь сумні думки оці!
Твоє порекло не пропаде,
Його прославлять всі стрільці“ —
„Ти правду кажеш, отамане!
Що нам австрійський документ!
В стрільцях хай слава лиш остане,

А як надійде наш момент
Тоді я правно Скоропадом
Проголошу себе вже сам
І сипну славою як градом,
Що документ австрійський нам!
І певний так себе і бундючно,
Піднявши голову в гору
„Пращай“ сказав „мій Ніцьку!“ гучно
„Я в гостях в гетьмана буду!
Зроблю вже з нього патріота,
За це ручаю я тобі,
Піде народня в нас робота
Мов бистра філя на Дніпрі.“
І справді, всі так говорили
Що Цяпка в гетьмана бував
І кажуть, що з всієї сили,
На рідний шлях його справляв.
І як прийшло вже у приказі,
Що на Україну йдуть стрільці,
Ці з поля покищо наразі,
Також лопатники усі,
То Цяпка вже чванився всюди:
„Моя заслуга є у цім —
При тому гордо бився в груди:
„Я не чванюся тут зівсім
Та правди скрить ніхто не може,
Гетьман хвалив мій довгий вус!

Й казав: „нехай нам Запороже
Наново вславить Усусус!“

* * *

Прийшов приказ, стрільці раділи,
Неначе діти на весні:

„Вже йдем на бої не без ціли,
Не даром голови буйні

Будемо класти в лютім бою,
За наш народ, за рідний край,

Будемо в світі ми горою,
Збудуєм в Україні рай!“

Гей, радість описати тую
Не всилі, кажу вам, ніяк,
Як в землю їхали святую,
Де волю прославив козак.

„Ми Усусуси! Наша мрія
Це Україну увільнить!

Тепер сповниться вже надія
Прийшла до праці наша мить!“

Хоч, правда, жаль було кидати
Дністра розлогі береги,

Убогії затишні хати,
Поля, гайочки тай луги.

Та рвали їх рожеві мрії
Злеліяні колись давно

З діточих літ осталися святії
Побачити хоч раз Дніпро.

„Тож їдем в землю Запорожа!“
Радів кождіський Усусус
І розцвітав неначе рожа
Крутив і Цяпка гордо вус.
Бож Усусусами проводить
Вже Вільгельм Габсбург в тую мить,
Що у вишиванці все ходить
Із Цяпкою він „ганд“ держить.
І перші Збруч стрільці із поля
Пройшли і кинулись у бій,
Їм першим усміхнулась доля
Побачити країну мрій.
Пішли вперед над Чорне Море,
Куди гуляли козаки
Й поплили в синії простори
Мов Запорожців байдаки.
Судно стрілецькеє помчало
З Одеси в гирло Дніпрове,
Аж гирло з радощів заграло...
І вже в Александрівськ пливе
Стрілецький корабель! В погоні
Москаль готується на бій!
Та вдарили стрільці в розгоні
Розбили ворога як стій.
Тоді спокійно не пробоем
Тільки з лопатами в руках
Йде Цяпка з відділом вже своїм

І на Одесу править шлях
Велів почистити лопати:
„Ідемо, хлопці, не щобудь,
За Збруч в Одесу, слід вам знати,
Тож випрямте стрілецьку грудь!“
З Вапнярки пішки до Одеси
Піднесені на дусі йдуть,
Чоло наш Цяпка гордо несе,
А мапа вказує їм путь...
З далека десь Одеса мріє
І море в сонці аж блищить,
Від моря теплий вітер віє —
А серце з гордощів щемить.
„Парадним походом ступати!“
Дає вже Цяпка свій приказ,
У сонці аж блищать лопати
І ноги гримають нараз.
З вікон дівчата виглядають:
„Гей, що за військо! хто це йде?“
„Ах, Усусуси!“ і зітхають:
„Їх Цяпка-Скоропад веде!“
Жінки відразу розпізнали
По вусах Цяпку, з образків
Вже вигляд Цяпки памятали...
Тут залунав стрілецький спів:
З вікон посипалися цвіти!
„Наш славний Цяпка хай живе!“

А відгук з моря каже: „Діти!
Вас жде тепер життя нове!“
А Цяпка в мапу заглядає.
Й питає де „Просвіта“ є
Туди походом завертає,
За ним біжить, що лиш жиє.

* * *

В Одесі Цяпка проживає
А з ним лопатники його
І чуда дива оглядає,
В Одесі повно є всього.
А тимчасом на Запорозжі
Живуть стрільці немов в раю:
Краса степів, дівчата гожі
Взяли в полон їх душу всю!
Сміється блакит з неба склепу,
Радіє сонце золоте
І ширить груди повітря степу
І пісня і любов цвіте.
Сам Вільгельм серед цього чару
Вишиваним став Василем:
„Гей, вивівби я степ з пожару,
Колиб гетьманом, королем
Мене схотіли обібрати!
Завзяття в мене здазна є
Лиш булаву у руки взяти
І Україна ожие“...

Такі думки Габсбург кохає,
Остапко Луцький їх кріпить
Та що Дніпро на дні ховає,
Ніхто не зна! непевна мить!
Натієва тай Болбочана
Стоять в сусідстві козаки,
Мов Хмеля військо те Богдана
Завзяті, горді юнаки.
Із ними Усусуси наші,
Вже побратались у дружбі,
Покушали одної каші
Разом в визвольній боротьбі.

* * *

Живуть у згадці дні ці гожі
І досі в тямці ще живе
Великдень в вольнім Запорозжі
І в споминах остане все.
Весна розлила свої чари.
У цвітах степ купаєсь весь
А небо чисте ані хмари,
Птичок веселий щебіт ллєсь.
Із білого черешнів цвіту,
Зазуля доленьку кує —
І тепле сонічко по світу
Дажбог з висот небесних шле!
Дніпро порогам радість громом
Вістить, старезний волі друг,

Він був колись козацтву домом
Радіє з ним Великий Луг
І радісні голосить вісти:
„Козацтво ожило тут знов!
Незгоді більше тут не влізти,
Братерство паном і любов!“
Сьогодні тут велике свято,
Бо на сьогодні Болбачан
Перегляд визначив кінноти
Що зацвіла як пишний лан.
Стоять козацтва рівні лави
(Як малював колись Сластьон)
Це військо вільної держави,
Це вже не мрія і не сон.
Василь Вишиваний в гостину
На свято те приїхав теж.
Заграли сурми в цю хвилину —
Гей, Дніпре батьку вже пливеш
В державі вольного народа!
Нема, нема вже більш рабів
Тут воля, щастє і свобода
До діл вже перейшли від слів!
Гей, ринуть запоріжські лави,
Як мак козацтво так цвіте,
А з неба чистої синяви
Сміється сонце золоте.
Ожила слава, встала сила

І віра в правду ожива,
Надії птичка златокрила
Співа: будучність йде нова!
І так усталилися стрійно
Всі відділи неначе лан,
Глядить на військо гордо, мрійно
Отаман славний Болбачан.
І Петрів забірає слово
І слово те палке кінчить:
„Козацтво встане в нас наново,
Бо є орлів в степу досить
Та не забудьмо того браття,
Хто вперше наш прапор підняв!
Хто нам додав огню й завзяття,
Це діло тих стрілецьких лав:
Тож тричі „Слава“ Україні
І Галичанам і стрільцям,
Що помогли в оцій руїні
Державу збудувати нам!“
Мов грім зарокотав степами
Так тричі „Слава“ загуло —
Понад Дніпра стрімкими берегами,
Кудись до моря поплило...
І вже лунає гімн держави
Й старі козацькі пісні
Це скарби ще давної слави,
В борні повстали і в огні.

Скінчивсь перегляд і рядами
Козацтво рушило в село —
Разом походом зі стрільцями
Неначе маком зацвіло.
На зустріч їм уся старшина
Громади йде Царичин Кут,
Велика в них тепер година,
На собі вже не чують пут.
І хлібом сіллю і привітом
Князя вітають і стрільців,
Дівчата обсипають квітом
Болбачана і козаків.
Беруть в сад пишний на гостину
Селяне старшину й стрільців
Єднаються в одну родину,
Пливе розмова, гучний спів.
А музика весела, жвава
Ногам охоти додає —
В саду заводиться забава,
Радій, гуляй хто лиш жие!
Пливуть промови і розмови
Й веселі співи звідусіль
Бадьорі й горді по Дніпрови
І запахом несе від піль.
А молодь танці вже почала
Дріжить, гуде від ніг земля,
Бо запорізьких пригадала

Козача молодь — вся гуля!
Опівніч. Час уже до хати...
Та де! вистава ще буде
Козацьку штуку будуть грати
„Назар Стодоля“ тут піде.
Розсілись гості на мураві
Стрільці козацтво і село,
А зорі моргають цікаві
А місяць лле з гори срібло.

* * *

Отак і свято це минуло
Та гарний спомин не вміра
Шкода що Цяпки там не було,
Згадавби предків з над Дніпра.
Наш Цяпка дальше у Одесі
(Тай це козацька теж земля)
Купається на моря плесі,
По морю чайкою гуля.
Одеса гарна, але й гарні
Пані в Одесі й панночки,
Стрункі, сміливі і шикарні,
Привабні наче русалки.
Неначе тії мелюзини
У морі хлюпаються все
Десь инша чайкою полине,
Мов мрія з филею пливе!
Гей як то любо, як забавно

Гулять по морській тій піні,
Як любощі цвітуть тут славно,
Неначе рожі на весні!
І Цяпка зір любив поїти
Одеських видом русалок,
До смерти радби там сидіти,
Коби над морем мав дімок!
Одного разу молодичку,
Пізнав білявку русих кіс,
Ба й синьооку красавичку,
Що мала справжний грецький ніс.
Була це жінка генерала.
Вдовичка молода тепер,
Недавно відомість дістала,
Що муж у полоні помер.
Вона із княжого є роду,
Не відси, десь із Кавказу!
Як Цяпка глянув лиш на вроду,
То закохався відразу.
В любовнім чарі і похмілі
Минали їм кохання дні,
Коби чим скорше по весіллі!
Та ще жалоба каже: ні!
Аж тут нараз мов грім із неба,
Явивсь нежданий генерал...
(Чиж лиха більшого потреба)
І перервав кохання шал.

Слизькі в людей усе язики,
Скінчились любові як стій,
Були і спазми, були й крики
А на кінець ще був двобій.
Завзято билися на шпади,
Та Цяпка чейже буршом був,
Наш генерал не міг дати ради,
Бо в гніві приписи забув.
Скалічив Цяпка генерала,
А як спустив йому крові,
У генерала злість пропала,
По розум він до голови
Пішов тай каже врешті Цяпці:
„Ми будьмо другами собі,
Забрав любов, бери і капці,
Дарую жіночку тобі!“
Дружбу запили до похмілля,
Княгиню Цяпка наш забрав,
Почав думати про весілля,
Забув, що любку в горах мав.

* * *

Тимчасом решта Усусусів,
Вже Вишкіл теж а навіть Кіш
Австрієць в степ пустити мусів:
„Иди небоже серце тіш!“
(Вишиваний зробив це в Відні!)
Ой плакали Галичанки

За Усусуסיками бідні
Дівчатка тай молодички.
Сумне було оце розстання
Стрілецтва в Галицькій землі
Тож Галичанкам на прощання
Стрільці і пісню завели:

* * *

„Зажурились Галичанки через тую зміну,
Що відходять Усусуси тай на Україну
Хтож нас поцілує в уста малинові,
В карі оченята в чорненькії брови.
Не журіться Галичанки таже є військові,
Вони краще обіймають як Стрільці Січові,
Ті вас поцілують в уста малинові,
В карії оченята, в чорненькії брови.
Ой не будуть вже військові з нами при-
[ставати
І не будуть нас військові за стан обіймати
Ні не поцілують в уста малинові,
В карі оченята в чорненькії брови.
А як ви вже з України вернетесь знову
І як перше вже підете з нами на розмову
Тоді вже цілуйте в уста малинові,
В карі оченята в чорненькії брови“...

* * *

І неслась пісня невесела
Аж поки поїзд не завіз

За галицькі міста і села,
А поїзд страх поволи ліз
Неначе і йому пращати
Тих Усусусів було жаль —
Вперед ішов немов на рати,
Скрипіла під возами сталь.
Ой, тяжко-важко було зразу
І Усусусам на серцях,
Та тільки так до перелазу,
Чи до границь. А на степах
Як вже найшлися України,
Наново мов родились всі,
Раділи із такої зміни,
Почулись тут немов свої.
Вмить за культурную роботу
Узялися тоді стрільці,
Хто до театру мав охоту,
Й за школу взялись молодці.
Тай людям в полі помагали,
Ба, і любилися також,
Було й жінок теж відбивали...
(Щож затаїти це не мож!)
Минали дні там любо-мило,
Чарівні вечері степів,
Життя стрільцям весело плило,
Лунав степами любий спів.
В садках вишневих вечерами

Розкішно любощі цвіли,
Розмови милі з мрії снами
Розмаї щастя там плели.
Чарівний вечір, милий ранок
Спливали дні мов по воді
І Усусуси Галичанок
Призабували вже тоді.
І знов крутили гордо вуси,
(Само собою як були!)
Тоді вже пісню Усусуси
Нову інакшу завели:

* * *

„Мав я раз дівчиноньку чепурненьку
Любу, щебетушечку румяненьку
Гей!

Посилав я старостів у неділю,
Думав погуляємо на весілля
Гей!

Мали повернутись з рушниками,
Але повернулись з гарбузами
Гей!

Всему супротививсь батько рідний,
Бо вона богата, а я бідний.
Гей!

Думав я втопитися з тої злости,
Та вода холодна ломить кости.
Гей!

Думав я стрілятися з рушниці,
Порох замочився в порошниці

Гей!

Щоби врятуватись від покуси,
Пішов воювати в Усусуси

Гей!

Вже про Галичаночку не думаю,
Бо на Україні десять маю.

Гей! "...

* * *

Отак співали Усусуси

І жили наче у раї

Відважні були і не труси

І знали сили теж свої.

І Цяпка дальше по Одесі,

Немов в раю гуля-буя

Він з лубкою по моря плесі

І шепче: „Милая моя!

Коб нам вже раз на вік злучиться

І в замок гордий мій зайти,

По світі так не волочиться,

Щасливі булиб я і ти!“

Та вже тоді на Україні

Тривожні наближались дні,

Коб не пропала у руїні

І воля молода в огні!

Збиралося на усобицю

На Україні вже в цей час
„Стрільці відходять у Вижницю!“
Десь з Відня надійшов приказ.
Гей, з сумом то важким кидали
Степи, прашалися з людьми
І люди їх плачем прашали,
Бо зжились з ними мов з дітьми.
Дівчата у Єлисаветі
Ридали тужно у той день,
Не згине ця туга у Леті,
Не згасне спогадів огонь.
Помчалась валка в світ стрілою
На призабутий той Запад
Крилата пісня лиш горою
Вертала з димом все назад.

* * *

І Цяпка взяв свою княгиню
Тай мчиться в Вижницю також,
Вонаж набрала скарбів скриню,
Бо так саму пустить не мож!
І їдуть. Валка в такт гуркоче,
А машина сопе, сопе.
І тулить очі, спати хоче
Наш Цяпка в затишнім купе.
Княгиня не дає заснути,
Дзвенить срібlistий голосок
Про Снятин згадує, про Кути

Про Коломию, про лісок...
Дивуєсь Цяпка, знає відки
Княгиня сторони оці:
„Мойого це кохання свідки!“
Княгиня каже на кінці,
„Так ти забув мене, Івасю,
Мене і досі не пізнав
І зрадив з гір свою Меласю
Мене за иньшу любку взяв.“
Став Цяпка добре приглядатись
„Таки на правду — каже ти!“
Як можна часом ушукатись!!
Меласю ти мені прости!“
Вонаж йому оповідала
Як Коломийщину Москва
Наново взяла, генерала
Пізнала свого тай раз-два
І повінчав їх піп військовий,
А як тікали Москалі
Вже ждав на неї віз готовий
І за граничнії палі
Завіз її. Відсіль в Одесу
Залізниця вже повезла.
А Цяпка: „Я тут лиш піднесу,
Й твоя вина тут чимала!
Тиж присягалася, що вірна
Будеш до смерти вже мені!“

„І я була усе примірна“ ...
„Лиш цього не кажи, ой ні!
Я, знай, тобі не докоряю
Все в голові пусте жінкам,
Евентуально це я знаю
Що баба й честь віддасть за крам!“ ...
Аж стація. „Ходи дитино“
Озвався Цяпка „в ресторан!“
Вона: „Посидимо хвилину,
Лиш не ятрім минулих ран“.
Пішли. Пішов в команду Цяпка,
Вона осталася сама...
На проти ньої є канапка,
Сидить на ній і щось дума.
Там підхорунжий Усусусів,
Красавець добре знаний він,
Хоч і не мав як в Цяпки вусів,
Та сила була наче дзвін
З його рамен, з грудий могучих,
Вона його пізнала вмить,
Він предмет снів її пекучих
І серце в ньої вже щемить.
І він пізнав її відразу!
А знав її із вечірниць,
Тоді вже був попав в екстазу,
І закохався без границь.
Він зараз приступив до ньої,

Зірвалась зараз і вона —
Вже йде розмова! Оттакої!
Цілються... Аж тут і на!
Надходить Цяпка. „От і вірна!“
Подумав — та ніщо казать,
Буде з них парочка добірна,
Не буду їм перебивать“.
І сів окремо. А по хвили
Взяв підхорунжого на бік
І каже: „Бачу, дуже милі
Ці очі вам, гляділиб в вік!“
А підхорунжий просто з моста:
„Умовився я з ньою так:
Ви будете у нас староста...
Чи годитесь на те? ну, як?
А Цяпка каже: „Добре друже!
Буду старостою твоїм
Евентуально я не дуже
За ньою тужу, тай по всім!“

* * *

І вийшло з того то весілля
І гостей назіздилось гук
Було гуляння і похмілля,
Не виходила чарка з рук.
Весільна старшина непроста.
(Говорю щиро без прихвал!)
Великий комтур був староста,

За дружбу був їм генерал
Муж бувший бувшої княгині.
(Припадком Цяпка зустрів
Його в німецькій десь кантині,
Тепер гетьманець він вже був,
В німецькім штабі був припадком,
За дружбу Цяпка запросив,
Це було приятни завдатком,
Тай випив з Цяпкою він пив!)
Гей, їдуть, їлуть, їдуть гості
А кожен дари з них везе,
Развраз торохкотить на мості,
Усі кімнати повні вже.
Зібралась там також „Острога“
Її старшина вже про лад
Подбала скрізь, а це для того
Що був староста Скоропад
Великий комтур із „Остроги“.
Як гордо нісся він тепер
І вус у нього був як роги
І грудь наперед бодро пер.
Стрілецька грала там капеля,
Капельник Гайворонський грав
Дріжали стіни всі і стеля
Аж відгомін селом лунав.
Гуляла молодь тут завзято,
А Льоньо Швунг аранжував,

Бо в танцях вмів огню додати,
При конях досвіду набрав.
І пріли всі. На прохолоду
Купчинський Ромко прочитав
Нову гексаметричну оду,
В ній молодятам честь віддав.
Була „Пресова“ вся „Кватира“
А проводив їй Назарук,
Тотó-Долóто де Сокира
Не випускав пера із рук.
Адресу славно змалювали
І Іванець і Сорохтей
Багато привабу надали,
Калина вийшла що аж гей!
Як до обіду всі засіли,
Промови йшли як з рукава,
Бо більше пили, менше їли,
Тож плавно лилися слова.
І перший говорив Вітовський
До діла грімко завзивав,
Мав говорити й Рожанковський
Та хтось згадав що близько став,
На щупаки пішов він зараз...
Як до вінчання йти прийшлось,
То з Новаківським був амбарас,
Бідняга не дочув якось
І замість в церкву, на квартиру

Свою пішов, а знов заспав
Був Старосольський серед пиру
І не збудивсь, хоч хор співав.
Тарнавський тай оба курати
Що волхвами були отут
Засіли преферанса грати
Сховалися з фляшками в кут.
Прибули вже в часі вечері
Горук Сень та Грицько Косак,
Замкнулись лиш за ними двері,
Вже із коша прибув Гірняк,
Не сам і паню кошовиху
Під пахи він провадив враз —
(Вона команду вміла тиху,
Бо зір її йому приказ.)
За ним Гнатевич і Дудинський
Навезли дарів повен стіс,
З корпусу знову Галущинський
Депеші і листи привіз.
Бажань привітів майже копу,
А що свербів його язик,
Промову втяв він про потопу,
Як людський рід тоді заник:
„Тепер також така потопа,
Ця наша світова війна,
Вона загибілю для хлопа,
Для жінки теж грізна вона!

Тому женіться для посвяти
Це клич новий для У. С. С.
Хай нам дітей ховає мати,
А ми докажемо чудес!
Як тую творчість збільшимо ми,
Зросте і творчість духова,
Не буде це огонь з соломи
Будуть діла а не слова!
Тож добре дбайте, Усусуси,
І все, що я ось тут повів
Мотайте лиш собі на вуси
Малих давайте нам стрільців!
Наука каже: батька вдача
Відроджуєсь у дітях все
І ваша вдача тут козача
Державі користь принесе!“...
Потім Гірняк ударив в склянку,
Щоб про „Відродження“ сказати,
Та зашуміло пиво в збанку
І став він склянку наповняти.
З „Відродженням“ вже не возився..
По цій промові на кінець
Василь Вишиваний явився
І з молодого йде в танець.
Його узяла за печінку
Він каже голосно усім:
„Я жінку тільки Українку,

Колиб женивсь, введу у дім“,
Із ним приїхав теж Безгрішний,
З собою мав він апарат
У своїм ділі все поспішний,
Готов до всіх стрілецьких свят.
Та ледви тільки розложився,
Уставив апарат — нараз!...
Десь понад комином явився
На літаку Франко Тарас.
В горі стряслося, закрепіло
Від комина звалився дах,
Тріски, каміння полетіло
І всіх напав пекольний жах!
Розбіглись гості із весілля,
Тривога була хоч кудя!
Всім із голов втекло похмілля
Дістала спазми молода.
Один лиш Цяпка у тривозі,
Задержав тут холодну кров,
Щось молодій шептав небозі,
Та певно вже не про любов.
Потім сказав нехай так буде:
„Спакуйте це усе мені,
Що тут остало, добре буде,
Я раду сам вже дам собі!“
Розбіглось все неначе води
Пішло весілля в шкереберть,

Як вірні Австрії народи,
Коли прийшло їй круть ні верть;
Всю давню велич покидати
І скорчитись отак самій!
Народи стали будувати
Тепер вже дім свободний свій.
І ми взялися за роботу,
Підвалини взялись тягнуть,
Ой мали ми тоді турботу,
Не знали ще, куди нам путь.
А наші тимчасом сусіди
Гострили зуби вже на смак
„Засядем — кажуть — за обіди!“
І реготалися в кулак.

СЕМА ПІСНЯ.

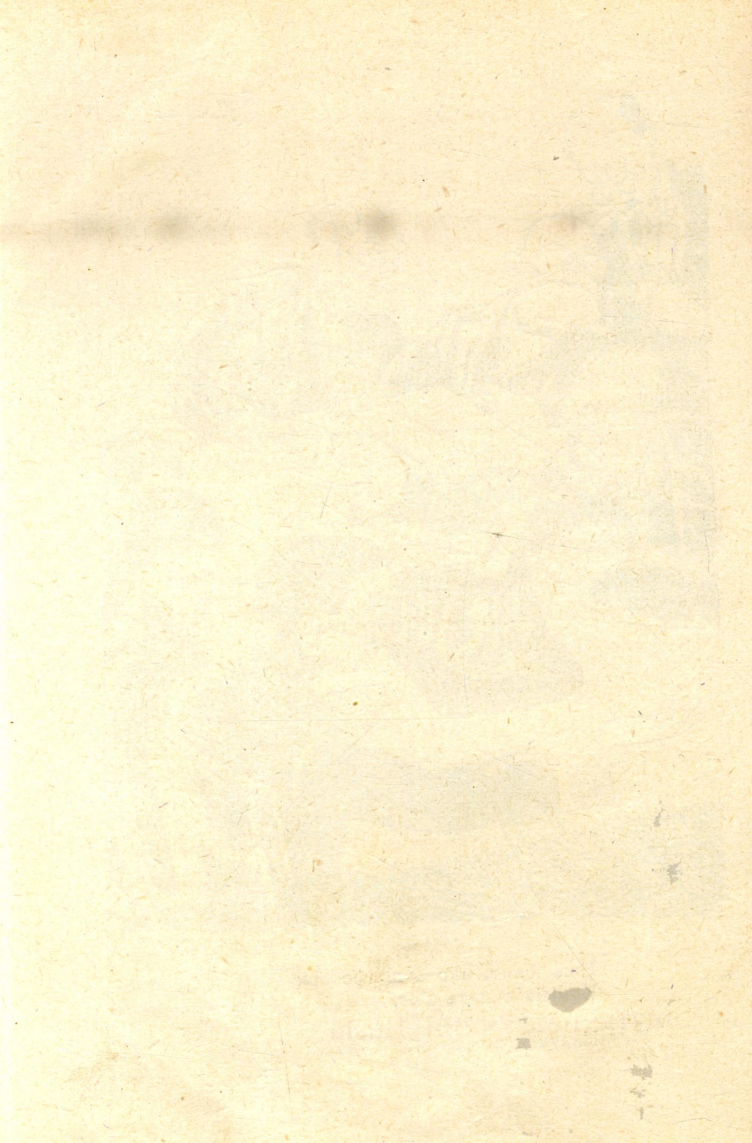
Зміст: Листопадові події. Облога Львова. Цяпка командантом батареї. Зустріч із Цвірком. Цяпка прокурором С. С-ів. Галичане переходять Збруч. Чотирокутник смерти. Цяпка червоним комісарем. Втеча до Шепеля. Нові пригоди.

Розпалась Австрія небога,
Вільзон точки проголосив,
Що всякому вільна дорога,
Щоб сам о собі становив.
Мудрці верзальські порішили
Ціліський світ ущасливить:
В кого найдеться більше сили
Повинен другого давить.
І справжній рай настав в Європі
І тихо-мирна благодать!
Тож закипіло як в окропі
Почалися за чуби брать!
Сусіди добрі нелукаві

Григор
1936

Вже іспит, вко то професори,
Комісія сидить ціла,
Всі в окулярах, всі доктори,
Надувся кожен мов сова...

Вже стали земленьку ділити
Антанта в гордощах і славі
Діток своїх благословить:
„Даю вам дітоньки забаву
Нехай зрадіє божий світ,
Ладнайте з Богом свою справу
Самоозначення робить“...
Пішло чимало тої крові
Заки рішилася судьба,
Бо замість правди та любови
Настало пекло, метушня.
Антанта затирає руки
Для неї зиски й капітал,
А другим нужда, кривда, муки,
Росте ненависти запал.
Та вже найбільша хмара звисла
Де була нафта від віків
В галицькій землі Осьмомисла
А почин дав до всього Львів.
За нього то почались бої
Полилась кров на вулицях
І падали чужі та свої
І всіх здіймав пекольний жах.
Нерівні були наші сили
Хоч впертість була у стрільців
Тому в команді порішили
Покинути невдячний Львів.

Маленька горстка на останку
Прапор із ратуша зняла
Й одного досвітнього ранку
До Винник з боєм відійшла.
Стопніла як роса на сонці
Стрілецька гвардія стара,
Останні Львова оборонці
Ідуть счорнілі мов мара.

* * *

Осінний ранок і холодний
Сповитий сірим туманом.
Товчеться гайворон голодний
І Львів дрімає тихим сном.
На ратуша вежі високо
Не має більше наш прапор!
Не розпинає він широко
Свій благодійний омофор!
Та є надія, сильна воля
У серцях молодих стрільців
Ще усміхнеться краща доля
Вони обложать місто Львів.
Коби лишень були гармати
Не було би великих мук
Та покищо ніде їх взяти
А без гармат то як без рук.
Почув і Цяпка наш про лихо
Що нестача нам гармат

Й подумав у душі він тихо:
„Тут тільки наш порадить брат“.
Ідуть Мадяри з України
Везуть гармати і стрільна.
Тікають у свої країни —
Думає Цяпка: „Ось і на!
Будемо ми гармати мати!“
Взяв на борзі кількох стрільців
І крик зробив: „Давай гармати!“
Немтуд із дива остовпів...
Як Цяпки лиш побачив вуси,
Й грізний його лицарський вид!
Хоча не всі Немтуди труси
Та командант був мабуть Жид
Чи може Румун, бо на диво
Лишив гармати та стрільна —
„Ну“ каже Цяпка „маєм жниво
Зрадіє вся Галичина!
Тепер на Львів рушаєм браття
Лиш де гарматчиків набрать?..
Та є в лопатників завзяття
Не шкодить нам поспробувать!“

* * *

На Львів рушати каже Цяпка
Дає лопатникам приказ
І вже в руках у нього мапка:
„За мною хлопці в добрий час!“

І гордо показав рукою
Тай сивого досів коня—
Йшли кілька днів ось так в спокою
До Винник підійшли за дня.
Аж звідкись, Бог це знає звідки,
Чи сплетні принесли чи страх,
Казали достовірні свідки,
Що ворог криється в лісах.
Тут Цяпка підкрутивши вуси:
„Евентуально в тоє грай!
Гей хлопці, ми стрільці не гуси
Гармати в нас! Ану стріляй!“
Лопатники взялись до діла
Набили і ціляють враз
А в Цяпки міна горда сміла:
„Тепер вони пізнають нас!
Буде для них проклятих кара!“
І чути вже в повітрі свист
І гук і грім і диму хмара
І Цяпка задріжав мов лист.
Розплився дим і стало тихо
Аж тут з одної сторони
Несеться крик: „Це що за лихо!
Стріляти в наші комини?“...
До Цяпки йдуть з жалями люде
А Цяпка лютий наче біс:
„Не можна трафити усюди!“

Раз трафиш в комин раз у ліс!
Тут чорт якийсь мішає справу
Заліз у дула від гармат
І підриває добру славу,
Я чортови ні сват ні брат!
Та я і чорта не боюся,
Бо дамся ще йому в знаки,
Із ваших всіх уваг сміюся
Цивілі ви і дураки!
Не знаєте що це гармати
І вам здається легка річ
У ліс на ворога стріляти!
Тікайте геть із моїх віч!
Побачите, що я зумію
Із ліса вигнать ворогів!
Шрапнелями на ліс посію
Розлетяться на сто чортів!“
Та люди стали ще молити,
Щоби огонь свій переніс
„Евентуально щож робити
Нехай його ухопить біс!
Буду на місто Львів стріляти...
Туди попадуть вже стрільна:
Набити хлопці і ціляти!
Якщо гармата є вільна.
Або задждіть! Дамо відразу
Ціліську серію на Львів,

Нехай почує добре зразу
Щоб в друге битись не хотів.
„Увага: Сальва за покотом!“
Аж затряслися небеса...
Лице з ляку облялось потом
Довкола пусто ані пса.
Румовищ вже ціліські гори
Валяться в куряві доми
І відгуком лунають бори
І жах пекольний між людьми:
„Ратуйте! пропадем невинно
Від наших власних тут гармат!
Воно так бути неповинно,
Щоб марно гинув рідний брат!
Ми до команди всі підемо,
Бо деж хто вигadaв таке!
На вас жалобу занесемо
Бо ми нещасні бідаки...
Отут не лишимось зимою,
На цім румовищу без хат,
Коли прийдеться так без бою
Від своїх гинути гранат!..“
„Не плачте люди не ридайте“
До них промовив Цяпка знов
„На мене ви не нарікайте
Я шкоду повернуть готов!“
І тисяч гривен витягає

Дає хазяйці він за дах
Не варта більше кожний знає
Тож баба втішилась що страх.
Ще двом дає за хлів і кучу,
За комини також платить
І просить вибачить за бучу
А люди: „Хай вам Бог простить!
Бо ви не винні, лиш гармати!
І може вже у кращий час,
Як ліпше навчитесь стріляти
Назад повернете до нас“...
„Гаразд, мабуть колись прийдеться
Не знать що доля принесе
Гора з горою не зійдеться
А люди сходяться усе!“.
По тих словах він глянув скося
І довго думав ще потім
І висікав в хустину носа
І приказ хлопцям дав своїм:
„Ще заки рушимо походом
Возміть ви дещо тютюну,
Такий тютюн придасться згодом
Винницький добрий що аж ну!
Беріть його таки до сита
Щоби кожнісінькому було!“...
Хтось крикнув: „Фабрика розбита
І пустокою стоїть давно!“

„Як так — пропало! дуже шкода!
Даром прогаяли ми час
Колись траплялася нагода
Лиш не тепер і не для нас!“.
І зараз сів на свою шкапу
Острогами кобилі дав
І оком кинув ще у мапу,
Напівніч їхати казав.

* * *

І їдуть день і їдуть другий
Крізь бори, гори і сніги
Стомились коні від напруги
Стомились люди від нудьги.
Холодний вітер віє в полі,
До костий вже дібравсь мороз,
Клине усякий вражій долі,
Носи посиніли від сльоз.
Шляхи замела хуртовина
На крок довкола не видать:
„Остання нам прийшла година!
Погано хлопці що й казати!“...
І лютий Цяпка лиш проклони
Довкола мече наче грім
І вітру чути дивні стони
І снігу чистий хмаролім.
Вже сипле грубою верствою,
Вже коням вище животів!

Поглянув Цяпка: „Бог з тобою!
Замело нас зі всіх світів!“
Пристанули. Ніщо робити.
Аж бачуть, там якась гора:
„Коби то мапу розложити
Ми зналиб що це за одна!“.
Говорить Цяпка й витягає
Вже свою мапу в тую мить,
На сніг широко розкладає
І хоче діло прослідить.
Та тут неначе божевільні
Затанцювали всі вітри!
І мапу вирвали свавільні
І понесли кудись чорти.
„Загибель нам!“ сказали хлопці
„Без мапи Цяпка як без рук“...
Посоловіли вже молодці
„Хиба сконати серед мук!“...
Почув це Цяпка і здригнувся!
Зі себе білий стріс іней
Погладив вус, цілий надувся
І каже: „Хлопці! як Мойсей
Що вів Жидів колись в пустині
Серед посухи і пісків,
Так поведу і я вас нині
Без мапи, навіть без слідів!
Йому колись Червоне Море

Розвело філі на боки,
А нам самим розбить забори
Ми-ж не Жиди а козаки!
Тож разом хлопці! тільки сильно
За шприхи добре ухопіть!
На коні уважайте пильно,
З всієї сили потисніть:
Вперед! На горб! а нуте сміло
За мною всі гармати руш!
Ми вийдемо з пригоди ціло
Лишень в один тягніте гуш!“
І справді хлопці потиснули
Хоч проклинали всю мару
Самі себе потім не чули
Як виїхали на гору.
„А гов тепер! лишень в долину,
Там мабуть вже буде село,
Коби в щасливую годину
Воно усіх нас приняло“...
І рушили із горба сміло
Аж закурилися сніги!
За ними тільки закоптіло!
Стряслися дебри, береги,
Стрімкі стіни що звисали
Понад селом немов вулкан
Тепер неначе вибухали,
Коли почався дикий тан

Ізди страшної. Скаженіло
Довкола ревом по ярах
Заклекотіло, загуділо —
Що ляк збирав і страх і жах!
Летіли покотом до долу
Тріщали паркани й плоти
І серед гуку карамолу
Віздили просто на хати.
Піднявся крик тоді з одчаю
Молився вже нещасний люд,
Що сталося, ніхто не знає,
Думали всі що страшний суд.
На щастє Цяпка через стріху
З конем на поді опинивсь
І звідтам людям шле потіху
Як тільки трохи очутивсь:
„Це ми до вас сюди прибули
З гарматами в поганий час...
Про мене ви на певно чули
Позвольте привитати вас!“
І зліз із поду по драбині
Коня оставив на стріху
І руку він подав газдині
Що заніміла від страху:
„Здорові були господинцю!
Я мабуть бачив вас колись...
На жаль вам не привіз гостинцю

«Случайно так якось зійшлись...
Хоч в мене був для вас цукорок
В кишені від давна носив,
Великий бачите як корок
Та десь в дорозі загубив!..
Нічого! Другим разом може...
Тепер ці клятії сніги
Доїли так що милий Боже!..
Та ставте скоро пироги
Бо я голодний, щиро кажу,
Три дні вже бачите не їв,
Як зїм то зараз спати ляжу
Бо вже і сон мене змлоїв!“
Газдиня наче оніміла
Варить вареники притьмом,
Вода горяча закипіла
Народ збираєсь під вікном.
„А що це під вікном за люде?“
Питає Цяпка: „Хто вони?“
„Та повно їх тепер усюди
Якісь кордонські Русини
Прийшли з далека помагати“...
Газдиня каже: „Вже давно
Як стали в нас кватерувати“...
Чогож напхались під вікно?
Яке їм діло я питаю?
Чи чорта взріли чи кого?“

Газдиня каже: „Та не знаю
Щож, нині надійся всього!“...
І тільки пироги подала
Хреста святого знак кладе
Бліда неначе крейда стала
І назадгусь за двері йде.
Побачив Цяпка догадався,
Останній докінчив пиріг
І зараз встав і облизався
З повагом вийшов на поріг:
„Ага! ви значить не пізнали“...
При цім обтер з сметани вус
„За чорта ви мене узяли
А я є Цяпка Усусус!
Нічого! Помилка буває
Тимбільше тутки, на війні,
Як хто до мене діло має
Хай сміло скаже він мені!“...
І Цяпку зараз обступили
Здорові хлопці у кучмах
І пильно в нього зір вплялили
І подив був у них в очах.
Ви певно „Північна Група?“
Питає Цяпка козака
А він байдуже сімя хрупа
І каже: „Да, ми від Цвірка“...
„Як так, ведіть мене до нього:“

Цвірко — Цяпко — свої щось ми!“

Привели: „Ти мене як свого

У штаб свій, Цвірку, тут прийми!“

Цвірко утішившись і відразу:

„Гаразд, ти провід в булаві

Візьмеш, дам зараз до приказу

Олій є в тебе в голові!

Про тебе чув я вже багато!

Будуть Цяпко-Цвірко тепер

Разом на славу воювати

Щоб дух лицарський не завмер!“

Тоді тинялося лісами

Богато всяких ворогів

В ярах скривалися гуртами,

Було чимало й шпігунів.

„Нам годі грати цюцюбабки,

Нам слід зробити з тим кінець!“

Почув тоді Цвірко від Цяпки

„Іх, Цвірку, всіх ухопить грець

Як тільки я до них візьмуся!

Усіх ми знищемо нараз...

Як Цяпка-Скоропад я звуся!

Сідаю вже писать наказ!“

І пише Цяпка гостро дуже:

„Наказ усім, усім, усім!

Зносить мені усе оружие,

Щоби не жалувать потім!

Яруги скрізь перешукати
І нетри, дебри, безвісти
Негайно ворогів вбивати
Усіх до щенту їх знести“...

* * *

Коло такого то приказу
Наш Цяпка прів у пізну ніч
Аж скло у лямпі трісь! відразу
Це всякому не мила річ.
До того приказ неготовий
Думає Цяпка „буде зле!“
Тож післанцем листок службовий
У головну команду шле.
Далека була це дорога
До трийцять, може й більше миль
І стомиться гінець небога
Зак він добеться відусіль.
Як тільки трошки засвітало
Він вже післав листок гінцем.
В листку написане стояло
Твердим хемічним улівцем
Так: „До команди Головної!
Для мене прошу видать скло
До лямпи Дітмара нової
А чотирнацятье число!“
Пять днів ціліських проминуло
Пока гінець доїхав там

А звідтам п'ять, то десять було,
Аж Цяпка дивувався сам.
Ще по дорозі скло розбилося
Бо лютий був тоді мороз
Приказ скінчити не судилось
І Цяпку гнів проймав до сльоз:
„Будемо, Цвірку, без приказу
Робити наступ, всеодно!
Спробуємо ось так відразу
Може удасться нам воно!“.
І так без всього наступали
І без наказів без листків
І телефонів не вживали
Ні мап, ні карт, ні літаків.
На щастє ворога не було
Ніде поблизько у лісах,
Снігами світ кругом задуло
Що вийти з хати прямо жах!

* * *

А тимчасом під Львовом бої,
Ідуть на кулі й голіруч —
Пішли вкінці Цвірка герої
Та не під Львів лишень за Збруч.
Цвірко і Цяпку взяв з собою:
„В нас — каже — аванс жде тебе,
Такі як ти у нас горою,
Такий греблями в нас гребе

І гроші й чини і аванси!
Тож раджу їдь зі мною ти,
На отамана маєш шанси,
Прямуй відважно до мети!“
„Грошей і чинів я не хочу!
У моїм замку скарбів в брід
І вас як схочу озолочу...
Та наразі піду в похід!
Козачу люблю вашу вдачу
І запоріжський ваш розгін,
Чи зиськаю при вас, чи втрачу,
То хоч Софії вчую дзвін!“
Так Цяпка в відповідь Цвіркові.
А чура вже сідлав коня
І дві нові прибав підкові
В дорогу рушили за дня.

* * *

Давно на Україні Цяпка,
Вже з місяць як пішов за Збруч,
Йому все сниться прапрабабка,
Як віддає до замку ключ.
Манить його тепер Одеса,
Над море він дістатись рад,
Та раз якось стрінув Ес. Ес-а
А той кричить: „Ось Скоропад!“
„А вжеж що я евентуально!“

Так Цяпка каже, а Ес. Ес:
„Пристань до нас — сказав запально,
Ти в нас докажеш всіх чудес.
Тебе нам Цяпко треба дуже!
Прокурора у нас нема,
А тиж правник якийсь між друже!“
Наш Цяпка довго не дума:
„Ну, я евентуально згідний!
В команду ідемо оба —
Щож чин такий мені вигідний,
Мабуть рішила так судьба!“

* * *

В Ес. Есах Цяпка проживає
Він там прокурором зістав,
Від злота однострій аж сяє,
Відзнак повнісінький рукав!
Тимчасом зза Збруча новина
Прийшла погана що біда —
Червона хилиться калина,
Галицька волость пропада!
Ой, не судила Волі доля,
Недосвід нас побив отут!
За довго мучила неволя
Щоб вирватись відразу з пут!
По довгім і важкім змаганні
Подалися за річку Збруч —
Погасла доля на заранні —

Ніяк не встоїш голіруч!
Та тішив Галичан Петлюра:
„Ви Київ допоможіте взять,
А потім з вами львівські мури
Будемо разом вже ломать!
Бо не пропала ще надія —
Хай грудь простується як мур!
Засяє волею Софія,
А потім ваш галицький Юр!“
Пливе, пливе неначе море
Мандрівка Галичан на Схід,
А зними жаль, безмежне горе
І зрошує сльозами слід.
І котяться вози поволі,
На них і діти і жінки.
Несеться плач і зойк по полі,
Ричать голодні коровки.
І коні ржать і плачуть діти
І тишать їх в слезах мами —
Повяли всі надії цвіти,
Що жде нас ще не знаєм ми...
На Захід шлеться зір нещасних,
До рідних хат, до рідних піль,
Тепер нема вже хат в них власних
Є лиш одчай, безмежний біль.
Скрізь куряться димами села
Далеко десь Галичині —

Нещасна доле невесела,
Гей думи чорнії сумні!

* * *

Минали дні, минали тижні
Вже Цяпка прокурором став
І бачив дива дивовижні
Судив Ес-есів та карав.
Щоб чести ще собі додати
Фасон держати як і слід,
Щоб більшу ще повагу мати
Він постаравсь о самохід.
Така вже при Ес-есах мода,
Що пішки мало хто ходив,
Бо це незручно й невігода,
Тому і Цяпка так робив.
Ні хвильки не ходив ногами,
Ні кроку пішки не ступав,
Все авто мав він під руками
На авті їв, на авті спав.
І гарно тут йому велося,
В пошані та в достатку жив,
Та з жалю пухло все волосся,
До своїх заєдно тужив.
Тепер, як лиш почув новину
Що Збруч вже перейшли стрільці,
Сказав, погладивши чуприну:
„Ще нині буду в Кам'янці!“

І зараз сів на авто Форда
І знак до відїзду подав
Розперся мов міністер гордо,
І просто в Камянець помчав.
Жене подільськими шляхами
І серце в radoщах тремтить:
Побачиться з товаришами
Розважить тугу хоч на мить!
Не стямивсь Цяпка у задумі
Як вже далеко в синій млі,
Повитий у подільськїм сумі
Побачив город на скалі.
Він ледви тільки майоріє..
Блестять церкви і мінарет,
Від нього стариною віє,
З часів як славивсь Магомед.
Преславний город легендарний
Біліє в сонці і мигтить,
А день погідний, ясний, гарний
Подільські ниви зопотить.
Старинний замок камянецький
Стоїть високо на скалі
І міст мурований турецький
І грізні башти на валі.
А там під мостом, під скалою,
Немов малюнок для казок —
Сельце і церква над водою:

Дивний татарський городок,
Каравансерай. Тепер всі люде
Його інакше вже зовуть,
Бо Карвасарі кажуть всюди,
Перекрутили так мабуть.
Біліє Камянець. Скалисті
Довкола нього береги
І ленти Смотрича сріблисті
Вужем повились довкруги.
Гей, важко відгадати нині
Що діялось отут колись
На стінах грізної твердині!
Які тут сльози не лились!
Яка тут кров не багреніла
На філях Смотрича ріки
І Смотричем не чеввоніла...
Бо й наші славні козаки
Чимало тут її проляли
І не оден життя віддав
Як цю твердиню штурмували
Як Дорошенко город брав!
Часи змінилися і люди,
Змінився й Камянець тепер,
Тут військо українське всюди
Тут є столиця У. Н. Р.
І замість Турків яничарів,
Скрипучих дарб, возів, ослів,

Ти авта бачиш повні чарів,
Міністрів всяких і послів.
Здається, що землі не стане:
Куди не глянь війська ідуть,
А вже найбільше Галичане —
Мов філя зза Збруча пливуть!
Пливуть, пливуть неначе море,
Померк від грози ясний світ
І біль важкий, розпука, горе
Значать гіркий недолі слід.
Та ні! Огнем горять їх очі
Надія кріпить їх нова —
Минуться чорні горя ночі,
Засвітить зоря світова!

* * *

Та хто це, хто це так уважно
Глядить від замкових воріт:
То Цяпка Скоропад поважно
Шле Усусусам свій привіт
І дивиться, а жаль колючий
Його пройма бо посумнів
І давить сум його болючий:
„Нема, нема старих друзів!“
Опала голова! Ой, лихо!
На груди звис козацький вус
І глянь: сльоза скотилась тихо,
Заплакав гордий Усусус...

Та в мить зняв голову у гору
Тай рукавом обтер сльозу—
Заграла музика в цю пору,
Отямивсь Цяпка відразу
І ясним зором став шукати
Своїх знайомих і друзів:
Е, е! І вже спішить вітати
Товаришів щасливих днів.
Це перша йшла якраз Бригада,
Найстарша із усіх Бригад,
Давня стрілецькая громада,
Зелізна гвардія з Карпат:
Що ще Маківку памятала
І Синевідзко, Стрий і Ключ,
Що ще Лисоню добувала —
Тепер сюди прийшла за Збруч.
Та мало хто з давних остався,
Багато впало у боях...
Стояв наш Цяпка оглядався
І сум його збирав і жах.
Сотні провадили не тії,
Не тії вели куріні
Змінилися часи давнії,
Як все змінюється в війні!
А зі старих він бачить мало,
Заледви кілька денедє —
Вже й Гриця Косака не стало,

Букшований стрільців веде.
Ось тут він на турецькім мості
Вже їде на своїм коні,
На своїй гандрабатій Зосці,
За ним полки і курені.
Веде Носковський вже піхоту
І Воевідка полк гармат,
А Льоньо Швунг веде кінноту
З обозом Стронський і Курат.
Купчинський з боку на кобилі
Впялив у мури міста зір
І озирається що хвили
І все хапає на папір.
На міст він дивиться, на воду,
На той старинний Камянець
І в думці вже віршує оду
Поет стрілецький і півець:
„Гей городе! що в гербі маєш
Подільське сонце золоте
І сонцем в золоті купаєш
Мое почування святе...
Ти станеш в тії дні негоди
Столицею народів двох,
Що побудують мости згоди!“...
Та не скінчив і крикнув — ох!
Бо з боку хтось його за ногу
Вхопив і він подався взад:

„То ти, я не пізнав ей Богу!“
Гукнув до нього Скоропад.
І зараз кинувся в обняття,
Попавав неначе в обморок
І повне радощів й завзяття
Понеслося лицарське --- цмок!
„А щож ти робиш Скоропаде?
На тобі стільки є відзнак,
Чи це лиш може для паради
Чи влади це якої знак?“
Купчинський так його питає:
„Ти десь високий старшина?
Бо ці відзнаки хто їх знає,
Вони для мене новина“...
„Ага, не бачив тих фльоресів
Що ними вшиті рукави?...
Я є прокурором Ес-Есів
А гроші маю як трави!
Та це вже опісля розкажу...
Тепер витаю вас усіх!
До вас я зайду на менажу,
Новин принесу повний міх:
На хвилю позабудем горе
І сміх піде на давний лад
А певно він усе поборе“
Докинув щиро Скоропад.

* * *

Вже на кватирах розмістились,
Вечірній видали наказ
І на вечеру посходились
І Цяпка загостив на час.
Самовар зашипів принадно,
А зорі блимають в вікно,
Тож Цяпка Скорспад вже складно
Став на уяви полотно
Своїх пригод мережку ткати...
Снується із цигарів дим
І місяць дивиться до хати,
Прислухаєсь розмовам тим.
Глядить в вікно лицем у повні
Цікавий на пригоди теж,
І в срібла чари тче любовні
Лицарських тих пригод мереж
І дійсність і уяву в рями
Сріблистих чарів він бере —
Й не знаєш казка де між нами
Цвіте, а дійсністю котре.
Говорить Цяпка: „Я пригоду
Одну цікаву оповім —
Яку граф Сціпію мав шкоду
Повірівши словам моїм:
Капусти в головах вагони
Для армії на капустак

Спровадив, та для охорони
Незнав робити що тай як?
Поради він у мене просить:
„Давай тут раду та давай!“
Капусти — кажу — маєш досить,
То всю в стоги ти поскладай!
Послухав він моєї ради,
Капусту поскладав в стоги:
„Буде на зиму, Скоропаде,
І капусняк і пироги!“
І довго так стоги стояли,
Ніхто не заглядав до них,
Аж вже куритися почали
І воня запирала дих.
Тоді згадав він про капусту,
Варити воякам казав:
„Капуста людям все до густу,
Вона одна з народніх страв!“
І вислав він людей кількоро,
Капусти взяти на обід.
На стоги видістались скоро,
Й бебевх! відразу всі на спід!
Немов в багні, чи в драговині,
Хто був там, у капусті зник —
„Рятуйте!“ в цій самій хвилині
Почули всі з капусти крик“...
Тут Цяпка увірвав, у хаті

Каскада вже сміху гула:
„Було там м'яко їм як в ваті“
Сміялись доокіль стола.
А Цяпка: „Ну, тепер вам смішно,
Тепер весело вам друзі!
Та їм не було там потішно,
Бо двох втопилося в споді!
Такі австрійські інтенданти
Згубили Австрію свою,
Пішла небіжечка на банти,
Тай утопилася в гною!“...
Ще пізно в ніч так розмовляли,
Шипів ще довго самовар:
А потім спати полягали,
Лиш місяць кидав срібла чар.

* * *

Ще не стрясли із себе пилу
Стрільці, як вже прийшов приказ.
Рушать, ворожу гнати силу,
Бо ради не дамо без вас!
І рушили, неначе туча
Ударили на Москаля,
І бачить ворог: неминуча
Загибель жде, горить земля.
Петлюра важну скликав раду:
Кудю нам тепер рушать?
Чи йти на Київ на парад,

Чи перш Одесу добувають?
І радить Цяпка: „на Одесу,
Як море в наших є руках,
Вам в дарі Київ сам. принесу,
Бо море це отвертий шлях!
Як матимем Козацьке Море,
Ніякий ворог нестрашний,
У кого море, цей поборе
Не Москаля, а світ цілий!“
Та ні! сказали: Київ мати
Всім України є містам
Тож перше Київ треба брати,
Потім Одесу брати нам!
І сталось так: пішли з розгоном
На Київ, Київ узяли,
Втішалися Софії дзвоном,
Кланялися святій землі...
Та ба! Й Денікін в слід за ними
На Київ полчища пустив,
І там зійшлись одні з одними
Денікін Київ захопив.
А на Одесу Усусуси
Пустились на уманський шлях,
Від тифу гинули як гуси
І так зникали на очах.
Цвіли і мрії і завзяття,
Надія рожами цвіла,

Та знов недоля нас в обняття
Свої кощаві узяла
Й скрегоче гострими зубами:
„Не взяв вас Лях, не взяв вас страх,
То тиф візьме вас тисячами,
В один пропадете тут мах!“
Немов солома під косою
Галицька армія паде —
Падуть стрільці, падуть без бою,
Нема ратунку їм ніде —
Бере їх тиф немов потопа,
Падуть замкнені звідусіль,
Культурна слухає Європа
Байдуже їй і стон і біль:
„Немаю ліків“ відказала:
„Й не буде їх для вас у нас!“
Конала армія, конала
Й разом огонь завзяття гас.
Тоді то наші отамани
Думали: „Що робити тут?
Гоїти конче треба рани
Тай ратуватися зі скрут!“
І вже з Денікіном в союзі,
Щоби Англієць ліки, дав —
Прийшло катюзі по заслугі
Десь чорт й Денікіна забрав.
За ним червоні йдуть в погоні,

На море мабуть він утік,
На кораблі усів в розгоні.
І десь чкурнув на кримський бік.
Поплив у гості до Антанти
Сповнить до решти заповіт!
Та нам на ці не лізти банти,
Для нас це Україна світ!
Тоді озвався гордо й сміло
Наш славний Цяпка-Скоропад:
„Денікін, це не наше діло,
Про свій думати треба лад!
Своєї пильнувати хати
І своїх не губити сил!
Нам військо треба рятувати,
Вже досить маємо могил!
З Петлюрою нема нам спілки,
Кілки йому вже тешуть там
На голові, один ще тільки,
Один рятунок є ще нам! —
Послухайте моєї ради:
З червоними злучімся ми,
Хай тільки військо не пропаде,
Будемо в світі ще людьми!“

* * *

Наш Цяпка гордо крутить вуси,
Комісаром червоним став:
„Тепер нам, каже, Усусуси,

Нема безділля ні забав!
Тепер нам покріпити сили
І разом бити ворогів
З червоними, щоб ми збудили
Червоної калини спів“...
Комісаром червоним Цяпка
Як став, все мрів в нічну пору:
„Ні, не здурила прапрабабка,
Я йду вперед, я йду в гору!
Поволи сили позбіраю,
З престола Леніна змету,
І на престолі сам засяю,
Підчиню Київу Москву!“
Так Цяпка мріями ширяє,
Аж тут Гадзінський прибіга,
Червоний він мітінг скликає,
І завзиває всю ЧУГА.
Зібралось стрільців чимало,
В рядах, як ялося, стоять —
Гадзінський наче кіт на сало
Глядить на всю стрілецьку знать.
„Товариш Цяпка наш предсідник!“
Всі в голос як один стрільці.
Поглянув Цяпка як побідник
І на трибуні на стільці
Засів: „ Тебе, червоний князю,
Я прошу в секретарі тут —

Чорнилом мажеш ти як мазю,
Пером мене заженеш в кут!
Сідай пиши, що говорити
Буде тут братство січове!“
Тоді Угрин: „Ну, щож робити?“
Засів, узяв перо нове...
Аж тут Гадзінський слова просить
І Цяпка слово дав йому.
Гадзінський різко й довго досить
Слів кровожадних сипав тьму:
„Стрільці! Як стали ми червоні,
То вам над цим подумать слід,
Гадюк, що в вашім звились лоні,
Причину ваших лих і бід
Старшини вашої позбутись
Вже крайня вам прийшла пора
Й будете всі щасливі чутись,
Тож геть старшину до Дніпра!...
Вона з Петлюрою вас звела,
З Денікіном також вона,
До цього лиш вона привела
Що в ворога Галичина!
Тож ще раз кажу: Геть старшину!
Причину жовто-синіх мрій —
Рубайте, ріжте в цю хвилину,
Хай до землі йде на погній!“
Говорить він, і зір кривавий

Немов гадючий посила
Старшині, усміх свій лукавий
І п'ястуком бє край стола.
Мовчать усі, всіх дроз проймає
Таж він старшина чей також,
Аж тут стрілець в гору знімає
Рамя й кричить: „Ні, це не мож
Вже видержать! Таж ця старшина
Вся рідна нам від кости кість,
Народу рідного дитина!
І слухать це збірає злість —
Вониж нас в гору не кидали,
Як тиф десяткував нас всіх,
Мов рідна ненька доглядали —
Тож йти на них, цеж бувби гріх!
Без них ми мов овець отара,
Що йде сама без пастуха,
Отверта вся вовкам кошара!
Миж Усусуси не глуха
Юрба, ми військо вірне й карне,
Ми і старшини всі одно,
Підуть змагання геть на марне,
Як поріжнить нас схоче хто!“...
Тут „Славно, славно!“ загреміло
Неначе із одних грудей
Усе стрілецтво, гордо й сміло,
Огонь аж бив усім з очей!

Гадзінський зблід — тоді промову
Палку сам Цяпка почина:

„Признали думку ви здорову,
Радіє вами Вітчина!

Ми вже тоді були червоні,
Як в перше рушили на бій,
В червоноїж калини лоні
Ми ідеал ховали свій!

Та хай це знає світ і люде:

Голубе наше небо те

Нам дороге було тай буде

І сонце наше золоте —

Тож прапор наш жовтоголубий

І гордий тризуб наш по вік,

Як був і досі, буде любий,

Не кинемо його на бік!

Ми злотий тризуб в синім полі

В червоні рямці уберем,

Червоні ми, бо сонце Волі

Червоно світить в наш терем!“

Гадзінський слухає й синіє

І лютий, жовкне у очах

У нього світ, та вже не сміє

Кричать, бо в серці чує страх —

Довколаж нього Усусуси.

Блідий з мітингу він пішов,

Та не позбувся він покуси
Пролити всю старшинську кров.

* * *

У вечір Цяпка у кімнаті
Сидить і мріє як усе,
(Ми мріями усі багаті,
А доля горе нам несе!)
Наш Цяпка мріє сам про любку,
Чарівну княжну молоду,
Пізнав недавно цю голубку:
„Її у дім свій поведу!“
Вона його теж полюбила,
Припав до серця Усусус,
Пестила щиро, голубила
Його козацький, довгий вус.
Години в мріях — мов мінuti,
Щасливий Скоропад тепер —
Аж тут з надвору стукіт чути:
„Сечас адкрой, таваріщ двер!“
Як буря Скоропад зірвався
І скоро двері отворив,
Та зараз же назад подався,
Пятьох чекістів замітив.
„Пайдьош іс намі!“ лиш сказали
Тай як стояв, так узяли,
Про княжну мрії перервали —
„Підеш на жир сирій землі!“

Думає в чрезвичайці Цяпка:
„Бодай язик скрутив був грець,
Не випустить мене ця лапка,
Прийшов, прийшов вже мій кінець!“
Відразу Цяпка здогадався
Защо узяли його тут:
„За той мітінг я тут попався,
Тепер буде мені капут!
Пропало наше тихе щастя,
Надюшо, княжненько моя —
В Хишевичах, в теремах дасться
Гніздечко звить нам, думав я
Так ні! Язик мій той проклятий
На віки зруйнував усе,
Прийдеться марно пропадати,
Прабабчин ключ не те несе!“
Аж чути ключ скрипить у замку
„Іде, іде вже смерть моя —
Уже бере там хтось за клямку!“...
„Не бійсь: Надюша це твоя!“
І мов той янгол вже за руку
Бере його й веде відсіль,
Тихесенько ідуть без стуку,
Йде Цяпка наче впав у хміль!
На вулиці хотів питати,
Як влаштувала все вона,
Вонаж його неначе мати

Голубить й каже так сумна:
„Нема часу нам на розмову...
Ти зараз відсіля тікай
На села, в глушу, у діброву,
До Шепеля шляху питай!
Враз з ним воюй за Україну,
Рятунок він єдиний наш,
А ні, все піде на руїну,
Ти рад розумних йому даш!
За містом чура твій на тебе
Із сивим жде конем твоїм,
Ось маєш гроші на потреби!“...
Й стрілою вбігла в близький дім!
Постояв Цяпка ще хвилину,
Поставив палець на чоло:
„Чи житиму я, чи загину,
Та рятувати йду село!“
Іде, аж дивиться край шляху
Жде Гарасим його з конем —
Вже на коні з одного маху
Й до Шепеля прибув ще днем.
Зрадів аж Шепель, як побачив,
Що Цяпка їде у табор —
„Вітай, вітай у нас козаче,
Ти наш новітній Святогор —
Нема тобі між нами пари —
Я з радости кричу „Спалать!“

Й беру тебе у секретари,
Будеш накази нам писать! "...
„Накази? Ну, евентуально
До цього здібність маю я!“
„Я знаю, бо Цвїрко похвально
Все згадував твоє ім'я!“
„Цвїрко є тут?“ „А вжеж у мене!“
„Ну, так гаразд, ми знов разом“
Тай до Цвїрка. А цей печене
Їв поросля і не вином
Все заливав, а самогоном
Як Цяпка тільки увійшов,
Він привітав його проклоном
Щирісіньким, так все любов
У нього озивалась щира.
В обійми Цяпку ухопив —
„Сідай зі мною тут до пира!“
І Цяпка сів і їв і пив.
Так Цяпка в Шепеля остався
І писарем у нього став,
Життю повстанців приглядався,
І під кущем зеленим спав.
Припало те життє юнацьке
Буйнеє Цяпці до смаку —
Життя непевне, гайдамацьке
Збудило буйність в козаку.
І знов при самогоні мрії

Пестить наш Цяпка раз-у-раз,
А Шепель золотить надії,
Як каже готувить наказ.
Цвірко не тратить свого тону,
Приносить все веселу вість,
Ну тай бочілку самогону,
І пе тай сало смачно їсть.
Наш Цяпка не остав по заду,
І пе і їсть і їсть пе —
Аж Шепель кличе на нараду,
Бо ворог звідусіль вже бе!
„На місто треба нам напасти,
Червоні там справляють пир,
Візьмем в полон червоні власти,
Свяченим всі підуть на жир.
Сказав так Шепель, а повстанці
На це всі grimнули ура,
Рушаймо ми у рано в ранці,
Найкраща буде це пора —
Вони по пирі будуть спати
Безпечним і глибоким сном, —
Найперше вдарим на гармати
А потім враз на губнарком.
І касу їх ми заберемо
Дістали вчора там рублів,
На касарні піде окремо
Цвірко в дві сотні козаків“.

* * *

Як в ранці тільки засіріло,
Всі зараз рушили в похід,
Ішли бадьоро всі і сміло,
Неначе в гості на обід.
Червоні сном твердим ще спали,
По пирі, з шумом в головах,
І варті заспані куняли
Безпечно всюди по кутах.
Аж тут ізлинули грозою
Повстанці Шепеля на них,
Побили їх усіх без бою,
В полон не брали ніяких.
Із грішми захопили касу,
Гармат чотири узяли
І стрілива набрали масу,
Й безпечно з міста утекли.
Розплющив губкомісар очі:
Нема ні каси ні гармат,
Повстанці наче в темінь ночі
Втонули, десь узяв їх кат!
Комісар лютий, команданта
До себе кличе і кричить:
„Зловіть мені ви цього франта,
Зловіть мені його в цю мить“.
Й червоні сіли вже на коні,
Сліди ведуть їх в темний ліс,

Ой, бистро гнали у погоні
Неначе буйний вихор ніс.
У лісі вже Цвїрко тай Цяпка
Згубили отаманів слід,
Не допомгла тут Цяпці мапка,
Попалися немов під лід.
Вже доганяють їх червоні,
Вже чути крісову стрільбу,
Іржать уже червоних коні...
„Рішиться нам на боротьбу
Тут треба, виходу не має!“
Цвїрко до Цяпки каже так,
А Цяпка враз відповідає:
„Родився чей на це козак!“
І Завернув Цвїрко стрілою
І своїм вже дає приказ:
„Козацтво, в бій усе за мною
Нехай попаматають нас!“
Повстанців двацять при Цвїркові,
Вся решта з Шепелем пішла —
Безпечні вже тамті в діброві,
Пирують певно без стола.
Та двацятка хоробра дуже,
Усі завзятці як один —
„Враз в бій рушаймо, Цяпко-друже
Бо ти лицарства всего клин!“
Та ба! Червоних сила, сила,

Повстанців лиш малий гурток.
Дріжить наш Цяпка: „Тут могила,
Пропала мила тай дімок!“...
Аж дивиться дупло у дубі
І Цяпка шусть мерщій в дупло,
Укрився в нім неначе в шубі,
А в лісі все іще гуло.
Нараз затихло все довкола
І Цяпка виглянув з дупла,
А зір у Цяпки як в сокола:
„Червоні збили нас до тла,
Чи може наша перемога?“
Аж щось за дубом тупотить,
Там поза дуб вела дорога,
Ішло червоних ще досить.
Наш Цяпка мов задеревілий
Стовпом стояв так у дуплі,
Як полотно те побілілий —
Підходять близько Москалі
І Цяпку із дупла дістали,
Зв'язали, в город вже ведуть,
В „Чека“, де нічу ще гуляли:
Щоби зробить йому капут.
На допиті зітхає Цяпка,
Ніщо при ньому не найшли,
Пропала в лісі навіть мапка,
Назад в підвали повели.

Водили довго та питали,
Поважно Цяпка говорив,
Сміялись з Цяпки там на салі
Бо їм наплів усяких див.
В кінці сказали: — „Ну, небоже,
Ти славний Цяпка Скоропад,
Підеш на Біле Запороже
Лицарський заводить лад!“
Заслали аж над Біле Море
Де вічна студінь і леди
Повезли в снігові простори
В країну ночі тай біди.

ОСМА ПІСНЯ.

Зміст: Над Білим Морем. Дивна стріча. Цяпка начальником Самоїдів. Весілля Цяпки-Скоропада з княжною Хазацхавою. Племя Хазави під проводом Цяпки рушає на ворога. Перемога і смерть старого князя Хазави. Цяпку вибирають царем. Полярна зоря віщує початок нового ордену. Родине щастє Цяпки-Скоропада. Туга і мрії.

Далека північ. Біле Море.
Там реніфери й тюлені
І сіре небо непрозоре,
Холодні гори крижані.
Медвідь по леді десь блукає,
На вітрі шерсть найживіше
І зоря північна сіяє
Райдугою дивних чудес.
Бог Див, великий Дух півночі,
Царить в просторах мертвоти
Й світанку дня не бачуть очі

Довкола царство темноти!
Отут колись над Білим Морем
Останний Січи кошовий
Старий Кальниш прибитий горем
Молив щоб Господь наш святий
Зіслав на землю правду й волю!
На мир хрещений більше ласк
І Україні кращу долю.
Слова оці кайданів бряск
Глушив і ніс кудись світами
Прокляття помсту вікову —
Щоб тронм затрясла й царями
І завалила раз Москву.
Холодна північ, Біле Море,
Медведі білі, тюлені —
Чарівна ти, північна зсре,
Казкові гори крижані!
Тепер снігами тут балує
Нещасний лицар Скоропад,
Від моря зимний вихор дує,
Віщує Цяпці вже пропад.
Його як вели від етапу,
Він вирвався тоді на бік —
Вхопивши комісарську шкапу
Опікунам своїм утік...
І гнав на північ у безмежі,
Бажав коневі своєму крил

Ворожої боявся стежі
Та вибилась коняка з сил.
І так упала на дорозі
І не підвелась вже ніяк —
Ооставивсь Цяпка на морозі.
Посинів з зимна неборак.
Прийшлося дальше йти в дорогу
Пускатись на не певний шлях,
Хоча в ногах вже чув знемогу
Летів немов мандрівний птах
З безсиля що відстав від стада,
Та рветься линути в вірай —
Оттак і віра Скоропада
Казала: „Йди не упадай!“
Ішов. А вихор наче з дуру
Ревів, валив його із віг
І він присів під кучугуру
Немов до захистку приліг:
„Хвилину лиш малу спочину“...
Подумав Цяпка: „Знов піду
Чей самоїда де хатину,
Чи хоч намет який найду?
Ах, любо так відпочивати,
Так очі вже до сну млоїть,
Сніги і гори мов палати
І сон пряде солодку сіть“...
І сниться хатка, рідна неня,

Вікторія
1926

Ой то не бистрі лінуть води!
Не бжіл густий літає рій!
Поміж сади, поміж городи
Йдуть Усусуси на пробій...

Забута казка чарівна,
Село родинне, люба Ксеня
Немов пестить його вона.
Її пестливу чує мову,
Як ще колись за юних літ—
Тепер вона при ньому знову,
Вона весь рай його! весь світ!
В обійми взяла тай колише
Немов маленьке немовля
І шепче: „тихше, тихше, тихше“...
У сні колишеться земля..
З імлі із білої поволи
Пливуть вже ніби довкруги
Товариші давні зі школи,
Із юних літ старі други!
За ними Усусусів лави,
Товариші кривавих днів,
Днів гордощів надій і слави!
І чує їх могучий спів...
Потім приснилася Олюся
І Галя, краля із Карпат
Князівна з Київа Надюся,
За ними ряд цілий дівчат
І молодиць: всі знані лиця!
Ідуть співаючи пісень,
У кожної в руці китиця
Калини цвіту чи вишень.

І обсипають ними Цяпку
Та комтура благословлять:
Здається бачить прапрабабку,
І чує як ключі брящать...
А потім зникло! Тільки Ксеня
Явилась біля Цяпки знов —
Голубка тиха! Наче неня
На него всю ілле любов —
Долонею лагідно гладить
Розпалене його чоло,
Бере за руку та провадить
Кудись у поле за село.

* * *

Коли розплющив Цяпка очі
Не знає що це дієсь з ним:
Великі бачив сині очі,
І сірий доокола дим...
„Де я?“ питає він безсило,
Якесь дівча неначе пес
У кожусі шепоче мило:
„Ти знов ожив, ти знов воскрес!“
Потім подало юшки з рена
До уст легенько піднесло —
І Цяпці робиться студено
Неначе дрождю пройняло.
Та як напився юшки з риби
Почувся краще, був здоров,

Поправились жолудка триби,
Заграла знов у жилах кров.
Дівчатко звалось Хазацхава,
Найкраща із красунь усіх,
Що ними славилась Хазава —
Признати це зівсім не гріх!
І Цяпка зараз закохався
По вуха в північній красі
І зараз дівчині признався...
Такі вже Усусуси всі!
Дівчина теж йому призналась:
Як лиш його узріла вид,
В кохання дур дивний попалась,
Сказати щиро це, не стид!
При тім ще Цяпці оповіла,
Як у снігу його найшла,
Як з батьком взялася до діла
Мертвого в юрту принесла:
„Ми з батьком з ловів повертали
На морські пси і тюлені
Везли чимало мяса й сала...
Нараз, собаки в стороні —
У снігу порпають завзято:
Тебе під снігом віднайшли!
Злякалась я злякався тато,
Напів живого привезли
Тебе сюди. Ціліську добу

В горячці Ти маячив так
Ой, бувби вже пішов до гробу,
Колиб не добрий нюх собак! "...

* * *

Поволи Скоропад до сили
Вернув і жив як Самоїд,
Усі в семі його любили,
У свій прийняли Цяпку рід.
Гучнее справили весілля,
Був Хазин батько багатир:
Хоч правда не було похмілля,
Бо пили тільки з фоків жир
Тай молока рениць багато
І славний теж кертичний чай
Зате вже їли всі завзято,
Що всякому було вже край:
Печеня була там із рена,
Із кита, тюленя, з моржа,
Медвежа лаба морожена,
Котлет із морського вужа.
Руками рвали все тай їли.
Потім заводили танець —
На честь в гору пускали в стріли,
Сплітали зі снігу вінець.

Минулося весілля Цяпки,
Наш Цяпка Самоїдом став,
Ходив у шкірах і без мапки
Медведів білих полював.
По горах крижаних снігами,
Чи в морі тюленів, моржів
Ловив, а потім вечерами
Снував він казку про стрільців:
Про бої славні та завзяті,
Про подвиги давні свої
Розказував у своїй хаті
В тепленькій юрті ледяній.
Тоді то батько Хазацхави
Згадав минувшину стару
І славу древнюю Хазави,
А Цяпка руку зняв в гору
Тай каже: „Не вмірає слава!
Як є до свого в вас любов
То самостійною Хазава
Евентуально буде знов!
Лиш віри треба та завзяття!
Лиш, треба проломати лід!
До діла як візьметесь браття,
То вольний стане Самоїд!
Не Самоїд, бо так назвали
Вас вороги, Хазава ви!
У бій на поле слави й хвали

Хазаво, зброю готови! "...
Подобалась палка промова,
Збудила у Хазави месть.
Хазаво в бій була готова,
А що князем був Цяпки тесть
Він скликав племя на нараду
І вирішив піти в похід,
Щоб ворога зайти від заду
А Цяпці доручив провід.
До Цяпки він тоді і каже:
„До слави, зяттю, їх веди!
Нехай пропаде племя враже,
Хай зійде зоря свободи!“
І загреміла вся Хазаво:
„Нехай живе нам Скоропад!
Нехай живе нова держава
І наш давний хажавський лад!“

* * *

На знак влади за шапку пера
Вложив наш Цяпка, шаблю взяв.
І бистро сів на реніфера:
„За мною руш!“ — скомандував.
І гордо підкрутивши вуси,
Він пустився бистро наперід
Позаду наче Усусуси
Ішла Хазаво у похід.
В кольоні рушила піхота,

Потім ішли лещетарі,
На ренах їхала кіннота
А на санках санітарі.
Обоз тягнули весь собаки
Кудлаті сильні і кріпкі —
На санях були повні паки
І скрині стрілива тяжкі.

* * *

Завзяті довго велись бої!
Зачервонів від крові сніг
І падали Хазави вої,
Вкінці наш Цяпка переміг.
Прославився тоді героєм
На півночі наш Скоропад
Своїм завзяттям і спокоєм,
Старенький тесть був дуже рад.
Він ранений лежав в постелі
Й на раду скликав всіх старшин:
Прийшли до нього невеселі,
Спокійний був лиш він один:
„Моя панове — каже — рада,
В життя останню мою мить:
Царем окличте Скоропада
Він царство наше захистить!“
І так вже вольної Хазави
Начальник Скоропада тесть
Доживши днів побіди й слави,

Помер. Усі віддали честь
Остатню вождові старому
Й похоронили так як слід
У кризі зимній тай до дому
Пішли на стипу, на обід.
Там їли мясо, юшку пили
Як їх закон велить і лад,
Коли вже стипу закінчили:
„Нехай живе цар Скоропад!“
Гукнули разом однозгідно:
„Нехай царює довго в час
Велично, мудро і побідно!“
Й на руки схопили ураз
Й на реніфера посадили,
Такий у них здавна звичай
І верещали всі що сили:
„Вітай нам царю наш, вітай!“

* * *

Саме у цю святочну пору,
Як обвозили так царя,
Цар Скоропад поглянув в гору
Де сяла північна зоря.
Однак не довго мерехтіла!
Проміння згасло золоте
Лишень смугою червоніла...
Цар Скоропад сказав на те:
„Друзі, піддані мої милі!

Хозави славні лицарі!
На памятку цієї хвилі —
„Орден Полярної Зорі“
Засновою. Як знак лицарський
Цю північну зорю даю!
Нехай закон цей буде царський
Відомий по цілім краю!
Ордену комтуром все буде
Хазави кожен володар!“
Знов грімко відгукнулись люде:
„Нехай живе новий наш цар!“...

* * *

Хазава, народець покірний
І добрий і з царя був рад.
Слухняний все йому і вірний,
У щастю жив наш Скоропад.
Красуня в нього є цариця
Й діток гурток як янголят
Усе ведеться як годиться,
Багато ренських має стад
Тай з всього має десятину.
Та всеж то не виселий він!
Часом в вечірню годину
Із півдня наче чує дзвін:
Неначе з Київа, з Софії,
Чи з Юра львівського гуде,
І будить думи, будить мрії,

Туга у рідний край веде!
І чує звук чарівномий
Хазави цар, наш Скоропад,
Зітхає важко нещасливий,
Що вже не вернеться назад!
Що Хазавин уже на віки
І серед крижаних цих гір
На вічний сон замкне повіки...
Та думи линуць все в простір
З над Білого над Чорне Море,
А звідтам гень горі Дніпром,
Понад поля ліси і бори
Несеться споминів пором:

„А може, може, дай то Боже!
Піду з країни я зими,
Як прийде веремя погоже
Й до вас поверну ще з дітьми...
Тепер я можу тільки в тузі
Злітати гень на крилах мрій
І гнутись як калина в лузі —
Та все не трачу я надій:
Бо вірю що доспіє нива,
Що сонце усміхнеться нам —
Що ми діждемось свого жнива
І дійдемо до щастя брам.

КІНЕЦЬ

Львів-Рогатин 1925/6

Пояснення деяких назв, імен та скорочень.

Усусуси або *У. С. С.* = скорочена назва — Українські Січові Стрільці.

Ес-Еси або *С. С.* = Січові Стрільці, київська формація перших військ Центральної Ради, в якій згуртувалися полонені *У. С. С.* в Росії.

Кіш *У. С. С.* = кадра для доповнення частин.

Вишкіл *У. С. С.* = частина де вчилися новобранці.

Боева Управа = установа, яка з початку війни занялася організовуванням *У. С. С.*

ЧУГА = Червона Українська Галицька Армія, в часі злуки Галичан з большевиками.

Цяпка = старшина *У. С. С.*

Скоропад = прибраний Цяпкою шляхоцький „придомок“.

Гірняк = командант Коша *У. С. С.*

Рожанковський = заступник команданта Коша *У. С. С.*

Букшований = командант сотні за часів Австрії, відтак в 1918 р. командант Бригади *У. С. С.*

Косак = командант полку *У. С. С.* за часів Австрії, відтак командант III. Галицького Корпусу.

Носковський = Командант I. полку *У. С. С.* в Бригаді *У. С. С.*

Кікаль = австрійський полковник, призначений на команданта полевої частини тзв. Легіону за часів Австрії.

Вільгельм-Габсбург або Василь Вишиваний = австрійський архикнязь Вільгельм, командант групи, до якої належали У. С. С. в часі побуту на Україні 1918 р.

Полковник Гриць = Косак.

Граф Сціпіо = австрійський генерал, командант дивізії.

Лямезан = полковник генерального штабу (булави). шеф штабу Корпусу ген. Гофмана, який ворожо відносився до У. С. С.

Натіїв = командант лівобережної армії в часі Центральної Ради і Гетманщини, в році 1918. зняв Крим.

Болбочан = полковник, командант кінного корпусу в армії Натіїва.

Цвірко = старшина наддніпрянської армії, командував загоном на північ від Львова.

Шепель = отаман повстанчого загону в районі Літина, на Україні.

Білозор, Щуровський = лікарі У. С. С.

Нагайло, Гнатюк, Глушко, Старосольський, Девосир, Дудинський, Гнатевич, Горук, Франко = старшини У. С. С.

Льоньо Швунг = Левко Лепкий, командант кінноти в Бригаді У. С. С.

Микола Стронський = обозний референт в Бригаді У. С. С.

Купчинський Роман = адютант І. полку піхоти
У. С. С. відтак командант Пресової Кватири.

Венгжин = Микола Угрин Безгрішний, світли-
вець, член Пресової Кватири.

Тото-Долото або Вільшенко = стрілець Антін
Лотоцький член Пресової Кватири в Коші.

Писунцьо = Мойсейович, старшина, член пре-
сової кватири, світливець.

Черник = командант скорострілів, пізнійший герой
С. С-ів, згинув в бою під Мокотилівкою
в 1918, р.

Гадзінський = старшина Галилицької Армії.

Пращур Щуровський = поручник Євген Щуров-
ський.

Новіна Розлуцький = підхорунжий У. С. С. член
Пресової Кватири.

Добриня = Старосольський.

Пшепюра = Пшепюрський, полевий духовник
(священик) У. С. С.

Ілько Цьокан = старшина інтендантури.

Вуйко = підхорунжий Леонтович.

Поперечний або Баландюк = підхорунжий і дірі-
гент хору.

Андрій Бабюк (Ірчан) = член Пресової Кватири.

Мрочко = кантиняр в Коші.

Менажа = харчівня старшин.

Муска = так називали Мадяри Москалів.

„Самопал“, „Самохотник“ = неперіодичні жур-
нали стрілецької сатири і гумору.

Жатіліна = кінь, на якому їздив от. Косак, да-
рунок мадярського вельможі для команданта
У. С. С.

Залізна Острога = товариство, тзв. лицарського
ордену.

Комтур, окличник, підчаший, волх і т. д. = чи-
ни ордену Зал. Остроги.

Маківка = гора в Карпатах, ославлена побідою
У. С. С. над Москалями весною 1915. р.

Золота Липа, Стрипа = ріки, де велися завзяті
бої У. С. С. з Москалями.

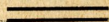
Лисоня або Лиса Гора = місце кровавих зма-
гань в часі боїв під Бережанами в р. 1916.

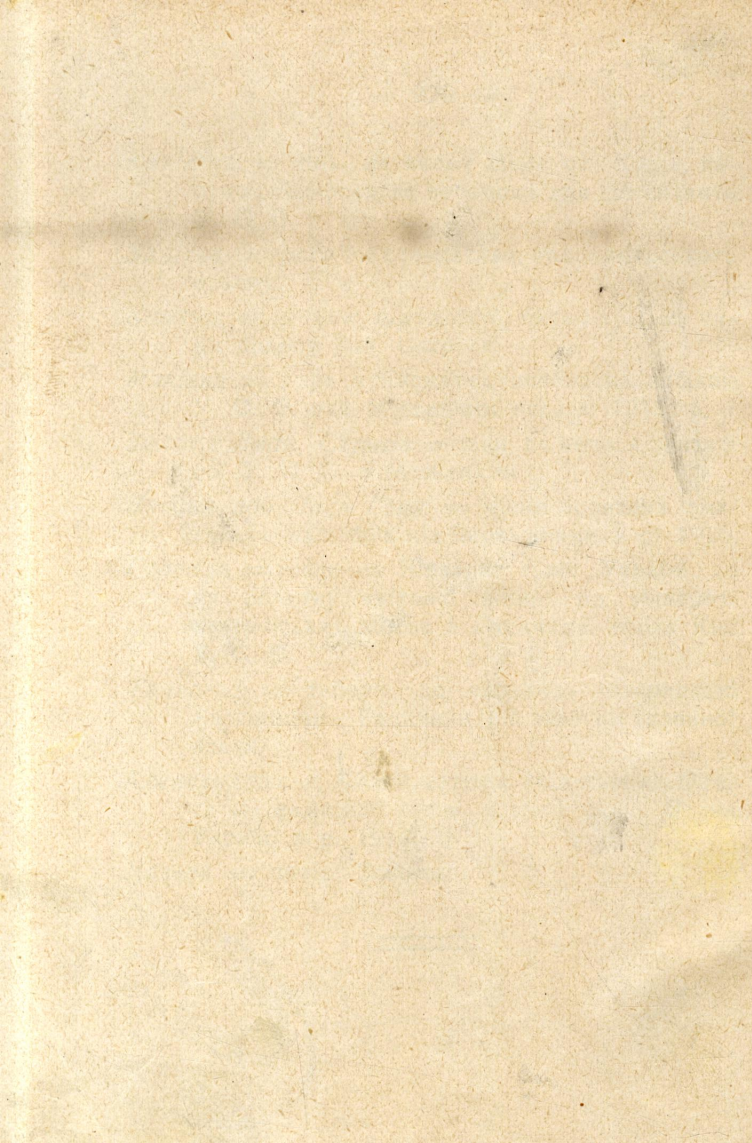
Горонда = село на Підкарпатській Україні, де
на початку світової війни, по відвороті
австрійських військ з Галичини, стояв Кіш
У. С. С.

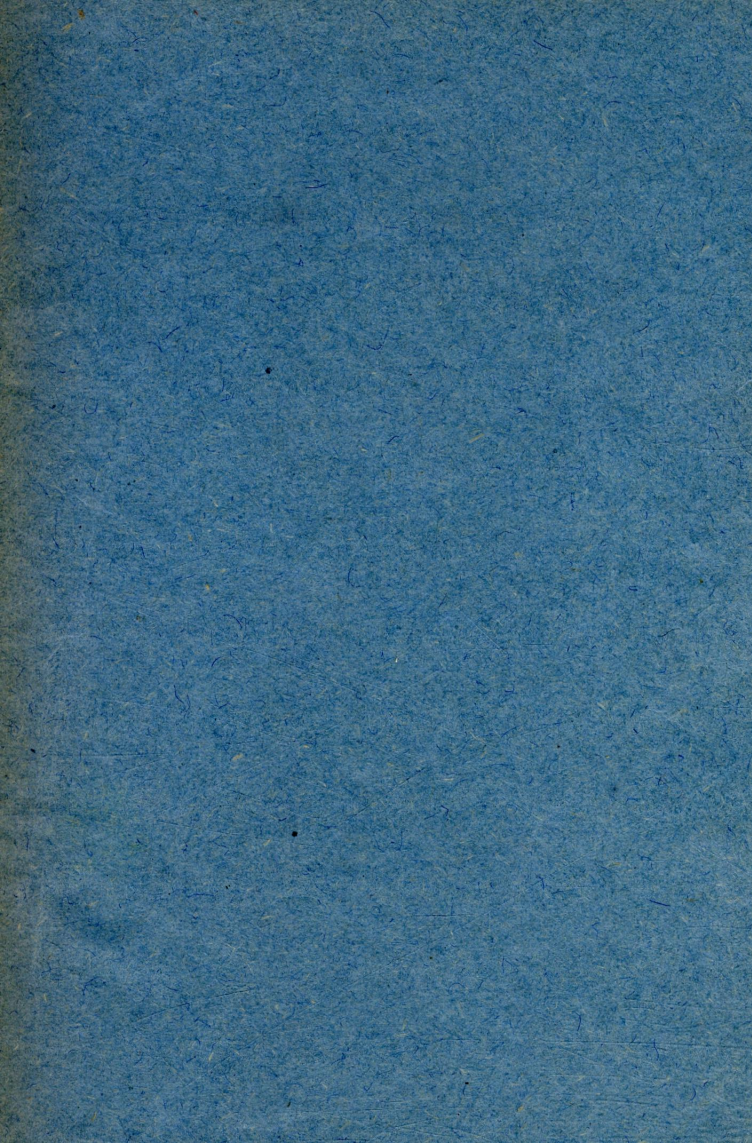
Талергоф = табори, де карались інтерновані
Австрійцями Галичани під замітом головної
зради.

*Александрівськ, Єлисаветград, (Єлусавет), Оде-
са* = важніші місця постою У. С. С. на
Україні в р. 1918.

Хазава = племя Ескімосів.

6768

P11

8,10 (1987)

4

600